

Kolmas Riik

Ed. Laaman ja L. Kahkra

Tänapäeva Saksamaa

Peajooni rahvussotsialistliku „kolmanda riigi“ arengust, alustest ja sisekorrast.

Eesti Kirjanduse Selts. Tartu. 1938.

Toimetuse: A. Annist – tegev toimetaja, D. Palgi – vastutav toimetaja, J. Kõpp, J. Lang, J. Roos, P. Tarvel, F. Tuglas, J. Uluots.

Toimetuse aadress: Eesti Kirjanduse Selts, Tartu.

G. Rohtki trükk, Tartu 1938.

Esimene osa.

Rahvussotsialismi areng.

Ed. Laaman.

Juured.

Rahvussotsialismi juhtidest pärineb silmatorkav osa Saksa riigi ääremailt: Adolf Hitler ise – Austriast, tema asetäitja R. Hess – Aafrikast, H. Göring – Baierist, J. Göbels – Reinimaal, Alfred Rosenberg – Tallinnast pärit baltlane, Darré – Lõuna – Ameerikast jne.

See pole juhus. Ääremail on rahvaste suhted kõige teravamad, rahvustunne kõige pinevam. Saksluse ääremailt on pärit ka rahvussotsialismi juured.

Hitler ise jutustab, et tema küpsemisel olevat temale avaldanud otsustavat mõju kaks Austria poliitikameest: „kõik-saksa“ rahvuslane G. Von Schönerer (1842-1921) ja antisemistlik kristlik sotsialist Karl Lueger (1844-1910). Nende mõlema tegelase nurjumist seletab Hitler sellega, et nad tegutsesid eraldi koguni teineteise vastu. Oma edu põhjuseks loeb Hitler, et ta sünteesis ühendas nende mõlemad ideed – rahvusluse ja sotsialismi.

Schönerer, Austria kõiksakslaste erakonna juht, kes põlvnes jõukast aadliperekonnast, oli tulise temperamendiga ja peaaegu haiglaseisamaa-armastusega, äge rahvuslane, kes mitmerahvuselise Austria lähenevat lagunemist ette nägi, seepärast Habsburgide keisrikoja kui õnnetu mitmekeelepoliitika kehastuse vastu sõdis ja Austria liitumist Saksamaaga jutlustas.

Rahvuses ei näinud ta geograafilist, vaid bioloogilist mõistet. Seepärast ta uskus, et Austria segaabiellude, „internatsionalismi“ ja mitmekeelse kultuuri tõttu päevast päeva üha enam laostub. Eriti nõudis ta seadusi juutide vastu, kes tõusid ikka enam tooniandjaks selles mitmerahvuslises katlas.

Kuulsaks sai Schönerer oma võitlusega paavstluse vastu, kelle suhtes ta oli veendunud, et see on kõige aktiivsemaks takistajaks Austria liitumisele Saksamaaga. Schönereri arvates pidas Rooma Austriat oma viimaseks eelpostiks ühest küljest veneõigeusu, teisest protestantliku Preisi vastu.

Austria oli terve aastakümne avalik elu kihutatud üles Schönereri agitatsioonist „Lahti Roomast“ („Los von Rom“), millega kõiki kutsuti katoliku kirikust välja astuma. Tema lendlehed ei andnud armu katoliku preestreile kui „pimedusemeestele“ („Dunkelmänner“). Kuid Austria oli jesuiitide kants ja need ei andnud armu ka Schönererile. Kõiksakslased kaotasid mängu – nagu Hitler hiljem järeldas – sellepärast, et ei osanud oma kihutust viia laiadesse rahvahulkadesse. Schönerer oli selleks liiga vähe rahvamees.

Teisiti aga dr. Karl Lueger, Viini kuulus pürjermeister. Lueger põlvnes, nagu Hitlergi, väikesest, kehvast ametnikuperekonnast. Kaotanud vara oma isa, oli ta sunnitud aegsasti iseenda jalul edasi rühkima. Hitler loeb Luegerit Saksa kõigi aegade suurimaks pürjermeistriks ja peab tema ainsaks õnnetuseks, et ta tegutses „niisuguses võimatus riigis nagu Austria“.

Schönerer oli idee-fanaatik, Lueger – organiseerimise meister. Schönerer oli juutide vastu võidelnud tõulistel kaalutlustel ja sellest ei tulnud midagi. Ta suutis enda ümber koguda ainult väikese rühmakese. Lueger oli veendunud katoliiklane ja astus juutide vastu ainult poliitilisest otstarbekohasusest, säilitades vaikselt suhted oma juutidest sõpradega. Kuid rahvamehena ta teadis, kui vajalik on kandev tunneteliikumine, et siduda rahvahulka poliitilise eeskava külge. Selleks poliitiliseks liimiks, mis ühendaks mitmesugustest kihtidest inimesi üheks poliitiliseks liikumiseks, valis ta usu. Ning tal õnnestus masse kaasa tõmmata.

Advokaadina sai ta kuulsaks protsessidega korruptsiooni vastu Viini linnavalitsuses. Temas ühinesid juristi terav instinkt, rahvamehe isiklik võlu ja riigimehe osavus. Üle poole oma protsessidest ajas ta maksuta ja sai seega rahva seas vaeste inimeste kaitsja kuulsuse.

Kui Lueger võitluses linnavalitsuse ümber hiilivate haikaladega hakkas kasutama ka juudivastaseid toone, pöördusid temast ära peaaegu kõik tema senised kaastöölised. Kuid rahvahulgad hakkasid talle vastu juubeldama, kui ta neid kutsus võitlusse „juutide abil rahvusvaheliselt organiseeritud suurkapitali vastu“. Luegeri katoliiklikud veended võõrutasid temast Schönereri kõiksakslased. See oli Luegerile kõige kriitlisem hetk. Ta vastas sellega, et pöördus oma programmiga massiürituste poole. Schönerer oli sääraseks teeks liiga aadlik. Lueger aga lõi sellega läbi, asutades kristlik-sotsiaalse erakonna (kuhu hiljem kuulus ka kantsler Dollfuss), kelle massikoosolekutel müristati niihästi juutide kui ka uskumatute ja sotsiaalselt- reaktsiooniliste liberaalide vastu.

Austria uuendamist tahtis Lueger alustada selle pealinna uuendamisest. Hirmsa lärmiga laskis Lueger enda parlamenti valida Viini juutide linnajaost. Ta valiti kolm korda Viini pürjermeistriks, kuid keiser pidas liiga hädaohtlikuks niisugust demagoogi kinnitada. Ta sai kinnituse alles neljas kord. Siis ta alustas oma sotsiaalset tööd. Ta organiseeris käsitöölisi ja töölisi. Kümne aastaga võttis ta linna kätte peaaegu kõik heakorras-asutused ja ettevõtted, ehitas kanaleid ja sildu, turgusid ja tapamaju, rajas linnaparkes ja metsi, asutas lastevarjupaiku ja vaestemaju, ehitas ligi sada koolimaja. Uskliku katoliiklasena andis ta linna raha ka kirikute ehitamiseks, kuid tema vastased saavutasid siis kohtuotsuse, mis selle keelas.

Kui Viin 1910.a. pidas hiiglamatuseid oma kuulsale pürjermeistrile, oli leinajate seas ka üks 21-aastane noor austerlane, kes oli alguses Luegerit pidanud reaktsionääriks, kuid hiljem, nähes tema hoolt väikese mehe ((inimese)) eest, muutunud tema imetlejaks. See oli – Adolf Hitler. Tal olevat siis süda eriti raske olnud aimusest, et selle suure mehe töö osutub asjatuks, sest et Balkanil loitsid juba rahvaste heitluse esimesed leegid ja õnnetu Austria läks vastu oma möödapääsmatule hukule.

Nii Schönereri kui ka Luegeri liikumist ütleb Hitler kõige terasemalt jälgitud olevat, - üht oma südame sunnil, teist – imetlusest haruldase mehe vastu, keda ta juba siis pidas kogu Austria saksluse kibedaks sümboliks. Schönereri pidas ta sügavamaks mõtlejaks, Luegerit aga – andekamaks massistrateegiks.

Adolf Hitler.

Adolf Hitler on kahekordselt piirielanik. Ta on sündinud 20. aprillil 1889.a. Austria linnakeses Braunaus Baieri piiril, praeguse Tšehhoslovakkia läheduses. Hindeburg ei eksinud seega mitte väga, kui teda „Böömi kapraliks“ nimetas.

Tema isa oli tolliametnik ja juba 52-aastane, kui tal kolmandast abielust sündis poeg Adolf. Peale Adolfi oli tal veel teisi lapsi. Üks poeg – Alois – suri Hamburgis sotsiaaldemokraadina. Mitmed lapsed leidsid teenistust Viinis. Ühe õe – Angela – tõi Hitler hiljem endale majapidajaks Berchtesgadenisse.

Hitleri isa oli talulaps, kes suure rühkimisega oli saanud riigiametnikuks ja hiljem, pensionile läinuna, hakkas jälle talupidajaks. Ta oli lärmikas ja isemeelne mees, kes oma poega Adolfit ei sallinud, pidades teda nõrgaks päevavargaks ja kuutõbiseks unistajaks. Adolf vastas talle trotsiga ja armastas oma ema Klaarat, ettevõtlikku ja julget naist, kes talulapsena läinud Viini ja oli majateenijaks.

Isa oli lootnud Adolfistki teha riigiametniku. Kuid kõik, mis oli isast, oli Adolfile vastik. Isa armastas juua, Adolf ei joo üldse. Isa abiellus kolm korda, Adolf pole kunagi abiellunud. Ja isa elukutse vastu ta ei tundnud kõige vähematki huvi. Õppides vabal ajal kloostris laulmist, oleks ta ihaldanud pigem saada kloostritõlmaks. Tülitsedes isaga oma tulevase elukutse pärast, pahvatas ta viimaks, ta tahtvat saada maalikunstnikuks. Seda ei lubanud aga ta isa iial, niikaua kui elas. Viimane aga ei kestnud enam kaua. Adolf sai vaevalt 14-aastaseks, kui isa äkitselt suri.

Esimesena mõjutas Adolfi poliitilisi vaateid reaalkooli ajalooõpetaja dr. Pötsch, tuline kõiksakslane ja hea jutustaja. See õpetas poisse mõistma ja vihkama Austria saksluse traagikat. Adolfist sai noor kõiksakslane, kes laulis Austria hümni asemel „Deutschland über alles“, kuigi see oli rangelt keelatud.

Haiguse tõttu jäi Adolfil keskkool lõpetamata. Ema toetusel läks ta Viini, et seal kunstiakadeemiasse astuda. Kuid seal leiti tema joonistused olevat liiga abstraktsed ja kuivad. Pigem arvati teda sobivat arhitektuuri õppima. Kuid sinna oli vaja keskkooli lõpetamist. Kui ka ta ema suri, siis oli 19-aastane poiss lõplikult karidel.

Kolm aastat ta saab nüüd Viinis viletsusekarikast juua. Talvel roogib lund, suvel töötab juhuslikel töödel – käskjalana, kivikandjana ehituste juures jne. Ta leiab peavarju töötute kodus, saab kuskil kloostris „vaestesuppi“, vahel koguni kerjab möödujatelt almuseid. Töötute kodus ta tutvub Austria paljurahvuselise põhjakihiga: sakslaste-, tšehhide-, poolakate-, rumeenlaste-, ungarlaste-, itaallaste ja -juutidega. Siit saab ta oma ettekujutuse võõrrahvustest, eriti juutidest. Nälgas ja viletsuses kujuneb siis välja tema maailmavaade. Segarahvuseline Viin täidab teda, nagu mingi verepatt, tülgestusega. Ja selle verepatu kehastuseks saab talle – määrinud juut. Juut segab ära saksa tööliste meeled, et nad eitaksid saksa rahvust, isamaad, usku ja kõlblust. Hitlerit ähvardatakse mitmekordselt ehitiselt alla visata, kui ta ametühingusse ei astu. Ta valib tööst loobumise. Kõik keeb ja käärib temas, kuid trots võidab siiski. Nii karastub Saksa pauperiseeritud keskkihtide tulevane juht.

Määratu kergendus valdab Hitlerit, kui ta Viini „tõugude-Paabelist“ viimaks 1912.a. satub – „saksa linna“ – Münchenisse, Saksa kunstide linna. Siin teenib ta ülalpidamist plakatite maalimisega. Tal on juba rohkem võimalusi ja aega lugemiseks ja enesearendamiseks. Siin kosub ta Viinis läbielatud alanduste järel.

Kui puhkeb Maailmasõda, astub Hitler vabatahtlikuna mitte Austria, vaid Baieri väkke. Läänerinne saab tema tõeliseks kodumaaks. Ohtlikus käskjala ametis ta saab haavata. Talle antakse raudrist. Kuid kogu sõja kestel ei saa ta tagalast ainsatki saadetist. Revolutsioon tabab teda mürkgaasitatult laatsaretist.

Kõik oli olnud asjata. Saksamaa oli sõja kaotanud. Hitleri teine kodulinn – München – sattus enamlaste kätte. Kui need maikuu 1919.a. kukutati, võeti Hitler sõjaväe, mille laostunud meelsust püüti uuesti tõsta, juurde propagandistiks. Siitpeale algab tema poliitiline tegevus: ta avastab endas andelise rahvakõneleja ja Müncheni lokaalides ta tutvub esimeste mõttekaaslastega.

Neid on mitmesuguseid. Üks on – luuletaja Dietrich Eckart, temperamentne baierlane ja elurõõmus boheemlane, kes Berliini elu „Lokalanzeigeri“ fõljetonistina välja ei kannatanud ja Müncheni muusade-linna tagasi pöördus, et, olles sõjas poliitiliselt äratatud, plaanitseda uut saksa kodanlikku erakonda, kes võitleks enamlaste ja juutide vastu. Selle etteotsa otsis ta meest, kes ei kardaks kuulipildujat. Ohvitser ei võivat see olla, sest selle ees ei ole rahval enam aukartust. Kõige parem oleks tööline, kellel on suu õigel kohal. Veel parem, kui ta oleks poissmees, siis võidame kõik naised.

„Thule“ seltsis, mis kandis põhja-germaani lugulaulu muinasjutusaare nimetust ja levitas Gobineau' ning Houston Stuart Chamberlaini vaimus aaria tõu õpetust, kohtus Eckart endise Tallinna joonistusõpetaja ja arhitekti Alfred Rosenbergiga, kes ühes saksa okupatsioonivägedega oli Saksamaale taandunud ning siin tegutses saksarahvusliku kihutusega. Need kaks meest said Hitleri esimesteks pihisadeks.

Löödud Saksamaa oli sunnitud oma sõjaväge 100 000 meheni vähendama. Kõige valusamalt tabas see nooremaid ja keskmisi ohvitseri, kes kaotasid avantseerumise võimaluse või üldse teenistuse. Üks salk neist moodustas Münchenis „Raudse rusika“ rühma, kes oma lokaalides laulis isamaalikke laulusid ja viskas välja iga külalise, kes sel puhul püsti ei tõusnud. Nende eesotsas seisis kapten Ernst Röhm, Müncheni garnisoniülema rüütel von Eppi poliitiline nõuandja ja osav organisaator. Ta valitses Versailles' lepingu eest peidetud salajaste relvaladude üle ning moodustas nende varal töötuist vabajõukusid, kelle abil tahtis sõdurite kätte võita riigis ülemvõimu. Ta jaotas inimesed kahte rühma: need, kes teevad putše ja need, kes neid ei tee, pehmemalt öeldes: meesteks ja mitte-meesteks. Ta oli veendunud, et vanad kindralid ja salanõunikud ei suuda enam Saksamaad päästa. Aidata võivad veel ainult tuhanded kõigist kihtidest – peamiselt noored. Nii otsis SA tulevane organisaator oma tulevast juhti.

Juudivastasel liikumisel ei olnud Saksamaal enne sõda kuigi suurt tähtsust. Saksamaal oli juute kõigest pool miljonit ja need olid enamasti üsna jõukad, mitmed majandusvürstid olid isegi keisri läheduses, mille tõttu Wilhelm II kutsuti vahel ka „juudikeisriks“. Pärastsõja kitsikuses muutus aga olukord järsult. Juudi majandusmehele oli juurde tulnud veel juudi revolutsionäär. Kõik vasturevolutsioonilised liikumised muutusid kohe juudivastasteks. Nende kaitsepatrooniks astus sõjaaegne kindralstaabi ülem kindral Ludendorff.

Sinna suundus sõja lõpupoolel admiral Tirpitz juhatusel asutatud „Isamaapartei“ („Vaterlandspartei“), kuhu kuulus ka Anton Drexleri poolt Münchenis asutatud väike rühmitus „Vaba Tööliskomitee Võimalikult Parema Rahu Saavutamiseks“. Pärast sõda muutus see komitee „Saksa Töölisparteiiks“. Kui see üht koosolekut pidas, komandeeris väejuhatas Hitleri kuulama, mis mehed need on. Kõneles insener Gottfried Feder, kutseline leiutaja, kes enne sõda oli ehitanud betoonlaeva ja sõjaaegu oli Baieri

valitsusele andnud riigivõlgadest riigipankroti kaudu lahti saamise nõu. Nüüd oli ta leidnud põhimõttelise vahe produktiivse tööstuskapitali ja protsente neelava pangakapitali vahel („Schaffendes und raffendes Kapital“). Kuna Karl Marx ründas just tööstuskapitali, finantskapitali jättis aga kahe silma vahele, siis jõudis Feder otsusele, et siin on rahvuslik vahe: tööstuskapital on peamiselt kristlaste, finantskapital aga juutide käes. Karl Marx on juut – sellest ka tema sotsialism. „Protsendiorjuse murdmine“ sai Federi uueks hüüdsõnaks, mis pidi lahendama sotsiaalküsimuse.

Kui Feder oma kõne oli lõpetanud väitega, et kõik häda tuleb protsendiorjusest, tõusis üles keegi baierlane, kes kuulutas, et kõik häda tuleb preisldest. Neist pidi Baier lahku lööma.

Seda ei kannatanud välja Hitler. Kuigi ta oli ilmunud ainult pealt kuulama, palus ta sõna ja pidas poole tunni kõne Suur-saksamaa poolt ja osariikide partikularismi vastu. Tulemus oli, et Hitler kutsuti Saksa Töölispartei liikmeks ja anti talle liikmekaart nr.7.

Siin andis Dietrich Eckart Hitlerile tähtsa nõu – lasku see end valida propagandajuhiks. Ja veel teise veel parema: ärgu lasku kellelgi oma propagandasse segada, vaid tehku kõik oma äranägemise järgi.

Hitler nägi, et ilma eeskavata ei pääse partei laiematesse rahvahulkadesse. Ta ise esitas punktid kõikide sakslaste kokkukulamisest ühiseks Suur-Saksamaaks, rahulepingute tühistamisest ja rahvasõjaväest. Eckart formuleeris antisemiitliku paragrahvi, seletused kodaniku loova töö kohustusest ja vormeli „üldkasu üle omaku“. Feder tõi „protsendiorjuse murdmise“ ja keskkiihipoliitika. Drexler lisas trustide riigistamise ja osasaamise suurtööstuse kasudest. Agraaruenduse hoos kuulutas Eckart isegi tasuta maavõõrandamist, kuid keegi ei mõelnud talupojale, kuigi Baier on talupoegaderiik. Näljahädast kurnatud linnaelanikud nägid siis talupojas ainult hangeldajat.

Kui programmi 25 punkti rahvakoosolekul ette kanti, võeti need vaimustusega vastu: nad olid tulnud nagu rahva südamest. Eriti maagiliselt mõjus Müncheni väikekodanlastesse suurkaubamajade väike-käsitöölisele üürimine.

Partei oli esialgu väga visa kasvama. Oli vaid seitsme kuulajaga koosolekuid. Kui partei kasvas, siis taheti talle uus nimi panna: sotsiaal-revolutsiooniline partei, võib-olla seega meelde tuletades mitte-marksistlikku Vene sotsialistlikku erakonda. Kuid lõppeks võeti ühe Austria partei nimi: Rahvussotsialistlik Saksa Töölispartei (NSDAP).

Annetelt hea rahvakõnemees, sai Hitler varsti masside-propaganda meistriks. Sest ta oskas õppida. Ta õppis palju oma vastastelt – sotsialistidelt. Kuid veel enam ütleb ta õppinud olevat sõjaaegsest propagandast.

Propaganda ülesandeks, ütleb ta oma teoses „Mein Kampf“ (lk 197 j. j.), pole teaduslikult valgustada üksikuid, vaid juhtida masside tähelepanu teatavatele tõsiasjadele ja vajadustele, mille tähtsus tuleb sellega masside silmapiirile nihutada. Iga propaganda olgu rahvalik, selle tase seatagu kõige piiratuma järgi, kelle poole temaga pöörduakse. „Ettevaatus liiga kõrgete vaimsete eelduste vältimiseks ei või kunagi küllalt suur olla.“

Rahva meeli tuleb mõne ülespiitsutava kujutelmaga niivõrd täita, et selle kõrval enam millekski ruumi ei jää. Kujutlusi, pilte, hüüdsõnu tulvana masside ajusse nii sisse taguda, et nad oleksid nagu naelutatud – see on propagandisti kunst.

Selleks on Hitleri iseloom loodud. Ta on äärmiselt emotsionaalne. Ta satub kõnet pidama isegi erajutuajamises. Ta ainukeseks meelelahutuseks on muusika, eriti Wagneri

ooperid. Tema riigipäevakoosolekud Krolli ooperimajas on tihti lõppenud Wagneri ooperitega, mida kogu natside juhtkond siis oma ahastuseks on pidanud seal kuulama. Nagu kõigil fanaatilistel iseloomudel, on temal väga suur võime autosugestiooniks, seega ka teiste sugesteerimiseks.

Tema hääle erakordne jõud, mis ei vähene isegi kõrgeis nootides ja muutub fanaatiliseks karjumiseks alles väga suures ärrituses, mõjub paljudele väga sugestiivselt. Goebbels ületab teda kõnekunsti painduvuses, kuid mõjus on Hitler ületamatu.

Hitleri toon ja seisak kõne algul jätavad sügava tõsiduse mulje. Siit järsk üleminek marulisele tunneteplahvatuisele on seda kaasakiskuvam. Mehe ja sõna kokkusulanud ühtlus on Hitleri mõju - esimene saladus.

Teine saladus on - kordamine. Teda on seepärast peetud igavaks. Ometi on ta ainete arv piiramatu. Kuid kõik nad toovad ikka ühe ja sellesama hüüdsõna juurde.

Kolmas saladus on – kuulajaskonna aktiveerimine. Ootama panemisega viiakse kokkukogunenud kuulajate meeled juba ette pingule. Siis järgnevad tseremoonia lippude ja muusikaga. Neil on massikoosolekutel tähtis koht.

Lipuvärvid – must, valge, punane – on vana Saksa keisririigi värvid. Kuid Hitler arendas nad edasi oma haakristilipuks. Haakrist on päikese märgina tuntud paljudel idarahvastel. Saksamaale öeldakse ta viimati toodud Soomest – von der Goltzi vägedega. 1920.a.suvel ilmub ta esmakordselt avalikult Hitleri lippudel. Rahulolematu lippudega, mis kinnistes ruumides norgus ripuvad, valmistas Hitler veel kirikulippude eeskujul erilised standardid (riplipud).

Hitleri koosolekuil pole kuulajaid – kõik on kaastegevad. Lipurühm marsib sisse, kujuneb tänav, rahvas karjub „heil“. Orkester mängib, rahvas laulab kaasa. Kui Hitler ise viimaks ilmub, kargavad kõik püsti, koosolek muutub vaimustatud ulgumiseks, karjumiseks ja žestikuleerimiseks. Samuti saadab rahvas juhi kõnet vahelehiüetega ja maruliste kiiduavaldustega. Kogu aeg on rahvas väsimatult kaastegev, kuni jõuab seisundini, mida võiks kutsuda „sisemiseks transiratsiooniks“, - täielikuks andumiseks üheainsale tundele, et sa oled ainult tükike ühestainsast kokkusulatatud usukollektiivist, tahtekollektiivist, vajaduse korral ka teotsemisekollektiivist.

Siin on edasi arendatud meetodeid, mida on praktiseerinud päästearmee, kes ka oma kuulajaid oskab aktiveerida üleskutsetega patupihtimisele, üksikute väljaastumistega, ärganute patukahetsustega, milles tunneb end kehastunud olevat kogu koosolek.

Algul ei erinenud rahvussotsialistide koosolekud teistest poliitilistest miitinguist: vastuvaidlemine oli sealgi lubatud ja Hitler lükkas kannatlikult vastuväiteid ümber. Kui kord populaarne kõneleja insener Bellerstedt püüdis Hitleri kõnele vahele hüüda, viskasid natsid ta saalist välja. Seda korrati ja varsti ei julgenud enam ükski vasturääkija häält tõsta. Koosolekute meeleolu muutus kohe kui nõiakepi väel ühtlasemaks, lihtsamaks, usklikumaks: poliitilisest koosolekust sai peaaegu usuline talitus.

Kõnede ägedus pidi välja kutsuma ka vastuägeduse. Hitleri koosolekuid püüti segada, nurja ajada. Ta pani tähele, et kui politsei kaitseb koosolekuid, siis see mõjub massidele halvasti.

Koosolekute kaitseks asutati omaenda erilised korrapidajate rühmad, kellest aegamööda arenesid nn. rünnakrühmad („Sturm-Abteilung“ SA), kes 1922.a. said mundri ja varustuse. Kuidas SA 1941.a. tegutses, seda kirjeldab Czech-Jochberg.

Bräuhausaal Münchenis mahutas paar tuhat inimest, kelle keskel Hitler, püsti laual, kõnet pidas. Sotsialistid katsusid koosolekut nurja ajada. Saalmuutus lainetavaks lahinguväljaks, kus lendasid õllekruusid ja toolijalad. Vahel kõlas hirmsasse mürasse isegi paukusid.

Korrapidajaid oli üle 50, kuid nad tegutsesid taraanina, söötsid rahva hulka, haarasid koosoleku segajaid kraest, tassisid neid kokku ja viskasid saalist välja. Jälle paugud, rahvahulk tungib uste poole, kuid mitte välja mahtudes paiskub uuesti tagasi. Kuid korrapidajad on nüüd juba õige süsteemi kätte leidnud: puhastamine käib saali otsast uste poole. Mõned korrapidajate juhid on muutunud lõvideks ja tiigriteks. Viimaseid obstruktsioniste rünnatakse nurgast ja nad pühitakse välja. Samal ajal on osa koosolijaist kui halvatud pealtvaatajad, teised aga lasevad oma muhke ning haavu kinni siduda, saal näeb välja kui tõeline lahinguväli toolide ja laudade rusudega, ning nurkapidi rippuva kroonlühtriga, põrandal rohkelt õllekruuside kilde. Koosoleku juhataja sõnab aga klassikalise lause: „Koosolek jätkub.“

Partei propagandajuhina partei kasvamise üle valitsedes kasvab Hitler kaugelt üle oma „saksa töölispartei“ nimetuist asutajatest. Need tunnevad seda ja kadestavad teda. Ühe teise võistleja – antisemiitliku „saksa sotsialistliku partei“ juhi, Nürnbergi algkooliõpetaja Streicheri õhutusel katsuvad nad Hitlerit kukutada. Hitler saab sellest aegsasti teada ja ähvardab lahkumisega parteist. Asutajad jäävad isoleerituks ja sunnitakse vaikima. Hitler valitakse 1921.a. juulist alates partei piiramata volitustega esimeheks. Sellest ajast kehtib parteis „juhipõhimõte“: kaovad kõik komisjonid ja nõuandvad asutused, jäävad ainult aruandjad, kes võtavad vastu juhi käske.

Liikumine on tekitatud juhi poolt; tema otsustab ka selle poliitika üle, määrab allorganisatsioone ja alljuhte. Liikmed valivad ja otsustavad ainult siis, kui juht seda soovib.

Põhimõtteliselt ei kutsuta ellu ühtegi organisatsiooni, kui pole talle enne leitud kohast juhti. Kui niisugune puudub, siis jäävad olemasolevad pooldajad esialgu organiseerimata. Hitler on tähele pannud, et partei jõud ei põhine liikmete arvul, vaid nende kuulekusele ja distsipliinil.

Hitler eelistas väikest, kuid hästi distsiplineeritud parteid. Vastu tema tahtmist, Gregor Strasseri (tsiviil) ja Röhmi SA (poolsõjaväelise) organisatsiooni vahelises võitluses paisus aga partei suureks, kes võidujooksus liikmete kõrge arvu järele muutsid ta paljuimetletud „hiigla-vaalaskalaks“.

Ka kapten Röhmi on juba aegsasti hõõrumisi. Tema idee on – luua SA-st salajane reichswehr. Selleks ta kogub laialisaadetud Ehrhardti brigaadist ja Kappi-putši* (* Wolfgang Kapp (1858-1922) korraldas 13.III 1920.a. Berliinis mäsu, toetudes nn. Saksa isamaaparteile.) juhtidest endale kaadreid. Hitler on aga Kappi-putši nurjumisest õppinud, et peaasi on – poliitiline liikumine. Ilma selleta ei tee sõjavägi midagi. Liiatigi ei saa salajasi rühmi absoluutse karistusvõimu puudumisel distsiplineerida. Nii algab Hitleri ja Röhmi vahel pinevus, mis aeg-ajalt lõdvenedes ja kasvades viimaks lõppeb 1934.a. 30. juuni veresaunaga.

3. Riigipöördekatse Münchenis.

1923.a. oli Saksamaale eriti raske. Lääneriigid käisid peale heakstegemismaksudega ja kui Saksamaa nõudmisi ei täitnud, marssisid 1923.a. jaanuaris Prantsuse väed Ruhri tööstusrajooni, et haarata „produktiivseid pante“. Ruhri tööstus alustas aga passiivse vastupanu streiki, mille toetamiseks pani Saksamaa käima oma rahapressid. Niigi langenud Saksa mark langes nüüd kiiresti, et ühe kirja saatmiseks oli viimaks vaja miljonite ja miljardite eest postmarke. Suve lõpuks oli Saksamaa finantsjõud läbi. Rahvas hakkas käärima. Saksi ja Tüüringi tööstusrajoonides tõusid võimule pahempoolsed sotsialistid ja kommunistid. Reini ääres tõstsid pead separatistid ja Baieris – äärmised parempoolsed voolud.

Hitler oli selleks ajaks oma propagandaga nii kaugel, et 1923.a. jaanuarikuu lõpul võis Münchenis 6000 rünnakrühmlasega pühitseda esimest rahvussotsialistlikku partei päeva. Septembris liitusid Nürnbergis Hitleriga mõned teised rahvuslikud organisatsioonid.

Üldises laostumises tekkis konflikt ka Baieri valitsuse ja Berliini keskvalitsuse vahel. Baieri reichswehri ülem kindral Lossow laskis vägedel vanduda truudust Baieri valitsusele, mitte aga Berliini keskvalitsusele. Berliin nõudis aga Lossowi tagandamist, Baieri valitsus avaldas aga Lossowile usaldust. Hakati rääkima, et Baier lööb Saksamaast lahku.

Hitler nägi lähenemas soodsat hetke riigipöördeks – sellises segaduses võis väikene rühm otsusekindlaid mehi Saksamaal palju ära teha. Ta astus läbirääkimistesse Baieri peakomissari von Kahri, kindral Lossowi ja politseiülem Seisseriga ja sai mulje, et need pooldaksid riigipööret, kuid ei taha endale võtta algatust. Ta otsustas siis nad asetada sündinud fakti ette.

8.novembri õhtul oli Bürgerbräu õllekeldris koosolek, kus v. Kahr pidas poliitilist kõnet. Hitler piiras oma rünnakrühmlastega saali ümber, tungis sisse, tõusis poodiumile ja kuulutas, et on puhkenud rahvuslik revolutsioon. Siis kutsus ta võimukandjad – Kahri, Lossowi ja Seisseri – kõrvaltuppa, kus teatas, et loomisel on ajutine rahvuslik valitsus: valitsusjuhiks saab Hitler, Kahr – riigihoidjaks, Lossow sõjaministriks, Streisser – politseiministriks, Ludendorff kutsutakse sõjaministriks. Ta kutsus neid kaasa võitlema või surema.

Kõrvaltuppa tulles oli Lossow oma kaaslastele sosistanud, et tuleb kometit mängida. Kahr vastas Hitlerile, et ähvardustega ei saa teda sundida poliitilisi otsuseid tegema. Lossow vaikus, Seisser aga heitis Hitlerile ette, et see oma lubadustest hoolimata oli siiski politsei vastu välja astunud. Hitler vastas, et ta oli selleks isamaa pärast sunnitud olnud.

Nähes, et nendega nii edasi ei saa, pöördus Hitler saali ja pidas koosolijaile hooga kõne, mis nende meeoleolu nagu kinda ümber pööras. Ta teatas uue valitsuse moodustamisest ja eelseisvast marsist Berliini peale. Viimane mõte meeldis baierlastele kõige enam.

Vahepeal toodi kohale kindral Ludendorff. Temagi oli asjast üllatatud, kuid viidud kõrvaltuppa, soovitas kaasa lüüa suures rahvuslikus asjas. Lossow andis oma Maailmasõja-aegsele väejuhile esimesena järele. Kui Kahr veel iseendaga võitles ja väitis, et tema olevat kuningriiklane ja säärase sammu juures tundvat ennast äraandjana, lohutas teda Hitler. Just kuningriigi suhtes tulevat heaks teha see häbi, mis talle kui

novembri-kurjategijatele ohvrile osaks on saanud 1918.a. Siis pöördus Kahr: „Hea küll – ma näen, me oleme siin lõpuks kõik kuningriiklased. Ma võtan ameti ainult kuninga asetäitjana.“

Varsti saabus sõnum, et kuskil kasarmus olid reichswehr sõdurid ühelt rahvuslaste rühmalt relvad käest võtnud. Hitler ruttas kasarmusse, et seal korda jalule seada. Tagasitulekul lootis ta leida Ludendorffi valmistamas Lossowiga sõjanõu marsiks Berliini peale. Niipea aga kui Hitler oli lahkunud, jätsid Kahr, Lossow ja Seisser Ludendorffiga jumalaga ja see laskis need linnud lihtsameelselt puurist. Kui Hitler tagasi jõudes Baieri „valitsejaid“ enam eest ei leidnud, langes ta murtult toolile ning jäi tummalt Ludendorffile otsa vaatama: Ludendorff oli ainuke olnud, kes selle õhtu ühinemistseene oli tõsiselt võtnud.

Vahepeal oli Berliinis tegelik võim riigi üle antud kindral Seecktile, kes Münchenisse telegrafeeris, et surub riigipöördekatse maha sõjajõududega. Kõrgemad sõjaväelased nii Põhja- kui ka Lõuna-Saksamaal vaatasid vabajõukudele viltu, nooremad kõikusid. Kahr, Lossow ja Seisser alustasid kohe aktsiooni riigipöördekatse vastu. Oma nõustumise kuulutasid nad tühistatuks kui relvajõul väljapressitu.

Rahvamasside kaasatõmbamiseks alustas Hitler 9. novembri hommikul oma meestega marssi läbi linna. Isari sillal laskis politsei nad läbi, kuid kitsal Residentsi tänaval Feldherrnhalle ees tõstis politsei püssid palgesse. Hitler sammus ees, Ludendorffi ja endise 8. armee poliitilise ohvitseri baltlase v. Scheubner-Richteri vahel. Kui politseile „Andke alla!“ hüüti ja üks pauk käis, avas politsei tule. 16 surnut, nende seas Scheubner-Richter ja palju haavatuid jäid maha, teised põgenesid. Ludendorff üksi sammus püssiraudade vahelt läbi Odeoni platsile. Vangistamisel ütles ta suures ärrituses, et ei tundvat nüüdsest peale ühtegi saksa ohvitseri ega hakka enam kunagi ohvitserimundrit kandma.

Hitler, kes oli saanud õlanikastuse, põgenes autos Baieri mägedesse, kuid vangistati seal paari päeva pärast ja mõisteti 1. aprillil 1924.a. viieks aastaks kindlusvangi. Tal tuli istuda Landsbergi kindluses ainult 9 kuud, siis vabastati ta tingimisi Baieri kohtuminister Günteri eestkostmisel.

Hitler kasutas oma vangisolekut oma eluloo ja maailmavaate käsitlemiseks raamatus „Mein Kampf“ („Minu võitlus“). Senise seisukoha asemele, et riigivõimu peab haarama tahtekindel vähemus, astub siin uus: võimuhaaramisele peab eelnema rahva poolehoiu võitmine. Välispoliitikas pöördub tema peatahelepanu Läänest Itta. Prantsusmaa jääb küll, nagu ennegi, rahvussotsialistide verivaenlaseks, kellega eeskätt on vaja arved õiendada. Kuid juba oli baltlane Alfred Rosenberg juhtinud Hitleri tähelepanu Ida tähtsusele: ainult sinnapoole võivat Saksamaa veel kasvada. Hitleri sõber Rudolf Hess oli assistendiks Münchени professori Karl Haushoferi juures, kes Ida-Aasia tundjana loeb „geopoliitikat“, toonitades ruumi tähtsust ajaloos. Nii tekib uus poliitiline vormel: ühes Inglismaaga Venemaa vastu.

Rahvussotsialistlik partei oli ära keelatud ja Hitlerit võidi kui austerlast pärast vangistust maalt välja saata. Selle vältimiseks läks Hitler pärast vabanemist Baieri peaministri dr. Heldi poole, lubas hoiduda putsitaktikast ja pakkus kaasabi võitluses marksismi vastu.

Mind aidata? Imestas Held, ma olen ju Saksamaale hukatusliku rooma kiriku liige?

Mis puutub rooma kirikusse, siis võitlus selle vastu on ainult kindral Ludendorffi asi, vastas Hitler. Nii tühistas Held partei keelumääruse. Hitler võis oma erakonna riismeid uuesti koguma hakata.

4. Weimari Vabariigi surmaheitlus.

Saanud 1923.a. võimule, alustab Stresemann kokkuleppepoliitikat lääneriikidega. Järgnenud majanduslikus tõusus sai Saksamaa mõned aastad hinge tagasi tõmmata.

Need aastad olid Hitlerile kõige raskem aeg. Erakonnast olid säilinud ainult jäänused ja nendegi üle oli ta võim kadunud. Gregor Strasser, kes oli Hitleri vangisoleku ajal erakonda veepeal hoidnud, ei pea Hitlerit üldse enda juhiks. SA uuestiasutamisel tahab Röhm sellest jälle hakata tegema salajast sõjaväge. Veel enam kui enne on aga Hitler selle vastu: reichswehriga, kes Münchenis tema mehi on tulistanud, ei soovi ta enam koostööd; pealegi on ta lubanud „putše“ enam mittekorraldada.

Röhmi asemele astub SA etteotsa von Pfeffer, endise vabajõugu juht 1919.a. Liibavi riigipöördest Kuramaalt. Endise ohvitserina läheb see Röhmist lahku ainult õige vähe. Temagi tahab SA-st teha salajast sõjavõudu ja SA ülemjuhina („Osaf“) ei tunnista Hitlerit oma sõjaväeliseks ülemuseks, vaid ainult mingisuguseks poliitiliseks ministriks. Viimaks lõpetab ta sellega, et Berliini SA viib Hitleri vastasele mässule.

Küsitavaks muutunud SA kõrvale luuakse nüüd väiksearvulisem, kuid valitud koosseisuga erakonnajuhtide ihukaitsekaart – „Schutzstaffel“ – SS, kellel on must munder surnupealumärgiga.

Hitleri ühe kõne puhul keelas Baieri valitsus tal avalikel koosolekutel kõnelemise. Sedasama tegid ka mitmed teised osariigid. Hitleril jäi üle kõnelda ainult neis osariikides, kus keeldu ei olnud, keelumaades piirdus ta koosolekule tumma ilmumisega, kus teda siis seda tormilisemalt tervitati. Keeld, mis seega sai üleriigilise meelevalduse põhjustajaks, varsti kaotati.

Selles raskes olustikus organiseeritakse uuesti partei kaadrid, eriti tema neli alussammast: SA, SS, motoriseeritud korpus (NSKK) ja lennukorpus (NSFK), niisama ka noorsoo- ja üliõpilasteorganisatsioonid. Partei liikmete arv, mis 1925.a. ulatus 27. 000, kasvas 1927.a. üle 72.000. Riigipäeval loeti 1925.a. neli rahvussotsialisti, 1927.a. seitse ja 1928.a. valimiste järel 12.

Siis tuli 1929.a. majanduskriis, mis tegi eriliselt laastavat tööd välislaenudega kunstlikult ülesturgutatud Saksamaal. Töötute hulk hakkas kiirelt kasvama, mis kuni 1932.a. lõpuks jõudis 7 miljonini. Talurahva seas, kes oma saaduste hinnaga enam ei suutnud tasuda makse ja võlgasid, tekkisid rahutused. Kõige enam kannatas noorus, kellel kadusid igasugused väljavaated töö ja teenistuse saamiseks.

Mida 1923.a. inflatsioon ei jõudnud korda saata keskkihtide pauperiserimises, seda täiendas nüüd deflatsioonipoliitika, millega kriisile katsuti vastu panna. Saksa rahvas koosnes nüüd ümmarguselt arvates 30 miljonist proletaarlasest ja 30 miljonist proletariseerunud keskkihtide liikmest. Varanduslikult olid nad kõik ühesugused. Neid lahutas veel ainult hingeelu.

Rahva poliitilised meeled hakkasid kiiresti radikaliseeruma. Keskmised poliitilised voolud sulasid kokku, mõlemal tiival paisusid äärmused: pahemal – kommunistid, paremal – rahvussotsialistid.

Keskkihtide rahulolematus pöördus eeskätt olemasolevate võimude vastu. Schleswig- Holsteinis algasid maksude ja protsendikapitali vastu juba 1928.a. hulgalised meeleavaldused, mis varsti muutusid maksustreigiks ja oksjonitele vägivaldseiks vastuhakkamisteks. See oli spontaanne massideliikumine ilma ühegi poliitilise erakonna mõjuta. Liikumise radikaliseerudes läks osa talupoegi üle pommiatentaatidele.

Tööta-töölised harjusid 1929.a. saadik käima tänavail oma nõudmisi demonstreerimas. Linna keskkihtide käärimisest tekkisid uued poliitilised rühmitused. Erfurtis andis keegi Schmalix välja lehte, kus ründas ägedasti kohalikku linnavalitsust ja selle kõrgepalgalisi ametnikke. Linnavalimistel sai ta kohe sama palju hääli kui sotsiaaldemokraatlik erakond. Osnabrückis sai samasugune nurgalehe toimetaja valimistel hulga rohkem kohti, kui tal nimekirjas oli kandidaate.

Miljonid sakslased mõtlesid siis nagu need Schmalixi valijad: nad olid täis põlevat viha kehtiva korra vastu ja valmis andma oma hääli igaühele, kellest aga uskusid, et see tõesti on kehtiva korra vastu.

Seda nägi Hitler. Ta seletas parteipäeval Nürnbergis juba 1927.a.: „Teie ei tunne rahvast. Rahvas ei taha, et teda tükeldatakse. Ta ei taha, et teda plaanidega koormatakse. Ta tahab juhtimist, mida ta võiks usaldada ja muud ei midagi.“

Samas mõttes seletas Hitleri üks lähem kaastööline, endine Richthofeni lennudivisjoni juht kapten Hermann Göring „juhhipõhimõtet“:

„Saksa rahvas teab, et tal nüüd on juht. Saksa rahvas on tänulik, et lõppeks jälle üks mees on ohjad võtnud oma raudseisse kätte... See oli möödunud liberalismisüsteemi suur eksitus: uskuda, et rahvas tahab ise end valitseda, ise end juhtida. Ei, rahvas tahab, et teda juhitakse ja valitsetakse, kuid seejuures rahvas tingimata nõuab ühte: et juhid oleksid pühalikult läbi imbunud tundest, et kogu oma töö pühendavad ainult rahva kasuks.“

Niisuguses olukorras ei suutnud kommunistid rahvussotsialistidega võistelda. Esiteks juba sellepärast, et kommunistid pöördusid ainult proletariaadi poole, rahvussotsialistid aga – kõigi kihtide poole.

Teiseks, proletariaati eelistades tõukasid kommunistid seega teisi kihte endast otsekohe eemale. Rahvussotsialistidele olid aga kõik ühevõrra head: tööta tööline, võlgades siplev talupoeg, pankrotti jäänud käsitööline ja kaupmees, teenistuseta haritlane ja tulevikuta noorus. Nad kõik moodustasid nüüd ühesuguse rahva, kes oli ühtviisi valmis meelt heitma.

Kommunistidele oli võõras saksa solvatud rahvustunne. Ustavad oma Moskva-käskijaile, püüdsid nad rahvuslikest vastuoludest mööda hiilida. Seda enam tulemusi oli rahvussotsialistide seletustel, et Saksamaa õnnetuse peapõhjuseks on – Versailles rahudiktaat, võitjate raske rusikas.

Lõpuks nõudsid kommunistid oma pooldajailt tegevust, kutsusid neid revolutsiooni teostamisele, uue ühiskonna ülesehitamisele. Rahvussotsialism seevastu leppis masside poolehoiuavaldustega. Tegevus ja tulevikuplaanid jäid juhi enda hooleks. „Juhhipõhimõte“ vabastas massid tulevikumuredest.

Kitsastel aegadel oli Hitler juba varem otsinud koostööd saksarahvusliku alalhoidlaste erakonnaga, kuid sellest ei saanud siis asja – Hitleri õnneks küll, sest lähedus selle aadlike ja suurmaapidajate, monarhistliku rühmitusega oleks rahvussotsialistide kihutusele toonud enam kahju kui kasu.

Kui kriisi süvenemisel hakkasid teravnema rahvuslikud vastuolud, kerkis koostöö saksarahvuslastega uuesti päevakorradele. Esimesed isiklikud sidemed sinnapoole tekkisid, kui rahvussotsialistiks sai dr. Otto Dietrich, saksarahvuslik ajakirjanik, kelle äi oli Saksa mäetöösturite ühingu poliitiline nõuandja ja kõiksaksa liidu tegelane. Dietrich korraldas Hitlerile kokkusaamise Ruhri söesündikaadi asutaja Emil Kirdorfiga, kes seepeale aukülalisena võttis osa Nürnbergi 1929.a. parteipäevast.

Saksarahvuslaste erakonna etteotsa kerkis siis salanõunik Alfred Hugenberg, varem Preisi asundamiskomissar Idas, hiljem Kruppi firma juhatuse esimees, kes ostis ära Saksa suurema ajalehtedekontserni – Scherli ja filmitrusti – Ufa.

Kui lääneriigid Saksa heakstegemismaksud 1929.a. nn. Young'i kavast kindlaks määrasid, lahkus Saksa terasetrusti peadirektor dr. Vögel, protestides maksude kõrguse vastu, konverentsilt. Saksarahvuslaste rindemeeste ühingu „Teraskiiver“ oli tol korral nõu korraldada rahvahääletust riigipresident Hindenburgi võimupiiride laiendamiseks. Hugenberg kiitis heaks rahvahääletuse, kuid mitte põhiseaduse muutmiseks, millest rahvas aru ei saavat, vaid Young'i –kava vastu. Saksarahvuslased läksid selles kampanias koos rahvussotsialistidega. Hugenberg maksis ja Hitler tegi kihutust – ning korjas ka vilja, kuigi rahvahääletus ise läbi kukkus.

Lähenedes saksarahvuslastele tuli taltsutada rahvussotsialistide vasemat tiiba, kes Otto Strasseri juhatusel oli võtnud teravalt kapitalismi vastase kursi. Nende sotsialismis leidis Hitler olevat puhta marksismi. Parteist välja heidetud, asutas Otto Strasser omaenda rühma „Musta Rinde“ ja läks Hitleri võimuletuleku järel maapakku.

Kuna õhkkond muutus üha pinevamaks – oli 1930.a. Saksamaal juba 3 miljonit tööta töelist – kutsus president Hindenburg mõlema reichwehri juhi – kindralite Gröneri ja Schleicheri – nõu peale riigikantsleriks katoliikliku tsentrumi tegelase dr. Brüningi. See ei saanud Riigipäeval enamust: septembrikuus 1930 korraldati ümbervalimised, mille suurimaks üllatuseks oli, et rahvussotsialistid olid paari aastaga 800 000 häälest tõusnud ligi 61/2 miljonini, saades riigipäeval 107 kohta ja muutudes seega seal arvult teiseks erakonnaks. Mõnevõrra võitsid ka kommunistid, kuna kaotajaks osutusid kodanlikud erakonnad, muude seas saksarahvuslased, vähesel määral ka sotsialistid.

Röhm, kes oli vahepeal olnud Boliivias sõjaväe instruktoriks, kutsutakse tagasi SA etteotsa. Oma sidemete abil reichsweriga, eriti kindral Schleicheriga läheb tal korda sobitada Hitlerile president Hindenburgi vastuvõtu. Hitler ei avalda aga vanale feldmarssalile head muljet. See Böömi kapral tahab riigikantsleriks? Ütleb Hindenburg Schleicherile – Ei iialgi! Kõige enam – postiministriks.

Hindenburgi ametiaja lõppemise tõttu taheti kõigi Riigipäeva erakondadega kokku leppida, et seda valimisteta üksmeelselt pikendataks. Hitler kõhkles, tema ringkonnajuht Berliinis, tulevane propagandaminister dr. Göbbels käis aga peale, et Hitler ise valimistel Hindenburgi vastu kandideeriks, tal olevat šansse võidukski. Niikaugele ei õnnestunud see ometi. Esimesel valimisvoorus märtsis 1932.a. sai Hindenburg 18,6 miljonit, Hitler 11,3 miljonit häält.

„Unistus võimust on esialgu unistatud“ , kirjutab dr.Göbbels. „Meie parteiseltsimehed on kõige sügavamalt masendunud. Nüüd võime endid päästa ainult julge viskega.“

Teine valimisvoor ei paranda küll asja, tõstab aga Hitleri poolthääli 13, 4 miljonini. „Meie šansid on tõusnud“, tähendab dr. Göbbels. „Kommunist Thälmann (kes sai 3,7 milj häält) on haledasti sisse kukkunud. Tema kaotus on meie suurim võit.“

Nüüd järgneb rida läbirääkimisi rahvussotsialistide juhtide, eeskätt Röhm ja teiselt poolt kindral Schleicheri vahel. Selle tulemuseks on esiteks kaitseminister Gröneri kukutamine, kes SA on sulgenud ja teiseks peaminister Brüningi kukutamine, kes oli maa-aadli enda vastu ässitanud elujõuetute suurmõisate tükeldamise eelnõuga. Pärast isiklikku läbirääkimist Schleicheriga ootab Hitler, et mingi värvitu üleminekuaja valitsus teeb natsidele tee vabaks, - „võimalikult mitte tugev, et meil oleks kergem teda asendada. Peaasi, et meie oma demonstreerimisevabaduse jälle tagasi saame“ kirjutab Göbbels.

Üleminekuaja juhtivaks valitsuse kantsleriks viib Schleicher oma kandidaadi, seni väljapaistmatu riigipäevaliikme tsentrumirühmast Franz von Papeni, kes riigipäeva laiali saadab. Ümbervalimistel, 31. juulil 1932.a., saavad rahvussotsialistid riigipäeval 230 kohta, muutudes seega kõige tugevamaks erakonnaks. Kuid enamus olnuks neil alles koos tsentrumiga, kellele jäi 75 kohta.

Vahepeal halvenesid aga natside suhted uue valitsusega. Hitler oli lubanud teda sallida valimiseni, nagu sotsiaaldemokraadid olid sallinud Brüningit. Valitsus tahtis, et Hitler salliks teda ka pärast valimisi. See polnud aga enam Hitlerile vastuvõetav, kes ise tahtis tõusta valitsuse eesotsa.

Aadlik „Herrenklub“, kuhu Papen kuulus, oli ringkirjaliselt teatanud, et Hitler toetavat kõiki Papeni valitsuse samme. See tähendas aga natside kompromiteerimist Papeni suurkapitalistliku poliitikaga. Natsid olid siis juba valimisi ära ootamata Papenit ründama hakanud.

Valimiste järel esitas Hitler Schleicherile oma minimaal-nõudmised: natside riigikantsleri ja Preisi peaministri, sise-, propaganda-, põllutöö-, lennuasjanduse- ja kohtuministrikoht. Seega siis – võimu- ja hulkade ministeeriumid. Kui Riigipäev uuele valitsusele erivolitusi ei anna, saadetakse ta laiali. „On meil võim, siis ei anna me seda iial enam käest, - olgu siis, et meid laipadena meie büroodest välja kantakse.“

Schleicher saab sellest aru, et Hitler tahab täielikku võimu. Seda peetakse paljuks. Hindenburg annaks Hitlerile kõige enam – asestantslerikoha. Isiklikul audientsil teatab Hindenburg Hitlerile, et Papen jääb kantsleriks edasi. Kogu valitsusvõimu ei võivat ta Hitlerile anda, sest see kasutaks seda ühekülgselt. Kui Hitler Papeni valitsust edasi sallida ei või ja võitlus peab jätkuma, siis pidagu Hitler seda võitlust vähemalt rüütellikult.

Vahekorrad Papeniga lähevad üsna teravaks, kui Beuthenis mõistetakse surma 5 SA meest, kes olid ühe poola töölise ta oma kodus metsikult tapnud. Hitler telegrafeeris SA-meestele kui seltsimeestele, et nende vabastamine saab olema rahvussotsialismi auküsimuseks. Papen seletab avalikult, et mees, kes nimetab mõrvareid oma seltsimeesteks, on kaotanud õiguse valitsusest osa võtta.

Surmaotsus muudetakse ümber eluaegseks vangistuseks ja mõne kuu järel on mehed jälle vabad.

Göbbelsil tekib mulje, et Schleicher ja Papen tahavad natse „alt vedada“. Ta algab rünnakut „nooblite härrade vastu“. „Kui tahame parteid koos hoida, siis nüüd peame jälle primitiivsemate massinstinktide poole apelleerima... Meil ei jää muud üle kui võidelda. Meeleheitejulgusega.“

Strasser tuletab meelde, et jääb veel üks võimalus: koos tsentrumiga moodustada parlamendis enamus ja kukutada Papen. Hitler kohtab Brüningit ja paneb ette kukutada mitte ainult Papen, vaid ka Hindenburg. Brüning nii kaugele ei lähe.

12. septembril astub kokku uus Riigipäev. Göring saab Riigipäeva esimehena Papeni, maksu mis maksab, kukutamise ülesande. Nii seatakse ka päevakord. Papen, kes ilmunud valitsuse tribüünile, punane mapp kaenla all, ei saa sõna: Göring asub otsekohe hääletama. Papen paneb vihaselt parlamendi laialisaatmise dekreedid Göringi lauale. Göring ei taha seda tähele panna ja 512 häälega 42 vastu on Papen kukutatud.

Riigipäeva laialisaamisele järgneb uus valimiskampaania. Schleicheri nõu peale saadab Hindenburg Papeni tõesti ära.

6. novembri valimistel kaotavad natsid 34 kohta. Selle põhjuseks loeb Göbels Hitleri äpardust Hindenburgi pool, millest massid ei ole aru saanud, ning natside ja tsentrumi läbirääkimiste ärakasutamist saksarahvuslaste propagandas. Näib aga ka, et sagedased valimised olid natside parteikassa tühjaks kulutanud, seda enam, et raharingkonnad seisid nüüd Papeni taga.

Schleicheri nõu peale pakub Hindenburg Hitlerile juba riigikantslerikohta, kuid tingimusega, et see toetuks Riigipäeva enamusele. Tsentrum on sellega nõus, saksarahvuslased ei tule aga läbirääkimistelegi. Pikema kirjavahetuse järel loobub Hitler viimaks: ta nõustuks ainult presidiaalkabinetiga. Parlamentlik enamus teeks ta endast liiga sõltuvaks.

Schleicher küsib natsidelt, kas need teda kantslerina salliksid. Need asetavad tingimused: Riigipäeva kokkutulek jaanuarini edasi lükata, amnestia, tänav SA-le vabaks ja hädakaitseõigus. Hitler hoiatab Schleicherit kantsleriks asumast, - see laostaks reichswehr täielikult.

Schleicher hakkab siiski kantsleriks. Natside kaotuse ja surutud meeleolu tõttu loodab ta neid nüüd lõhestada. Gregor Strasserile, kes partei organisaatorina Põhja-Saksamaal on õieti Hitleri järele partei teine juht, pakub ta asestantslerikohta oma väljaspool parteisid seisvas valitsuses, kuhu tuleksid kõik, alates „mõistlikest natsidest“ ja lõpetades „mõistlike sotsidega“.

Strasser küsib Hitlerilt nõu. Frick ja Gottfried Feder on plaani poolt, Göring ja Göbbels vastu. Hitler kahtleb enam kui kunagi varem. Kui Tüüringi valimistel natsid kaotasid peaaegu pooled hääled, asendas Strasser küsimuse Hitlerile järsul kujul. Saanud Hitlerilt keelduva vastuse, kirjutas Strasser talle pika kirja, heites kõik oma parteiametid talle jalge ette, üles lugedes kõik partei eksitused ja eriti süüdistades Göringit ja Göbbelsit. Hitler on kirjast nii löödud, et kõnnib tundide viisi oma hotellitoas edasi-tagasi ja viimaks ütleb Göbbelsile: „Kui partei peaks purunema, siis teen endale 3 minutiga püstolist lõpu.“

Teiselt poolt tuleb Frick Hitleri poole ja manitseb teda suhteid Strasseriga mitte katkestama, sest põhiliselt olevat Strasseril paljuski õigus. Masendatud Hitler nõustab asuma uutele läbirääkimistele Strasseriga, kuid see mugav baierlane on teadmata kuhu ära sõitnud ja kergendab südant, juues koos ühe vana sõbraga. Nii langeb ära ka Schleicher-Strasseri valitsuse kombinatsioon.

1933.a. jaanuaris kerkib aga see kombinatsioon veel kord päevakorda. Kuid võistlejana esineb nüüd Papen, kes kohtab Kölnis Hitlerit ja otsib temaga lepitust. Kohtamine, mis pidi olema salajane, saab teatavaks ja Schleicheril läheb veel korda seda pareerida. Lippe osariigikeses valiti parajasti kohalikku Maapäeva. Hitler koondas sinna kõik natside jõud – tõestamaks, et partei veel elab. Tal läks korda natside hääli tõsta 20%. Selle tagajärg oli, et Schleicher loobus Strasseri kombinatsioonist.

Seega oli ta kaotanud võistluses Papeniga. Riigipäevakomisjonis ründavad vasempoolsed junkruid „Ida-abi“ skandaali pärast, milles suurmaapidajad olid kulutanud oma

luksusotstarbeks hädaabisummasid. Saksa-rahvuslased vihastusid nüüd Schleicheri peale, kes lasksid skandaali lavastada. Hindenburg, kellele oli hiljuti Neudecki mõis annetatud, tundis, ühes teiste suurmaapidajatega, ka ennast solvatuna. Schleicheri päevad olid seega loetud.

Kuid ka Papeni läbirääkimised ei arenenud nii libedasti, nagu eemalt näis. Hindenburg oleks meelsamini tema enese uuesti kantsleriks nimetanud. Kuid Hitler, julgustatud Strasseri langemisest, tõstis oma nõudmisi.

Kui Papen oli teatanud, et ta Hitleriga on kokku leppinud, vallandas Hindenburg 23. jaanuaril 1933.a. lõpuks Schleicheri. Veel kord katkesid läbirääkimised 29. jaanuaril, kui saksa-rahvuslaste juht Hugenberg oma poolsõjaväelise organisatsiooni „Teraskiiver“ juhtide toetusel ei tahtnud Hitlerile lubada uusi valimisi. Jäi üle Papeni valitsus moodustada ilma natsideta. Seda tegemast hoiatasid Hindenburgi reichswehr kindralid. Et Papenit vangistada, alarmeeriti Potsdami garnison, mille oli natside kihutustöö tugevasti ette valmistanud. Samal ajal aga kavatseti Berliinis kaitseministeeriumis Berliini garnisoni toetusel kuulutada välja sõjaväeline diktatuur.

Õöl vastu 30. jaanuari jõudis pinevus haripunkti. Küsitavaks jäi ainult, kumb kumma vangistab ja kas reichswehr tahab tulistada reichweri osi.

Selles kriitilises olukorras äratas Papen Hindenburgi unest ja koondas läbirääkijad tema juurde. Häireseisukorras moodustati suure kiiruga valitsus, ilma et oleks jõutud lähemalt kindlaks teha selle kavade ja volituste üle. Saksa-rahvuslane von Kleist-Schmenzin kirjutas sellest hiljem Hugenbergile:

„Praegust valitsust kujutatakse rahvale kui rahvusliku kontsentratsiooni valitsust. Rahvas arvab, et kaugeleulatuv lähenemine on toimunud äkki ja et valitsuse moodustamisel olulistest punktides lepiti kokku. Teie teate sama hästi nagu minagi, et valitsuse moodustamisel kokkulepe saavutati ainult kohtade jaotuse üle, aga ei mingi olulise punkti üle rohkem. Et valitsuse moodustamise ohustamist ära hoida, ei räägitud olulistest eesmärkidest üldse.“

Uude valitsusse tulid ainult kolm rahvussotsialisti: kantsler Hitler, siseminister Frick ja portfelli minister Göring. Nende vastu seisid 7 ministrit saksa-rahvuslastest, nende seas – Papen asekanclerina ja riigikomissarina Preisimaa jaoks ning Hugenberg kriisiministrina.

Kuid oluliseks osutus, et reichswehr ähvardava mässu tõttu oli purunenud riigipresidenti senine võimupositsioon. Sest öisest nõupidamisest algas Hindenburgi passiivsuse kurbmäng, mis oluliselt määras asjade edaspidise käigu.

5. „Saksa revolutsioon“.

30. jaanuaril 1933.a. märgib Göbbels oma päevikusse: „Saksa revolutsioon algab.“

Seda sõna „revolutsioon“ on väljaspool peetud liialduseks. Mis revolutsiooni veel saab olla, kui riigipresident Hindenburg Hitleri täitsa legaalselt võimule kutsus?

Ometi – järgneva poole aastaga muutis Saksamaa täielikult oma riiklikku struktuuri, sai Weimari liberaal-demokraatlikust vabariigist – tasalülitatud juhiriigiks.

Sama vähe on väljaspool teada ka selles revolutsioonis osade jaotus. On laialt levinud arvamine, et siis oli tegemist kaugeleulatuva kokkumänguga Papani saksa-rahvuslaste ja rahvussotsialistide vahel, kus esimesed jätsid teistele tegevusvabaduse Weimari vabariigi hävitamiseks, et siis ise selle „ringtee“ kaudu aegamisi seda kindlamini jälle võimule tõusta.

Ei puudunud küll välispidiseid avaldusi, mis võimaldasid selles mõttes järeldada, kuid üldine sündmustekäik võttis siiski sootuks teise – märksa dramaatilisema - suuna.

Kui Hitler oli juba võimule kutsutud, ei oodatud Saksamaal veel kõike, mis tulemas. Oodati pigem mingit saksa „pilsudskismi“ kui täielikku fašismi. Arvestati kommunistliku partei keelamist, et parandada uue valitsuse väljavaateid tulevastel valimistel. Kuid just seda ei tulnud. Natside taktika oli sootuks vastupidine. „Esiotsa tahame hoiduda otsestest vastuabinõudest“, kirjutas Göbbels. „Enamlik revolutsioonikatse peab esiteks kord üles loitma. Parajal hetkel lööme siis vastu.“

Kui valitsus oli juba koostatud, ei olnud valimisteküsimuski veel otsustatud. Hindenburg tahtis ainult, et valitsus saavutaks endale toetuse tsentrumilt. Selleks algasidki läbirääkimised, millega tsentrum nõustus, esitades tingimusi põhiseaduse kaitseks.

See ei sobinud natside aktivistidele, kes taotlesid totaalset võimu. Göringi ja Göbbels pealekäimisel nõudis Hitler valitsuses järsult Riigipäeva laialisaatmist. Sama järsult vaidles Hungenberg selle vastu: „Minul pole aega kõnesid pidada, - ma pean töötama“, salvas ta.

Saksa-rahvuslased taotlesid riigipresidendi autoriteedile toetuvat, parlamendist olenematut valitsust, kes üldiselt ajaks konservatiivset poliitikat, kuid oluliselt õigusliku riigi piirides, umbes nii, nagu see oli olnud keisririigi aegu.

Rahvussotsialistid seevastu tahtsid totaalset võimu, mis ei oleks millestki piiratud. Ja säärase võimu saavutamiseks pidid neile hüppelaua andma uued valimised.

Vastavalt läks lahku ka mõlema erakonna taktika. Saksa-rahvuslased olid suurtöösturite ja suurmaapidajate esindajaina majandusele andnud esitähatsuse ja seepärast võtnud endale majandus- ja eriministeeriumid. Rahvussotsialistid aga, ustavad oma põhimõttele „poliitika käib üle majanduse“, olid endale kõige tähtsamaks pidanud võimuministeeriume, eriti siseministeeriumi, mida Frick käsutas üle riigi ja Göring komissarina Preisimaal. Kui võim käes, siis pidi majandus juba iseenesest neile alistuma.

Vaidlused valitsuses läksid nii ägedaks, et Hitler ähvardas valitsuse lagunemisega. Saksa-rahvuslaste rahuldamiseks töötas ta, et valitsuse koosseis jääb muutmatuks ka pärast valimisi. Seepeale nõustus temaga valitsuse enamik.

Nähes ette, et valimised kujunevad natsidele palju soodsamaks, kui saksa-rahvuslastele, pani Hugenberg ette, et mõlemad erakonnad esineksid ühiste nimekirjadega. Ettepaneku lükkas Hitler tagasi. See oli saksa-rahvuslaste teine lüüasaamine. Oma ringkirjades hakkas mõnigi nende juhtidest juba endale aru andma, et juhul, kui valimised toovad puhtnatside valitsuse, ei ole riigipresident põhiseaduse kaitsjana enam suuteline ära hoidma Mussolini-taolist diktatuuri, kus hukkuksid ka saksa-rahvuslikud organisatsioonid.

30. jaanuari õhtul olid natsid kui ka saksa-rahvuslased oma poolehoidjad toonud presidendi palee ette määratule tõrvikrongkäigule, kus viimased olid esimeste hulgast surutud juba üsna tagaplaanile. Määratu rahvahulk, kirjeldamatus rahvuslikus joovastuses

nagu Maailmasõja süttimise päevil, tungles hilisööni Berliini valitsuskvartalites. Rahvas võttis seda kui Maailmasõjas saavutamata jäänud võidu revanši. Seda meeleolu arvestades valisid nüüd natsid ka oma valimishüüdsõna: „1918.a. novembri vastu!“

Kuna erakond kogu jõuga valimispropagandat alustas, puhastas Göring Preisi siseministeriumi aparaati ebausaldatavatest ollustest, käskis politseil hoiduda hõõrdumistest valitsuserakondade võitlusrühmadega ja ülendas viimased koguni abipolitseiks. Administratsiooni juhtidel käskis ta talitada kindlal käel, ka siis, kui ülesanded peaksid olema vastuolus kehtivate seadustega.

Totaalse võimu haaramine ei toimunud seega mitte mõne üksiku järsu aktiga, vaid aeglase ja järjepideva „otsese aktsiooni teel“, nagu Mussolinigi oli seda Itaalias teinud.

Vastupanukatsed ei ulatunud kuigi kaugele. Kui SA-mehed tsentrumi endise ministri Stegerwaldi kõnepidamisel läbi peksid, segas Pappen end vahele ja nõudis valju juurdlust. Kuid sellest ei tulnud enam midagi välja. Nähes, et SA vastu pole enam midagi välja panna, hakkasid ühed saksa-rahvuslikus erakonnas kaalutlema sõjaväe abil teostatava monarhistliku riigipöörde plaane, teised, nagu von Kleist-Schmenzin, lahkusid parteist, kolmandad, nagu riigipäevarühma esimees dr. Oberfohren, lasksid enestele kuuli pähe.

Sotsiaaldemokraadid ja kommunistid olid üksteisega liiga riius ega suutnud koos midagi ette võtta. Kommunistid oma marutaktikaga aitasid teistes ringides aina kõvendada alarmi eneste vastu. Sotsiaaldemokraadid olid aastakümnete jooksul selleks liiga harjunud rahuliku organisatsioonilise tööga, et äkki spontaanselt mingit sõjakat vastupanu korraldada. Nende seas räägiti üldstreigikavatsusest, kuid see jäi niisama paljaks jutuks, nagu saksa-rahvuslaste monarhistlik riigipööre. Kuni 7 miljonini ulatuv töötatöölise hulk halvas igasugust töölisliikumist.

Mida lähemale jõudsid valimised, seda pinevamaks läks olukord. Popenile tuli teateid, et natside löökjõudude koondatakse Berliini ümber. Saksa-rahvuslased otsisid sõjaväest abijõudusid. „Teraskiiver“ pani 26. veebruaril toime demonstratiivse rongkäigu. Hindenburgi poja Oskari ja kindral Schleicheri vahel toimus uus lähenemine.

Siis, kuus päeva enne valimisi, lõi välg sisse. 27. veebruari õhtul kutsuti Berliini tuletõrje Riigipäevahoone juurde. Kui ta sinna jõudis, seisis hoone suur kuldne kuppel tohutuis leekides.

Määratu ärevus valdas linna. Tunti, et nüüd on sündinud midagi parandamatut, mis edasi mõjub tagasihoidmatult.

„Nüüd on tulnud otsustav silmapilk,“ märkis Göbbels, „Göring on suur oma hoos. Ta keelab kohe ära kogu kommunistliku ja sotsiaaldemokraatliku ajakirjanduse. Kommunistlikud tegelased vangistatakse öösel.“

Põlevas hoones vangistati noor poollogar hollandi kommunist van der Lubbe. Hiljem teatati, et tugev kahtlus lasuvat ka mõnel kommunistliku partei juhtival tegelasel. Seletati, et põlev Riigipäevahoone pidi olema kommunistliku mässu signaaliks.

Kohtus osutus riigipäevahoone põlemise lugu väga salapäraseks, kuigi van der Lubbe tunnistas oma süüd, isegi hoopis sellega. Ta oli nähtavasti süütamishull, kes seega tahtis väljendada oma hullustuse protesti. Kui kas jõudis see poollogar pätt üksi nii suure hoone nii ruttu põlema süüdata? Kommunistide juhid, kes tema kaassüüdlastena kohtu ette toodi, mõisteti õigeaks, Lubbe hukati.

Kirja järgi, mida omistatakse SA staabiülema Röhmi tähtsamale abilisele Karl Ernstile, kes 30. juunil 1934.a. tapeti, kinnitatakse teiselt poolt, et tõeline süütaja olnud tema.

Mis osa oli siis Lubbel? Oli ta provokaator? Ei selgunud mingit pidet selle oletamiseks. See poolhull, poolpime ja lonkur hulgas oli juba mitu süütamist toime pannud ja kiitles nendega, kuigi need polnud õieti tulekahjud, vaid ainult tulesüütamise katsed.

Ta oli hoobelnud Berliini allilmas, et süütab riigipäevahoone. Omaenda viletsate vahenditega poleks ta siingi vististi kuigi palju korda saatnud. Kohtu ees jäi ta kaljukindlaks, et tal kaassüüdlasi ei olnud. Kuid pärast seda, kui ta oma plaanist hoobelnud, ei tarvitsenud ta kaastegelastest enam teadagi. Need võisid ilmuda ka ilma tema teadmata. Siis sai kaks tuld. Kui Lubbe oma tule oli süüdanud, nägi ta äkki enese ees tõusvat hiiglaleeke. Uhkesti pidas ta neid omaks tuleks ja oli veel kohtuski sügavasti solvunud, kui talle kaassüüdlasi taheti leida.

Kuid tulekahju tegi oma töö. Hiiglaleegid riigipäevahoone kohal olid nagu muinasjutulik fanaal, kus põles ära Weimari vabariik. „Nun können wir aufs Ganze gehen“ – nüüd võime lõpuni minna – märkis Göbbels oma päevikusse. Sellest ööst alates hakkas tegelikult kehtima diktatuur. SA mobiliseeriti ja pandi valmis. Surve alla sattusid nüüd juba kõik erakonnad, kes ei olnud valitsuses esindatud. Kommunistide mässukatse mulje all tõusis masside ärevus haripunkti. Päev enne valimisi kujunes hiiglameeleavalduseks „ärkava rahvuse päevaks“. Joobumus, mis 30. mail oli Berliini valitsuskvartaleid täitnud, levis nüüd üle kogu Saksamaa. Hitleri kõne tekitas hiiglavaimustuse: ühe hoobiga tundsid sakslased üle saanud olevat 14 alandusaastast.

5. märtsi valimised tõstsid natside häälte arvu 11,7 miljonilt 17,2 miljonile. Napp enamus oli neil siiski alles koos saksa-rahvuslastega, kelle häältearv oli tõusnud 2,9-lt 3,1 miljonile. Sotsiaaldemokraadid ja tsentrum olid ainult veidi tagasi läinud, kommunistid rohkem. Uus enamus oli sellest tingitud, et üldine õhin oli hääletama toonud 3,6 miljonit valijat, kes 1932.a. novembri valimistest osa ei võtnud.

Seni olid natsid tegelikult vallutanud Preisimaa, kus Göring valitses siseministeeriumi üle. Nüüd jäi üle kiiresti haarata võim ka muudes osariikides. Võimu ülevõtt toimus seal revolutsioonilises korras – nii ülalt kui alt. See „rahvuslik tõus“ („nationale Erhebung“) lõpetas Saksamaa põlise killustumuse ja tegi sellest ühtlase tsentraliseeritud riigi. Ta algas hansalinnadest, siis järgnesid Saksi, Baden, Württemberg ja Schaumburg-Lippe. Kõige dramaatilisema kuju võtsid sündmused Preisi järele teises suuremas osariigis Baieris, mis oli kogu aja kindlasti seisnud katoliikliku erakonna valitsemise all. Viimases kitsikus tahtis see veel kroonprints Ruprechtit kuningaks tõsta. Kuid nende poolsõjaväelistel organisatsioonidelt võeti relvad käest. Lõuna-Saksa partikularism oli likvideeritud.

Revolutsioonihoosse sattununa, hakkasid SA-mehed omal käel omavalitsuse ja kohtuasutusi üle võtma ja kaubamaju ründama. Viimaks pidi Hitler ise vahele segama. Kaubamajade säästmiseks juhtis ta Sa-meeste agaruse marksistide vastu. Kuid Saksamaa oli muutunud tormiseks mereks, kus tegelik võim oli siirdunud kohtadele; siin andis „otsene aktsioon“ eriti juutide vastu, endale vaba voli.

Kuna poliitilised pagulased välismaal Saksa terrorit kirjeldasid, vastati Saksamaal sellele 1. aprillil ametliku juutide boikotiga. Esiotsa oli boikott mõeldud kestvana, et aga see välismaal rasket muljet avaldas, piirati teda ühe päevaga.

21.märtsil pühitseti Potsdami garnisonikirikus Friedrich Suure haul uue korra võitu. Nagu Goethe ja Schilleri Weimar oli olnud liberaaldemokraatliku vabariigi sümboliks, nii pidi Friedrich Suure Potsdam saama sümboliks uuele „kolmandale riigile“. Vana korraga kadus ka Weimari must-punane-kuldne riigilipp. Ajutiselt asendati see kahe lipuga: keisririigi must-valge-punasega ja rahvussotsialismi haakristilipuga.

Sotsiaaldemokraatlike vastuseismisel võttis uus Riigipäev 23. märtsil vastu volitusseaduse, mis sai aluseks uuele riigikorrale. Seega anti valitsusele seadusandlik võim, kusjuures ta ei tarvitsenud piirduda põhiseaduse raamidega, välja arvatud Riigipäeva ja Riiginõukogu asutised. Nii ulatus tema seadusandlik võim kuni konstitueeriva võimuni. Seega kaotas oma senise võimu peale parlamendi ka riigipresident, kellelt võeti seaduste väljakuulutamise õigus.

Mida mõtlesid saksa-rahvuslased ja tsentrum, hääletades volitusseaduse poolt? Vaevalt andis masside revolutsiooniline liikumine neile mahti veel palju mõelda. Kõige enam lootsid nad seega „möödukuse ja korra jõudusid“ uude riigikorraldusse sisse lülitada. Sealpoolt nõuti „rahu ja korda“. Kuid natside aktivistlik tiib, kes oli koondunud eriti SA ümber, surus edasi, väga hästi ära tundes, et „rahu ja korra“ hüüdsõna juures SA-l ei jääks enam senist tähtsust. Oma survet avaldas SA kahel viisil. Ühest küljest surus ta partei keskjuhatust ikka enam monopoolse ja totaalse riigikorra poole. Teiselt poolt teostas ta totaalse riigikorra tasalülitust ikka enam iseenda algatusel, massiaktioonide kaudu altpoolt.

NSDAP tungis ikka enam riiki. Partei korraldus sai üha enam riigivalitsemise korralduseks. Hitler tõusis kõikvõimsaks juhiks nii riigis kui ka parteis. Partei etteotsa ei jäänud ta asemikuks mitte mõnd tähtsamat natside juhti, vaid oma erasekretäri Rudolf Hessi, kes oli tuntud kui „mees ilma ambitsioonideta“.

Parteijuhi ja tema staabi all seisid ringkondade juhatajad (Gauleiter). Nende kätte läks ka kohtadel valitsusvõim: haldureina (Reichsstatthalter) said nad õiguse kohalike valitsusi ametisse nimetada ja vallandada.

Ümberkorralduse hüüdsõnaks sai „tasalülitus“ (Gleichschaltung). Selle mehaanika reegli järgi alistati kõik avaliku elu alad: riigiasutused ja kohus, koolid ja kirjandus, majandusettevõtted ja eraseltsid NSDAP ülemvõimule. Ülikoolide tasalülitamisel lahkusid sealt sajad mitteustavad teadlased, eriti juudid, viimaste seas Nobeli auhinna omajad Einstein, Huber ja J. Frank. 6. aprillil lubas Hitler saksa kultuurist ja vaimuelust juudid välja puhastada. Kunsti- ja teaduseasutiste puhastamine toimus kohalike parteirakukeste algatusel. Haripunkti jõudis see kampaania, kui Berliini rahvussotsialistlikud üliõpilased põletasid 10. mail ooperiplatsil tuhandeid raamatuid nende „mitte-saksa vaimu“ pärast pidulikus autodafees. Majandusasutiste tasalülitus seisnes selles, et nende nõukogud ja juhatused pidid kohti andma natsidest liikmetele.

See rahvusrevolutsiooniline ümberkorraldus riisus natside liitlastelt – saksa-rahvuslastelt – nende võimu täielikult. Nende ministrid andsid valitsuses ikka endiselt korraldusi, aga riiki valitses tegelikult „võim kohtadel“, mille selgrooks oli natside parteiaparatuur. Saksa-rahvuslasi lülitati esiotsa välja, kuid varsti aga hakati ka neid tasa lülitama.

Vormiliselt oli Papen alles riigikomissar Preisimaa jaoks ja Göring – temale allutatud. Tegelikult aga valitses Preisimaad Göring ja Papen jäi ainult sildiks. Preisi Maapäev kutsuti kokku 8. aprilliks, et valida peaministrit. Oodati, et selleks saab Papen. Paar päeva enne valimisi aga Maapäeva rahvussotsialistist esimees Kerrl keeldus äkki

selle kokkukutsumisest. Järgmisel päeval ütles Papen enda Preisi riigikomissari ametist lahti ja mõni päev hiljem määrati Göring Preisi peaministriks. Papen-Seldte-Hugenbergi must-valge-punasest blokist oli üks nurgakivi välja langenud.

Teisena langes „Teraskiivri“ juht Seldte. „Teraskiiver“ oli saksa-rahvuslaste poolsõjaväeline organisatsioon, mis koosnes peamiselt endistest rindemeestest (umbes 300 000 meest) ja pidas ennast reichswehr esimeseks varuks. Nagu SA, nii püüdis ka „Teraskiiver“ nüüd end uustulnukatega kõvendada. Kui Braunschweigis „Teraskiiver“ väga jõudsasti kasvas, vahistati tema juhid riigipöördes kahtlustatult. Teiselt poolt arendasid natsid „Teraskiivris“ oma rakukesi, kuni nad viimaks said enese poole „Teraskiivri“ ühe juhi Seldte. Viimane heitis välja „Teraskiivri“ teise juhi ülemleitnant Duesterbergi, kelle vanaisa oli juut ja alistas organisatsiooni Hitlerile.

Nüüd jäi Hugenberg üksi. Kuulduste vastu, et riigivalitsuse senine koosseis olla juba hädaohus ja et saksa-rahvuslased sealt varsti välja heidetakse, kinnitas ta, et volitusseadus eeldab senises koosseisus valitsust. Ta otsis toetust endale majandusringidest. Juhul, kui nende tegevusse katsutakse vahele segada, käskis ta ikka küsida legitimaatioone, sest õiguslik korraldus on ainult valitsuse asi.

See tähendas etteheidet SA revolutsioonilisele tegevusele. Natsid vastasid päev pärast maipidustusi sellega, et hävitasid tööliste kutseühingud.

Juba Papeni ja Schleicheri valitsused olid kavatsenud kutseühingute ümberkorraldamist. Neid taheti muuta poolriiklikeks, nende peale kanda sotsiaalkindlustuse ülesanded, streigiühinguna nad aga kõrvaldada.

Sääraste kavatsuste üle olid sotsiaaldemokraatlikel vabadel kutseühingutel nüüdki valitsusega läbirääkimised käimas. Vabad kutseühingud olid valmis kristlike kutseühingutega kokku sulama ning kutsusid oma liikmeid üles rahvussotsialistlikust 1. mai pidustustest osa võtma. Edasisteks läbirääkimisteks oli kutseühingute esimees Leipart juba Hitleri poole kutsutud. 2. mail olid aga kutseühingute bürood juba natside poolt üle võetud – üllatusena kutseühingute juhatustele, aga ka riigivalitsusele. 10. mail võeti üle sotsiaaldemokraatliku partei varandused.

Kutseühingute funktsioone hakkas nüüd täitma „Saksa Töörinne“ dr. Ley juhatusel, kes esialgselt Itaalia eeskujul korraldama kutseseisuslikud korporatsioonid. Kuid varsti sellest loobuti ja piirduti käitistes „töö usaldusmeeste“ ametisseadmisega.

Ettevõtjatele teatati 5. mail, et majandus võivat nüüd rahulikult ja kauemaks oma arvestusi teha, sest palgaliikumised ei hakka nende kalkulatsioonide segama.

Seega oli Hugenbergilt võetud tema olemise mõte: Saksa majandus sai läbi ilma temata. Küll katsusid saksa-rahvuslased korraldada „Teraskiivri“ asetäitjaks veel oma võitlusringe, millega ametis oli eriti endine riigisekretär von Bismarck. Kuid ikka valjemalt kostis natside totaliteedinõue. NSDAP juhtide 15.-18. juuni konverentsil otsustati kaotada kõik muud parteid. Nüüd algas teiste erakondade tegelaste vangistamine ja nende organisatsioonide sulgemine. 21. juuni hommikul vallutas SA üle riigi kõik saksa-rahvuslaste võitlusringide bürood. Ringid ise suleti põhjendusega, et nad olevat koosnenud enamuses marksistidest. Hugenberg protestis ja nõudis Hitleriga läbirääkimisi, kuid ei saavutanud midagi. 27. juunil esitas Hugenberg oma lahkumispalve, mis võeti vastu mõne päeva pärast, kui Hitler oli Hindenburgiga rääkimas käinud. Seega oli läbi 30. jaanuari kokkulepe saksa-rahvuslastega. Rahvussotsialistid jäid üksi tegevusväljale. Kõik muud erakonnad likvideeriti. Uute erakondade asutamine keelati. 2. juulil võis Hitler

teatada, et revolutsioon on lõpule viidud (abgeschlossen). Sel oli kaks tähendust: esiteks, et kogu poliitiline võim oli nüüd rahvussotsialistide käes, teiseks aga, et kogu natside vasema tiiva nõue jätkata revolutsiooni ka sotsiaalsete vahekordade alal võeti päevakorrast.

6. „Teine revolutsioon“ jääb ära.

Rahvussotsialistlik erakond kasvas järsus vastuolus mitte ainult liberaal-demokraatliku riigikorraga, vaid ka liberaal-kapitalistliku ühiskonnakorraga. Tema eeskava kandis tugevat sotsialistlikku värvingut. Miljonite hulgas, kes majanduskriisi teravnedes temale hääletasid, ootasid oma olukorra parandamiseks majandusellu järske riigisotsialistlikke vahelesegamisi. Kui poliitiline revolutsioon totaalse võimu vallutamiseks oli kroonitud, hakkas levima hüüdsõna „teisest revolutsioonist“, mis pidi uuendama ka ühiskondlikku ja majanduslikku elu. Seda hüüdsõna kuulutasid isegi propagandaminister dr. Goebbels ja Baieri minister Wagener.

Selle voolu tegeliku eestvõtjana läks NSDAP majandusosakonna juhataja dr. Otto Wagener lahingusse Saksa suurkapitalismi kõvema kantsi – Saksa tööstuse riigiühingu vastu, kes oli väljakutsuvalt deklareerinud, et ühingu seisukoht Hitleri valitsuse suhtes hakkab sõltuma tema sammudest. Wagener nõudis seepeale mitte ainult, et natside usaldusmehed võetaks riigiühingu juhatusse, vaid et tagasi astuksid ka ühingu esimees Krupp von Bohlen ning asjaajaja salanõunik Kastl.

Kastl lahkus küll, mitte aga Krupp. Viimane liitis oma ühingu koguni teiste saksa tööandjate ühingutega „Saksa tööstuse riigiseisuseks“, millele etteotsa jäi ta ise edasi.

Wagener protestis. Ta tahtis töösturite organisatsiooni liita tööliste omaga tööstusseisuseks. Kuid Ruhri rasketöösturi Fritz Thysseni abil, kes olid natse varemgi finantseerinud, andsid töösturid vastuhoobi.

1933.a. juuni lõpul sai Hugenbergi järglaseks majandusministri kohal Allianz-kindlustuskontserni peadirektor dr. Kurt Schmitt, majandusringide usaldusmees, kes oli NSDAP-sse hiljuti astunud. Saksamaa majandusasjad ei olnud kõige paremad, eriti tema väliskrediit. Seepärast toimus nüüd pööre partei majanduspoliitikas ja ühtlasi puhastus partei majanduspoliitilises aparatis.

Hitler pidas selle järel rea kõnesid, mida nende tähtsuselt võib võrrelda Lenini 1921.a. kõnedega pöördumisel sõjakommunismist „uuele majanduspoliitikale“. Ta hoiatas, et ümber vaatamata pöördub nn. „teise revolutsiooni“ vastu, sest see viiks Saksamaa kaoseni. Ei tohtivat head majandusmeest kõrvaldada, kui ta veel rahvussotsialist ei ole, eriti mitte siis, kui rahvussotsialist, kes tema asemele pannakse, majandusest midagi ei mõista.

Majandusminister Schmitt seletas 13.juulil, et seisuslik korraldus, mis peab enesestmõistetavalt tulema ja mille puudumine end valusalt tunda andvat, tulevat praegu edasi lükata, sest on karta, et hulk ebakohaseid olluseid hakkaks sel alal eksperimenteerima.

Uue kursi tõttu lahkus dr. Wagener NSDAP majanduspoliitika osakonna juhi kohalt ja mõni tema ägedam kaastööline saadeti koguni koonduslaagrisse. Töoministeeriumi sotsiaal- ja palgapoliitilise osakonna juhiks komandeeriti

majandusministeeriumist dr. Pohl, kes ühtlasi jäi edasi majandusministeeriumi ametnikuks. Nii viis suurtööstus siiski läbi oma põhimõtte „majandus käib üle poliitika“.

Selle majanduspoliitilise heitluse üheks tulemuseks oli veel, et Thyssen surus Kruppi tagasi Saksa suurtööstuse eesotsast.

Suuri lootusi olid natside võimuletulekule pannud väikekaupmehed ja käsitöölised, keda võlus programmi 16. punkti lause: suurkaubamajade viivitamatuks kommunaliseerimiseks ja nende odavate hindadega üürimiseks väikeettevõtjatele. 1933.a. kevadel vallutasid natsid Saksa kaubanduse ja käsitöö liidud ning kaubanduskogad; viimased taheti teha tulevase seisusliku ehituse nurgakivideks.

Seega sattusid aga need keskkihtide organisatsioonid vastuollu dr. Leyga, kes seisusliku korra nurgakiviks tahtis teha oma töörinde. Ley osutus tugevamaks ja surus läbi, et natside keskkihtide võitlusliit kaheks lõhuti ja seega temalt lõõgijõud võeti.

Kuni Hugenberg oli majandusministriks, pidas see võitlusliit ägedat sissisõda suurkaubamajade ja tarbijateühistuste vastu. Neid viidi boikotiga pankroti äärele, nende juhte vahistati aeg-ajalt ning tungiti nende ruumidesse. Osalt toetas valitsus keskkihte, osalt aga katsus neid pidurdada. Schmitti tulekuga majandusministriks toimus siingi pööre. Hess hoiatas 7. juulil, et majandusliku olukorra tõttu partei ei pea soovitavaks suurkaubamajade ründamist ja seepärast see keelatakse parteiliikmetele.

Veel järsemalt hakkas dr. Ley kaitsma tarbijateühisusi, kes tasalülitamisest saadik kuulusid tema töörinde. Kui seal olid kohad täidetud veendunud rahvussotsialistidega, hakkas Ley 5. juulil otsekohe keskkihtide võitlusliitude vastu: „Et nende rünnakutest pool miljonit inimest leivata jääks, see näib neile omakasu taotlevaile ollustele ükskõik olevat.“ 19. juulil tuli lõpuks Hitleri kinnitusega ringkiri, et tarbijateühisuste edasitegutsemiseks pole enam poliitilisi takistusi.

Kuni Hugenberg valitses majandusministeeriumi, jätkasid natsid revolutsioonilist rünnakut ka põllunduse alal. Seda juhtis NSDAP agraarpoliitiline osakond, kelle eesotsas seisis Argentiina sakslane dr. Darre', hiljutine Saksa põllumajandusataše Lätis. Kuna Hugenberg Saksa põllumajanduse kriisi seega tahtis kergendada, et tõstis põllumajandussaaduste hindu, taotles Darre' „protsendiorjuse murdmist“ põhimõtte järgi põllumajanduslike laenude protsendi langetamist 2%-le. Kui Hugenberg tahtis põllumajanduse ümberlaenutamisel piirduda 4 ½ %, leidis Darre' olevat mitteküllaldase. Vastuseks pidas aga riigipanga president dr. Schacht isegi 4 ½ % liiga madalaks ja riskantseks. 1. juuni seadusega viis Hugenberg oma tahtmise läbi.

Kui Darre' põllumajandusministriks sai ei olnud laenuprotsendi alandamisest enam juttu. Ta asetas endale kaks sihti: talurahva kui rahvusliku eluallika kindlustamise ja riigi tootluse iseseisvustamise. Talurahva kindlustamist ei pidanud ta hindade, vaid riigiõiguse ja talurahvaõiguse küsimuseks. Seadus „riigitoitjast seisusest“ (Reichsnährstand) muutis põllumajanduse sundsündikaadiks, mille hindu ja külvipindu valitsus võib reguleerida. Kui muud majandusalad seepeale hakkasid kurtma samasugust sundsünditserimist, deklareeris valitsus Schmitti nõudel, et ei kavatseta säärase korralduse laiendamist muudele majandusharudele.

Et tööpuudus oli suurimaks hädaks kriisi aegu, siis juhiti peatähelepanu töömuretsemisele. Siin talitati lõõgikorras: „Töölahingu“ (Arbeitsschlacht) nimel käidi ettevõtjatele kõlbeliselt peale, et nad võtaksid ametisse rohkem töölisi. Sedasama taotleti tööaja seadusliku piiramisega 40 nädalatunnile. Abiellumislaenudega püüti naisi tööprotsessist välja kiskuda, et nende kohti meestele anda. Selles töölahingus võistlesid

eriti idapoolsed agraarprovintsid, kus töötuid pandi maaparandustöödele soo- ja savimaadel, osalt ka abitöölisteks mõisatesse. Ida-Preisimaal oli Poola tööliste sisseveo keelu tõttu lõikuse aegu tööliste puudus koguni nii suur, et esimeste semestrite üliõpilasi tuli sunduslikult saata abitöölisteks.

Tööpuuduse vastu võitlemisel etendasid oma osa kaks uut algatust: riigiautoteede ehitamine ja tööteenistus.

Riigiautoteede ehitamiseks asutati riigiraudteede juurde 1933.a. 27. juuni seadusega eriselts „Reichsautobahnen“, kellel vastaval alal on monopoliõigused. Ehituse finantseerimisel arvestati, et riigil tuleks selleks ainult 35-40% puhtalt juurde maksta: 35% peaks ta niikuinii maksma töötatööliste abiandmiseks ja 25-30% tuleb riigile tagasi maksudes ja tuludes. Üle 100 000 töölise pandi kohe sinna tööle.

Riigiautoteed koosnevad kahest 7,5 meetri laiusest betoonteest, mis on teineteisest lahutatud 3,5-5 m laiuse roheline vööga, et ühelt teelt teisele pöördumist ei saaks olla. Kõik autoteest ülemineemised toimuvad kas sildade või tunnelite kaudu. Teed on sirged nagu raudteed; viimasel ajal on siiski püütud liiga sirgest teest hoiduda, sest et see autojuhti uinutab. Riigiautoteede kavatsatud 7000 km võrk peab ühendama kõik tähtsamad Saksamaa keskused üksteisega ja riigipiiridega. Seni on sellest ehitusel 2000 km. Neil teedel loodetakse tulevikus suur tähtsus olevat, - majanduslik, kui autod Ameerika eeskujul enam levivad, aga ka strateegiline, sest on ju tulevikusõjavägi suurelt jaolt motoriseeritud.

On ju suured sõjamehed ajaloos, nagu Caesar ja Napoleon olnud suured teedeehitajad. Siiski on riigiautoteede vastu Saksamaa asjaomastes ringides ka palju vaieldud. Esiteks finants-seisukohast: autoteid 160- km/h kiiruse jaoks vajavad vaid võidusõiduautod ja niisuguseid ei saa olla kuigi palju.

Teed ei tasuvat end ettenähtavas tulevikus. Otstarbekohasem olevat ehitada külateid, mis tuleksid kasuks rahvahulkadele ja nende majandusele ja endid ruttu tasuksid. Strateegiliselt seisukohast peetakse autoteede puuduseks, et nende sirged heledad pinnad olevat heaks märklauaks vaenulikule kahur- ning lennuväele.

Tööteenistuse esimesed algmed tulid Bulgaariast. Ka Saksamaal katsuti juba enne Hitlerit noorte töötuile anda tööd teede tegemisel ja maaparandamisel. Oberst K. Hierli juhatusel seati 1933.a. mais sisse tööteenistus töötute jaoks. 1933.a. 26. juuni seadusega muudeti 6 kuune tööteenistus (Arbeitsdienst) kõigile saksa noormeestele enne väeteenistust, üldkohustuseks. Tööteenistuslaste arv on seega umbes 200 000. Esialgselt tööpuuduse vastu võitlemise abinõust peab ta siin saama üldiseks kodaniku kasvatamise vahendiks ja rahvasterviku kokkuliitjaks. Ühtlasi peab see „õnnelik segu sõduri-, töölise- ja noorusevaimust“ kehalise töö järele ausse tõstma, tööst tegema riigi ja rahvuse teenimise.

Et tööteenistus vajab riiklikke juurdemakseid, siis etendab siingi suurt osa finantseerimisküsimus.

Kõigi nende abinõude tulemusena oli tööta tööliste hulk 1935.a. sügiseks vähenenud 2 ½ miljoni võrra. Mitte et niivõrra oleks paranenud juba Saksamaa majandus – pigem võiks öelda, et senine töö jaotati suurema töölistearvu vahel. Tööpalk ei tõusnud üksikutele ega vist kogusummastki palju. Kuid tõusis töölise julgeolek tööpuuduse vastu. Sellele toetudes võis Hitler 14. oktoobril riskida teha oma esimese suure välispoliitilise

sammu ja teatada, et Saksamaa lahkub Rahvasteliidust. 12. novembri rahvahääletus kiitis selle sammuga heaks 40,6 miljoniga 2 miljoni vastu.

Kas sellest järgneb, et see pool saksa rahvast, kes veel märtsikuus hääletasid rahvussotsialismi vastu, olid poole aastaga juba oma meelt muutnud? Üldise revolutsioonituhina ja monopolistliku propagandakampania tõttu võis seda öelda osa kohta, seda enam, et siin, nagu kõigis pärastistes Hitleri rahvahääletustes oli otsustada välispoliitiline küsimus, mis riivas sakslaste rahvuslikku enesetunnet. Teine osa hääletas poolt kaudsel või otsesel surveel või mitmesugustel muudel olupoliitilistel põhjustel. Ta pidas kohasemaks oma vastuseisu varjata, seda enam, et ta selle tegelikult avaldamiseks, veelgi vähem teostamiseks mingit teed ei näinud.

See varjatud vastuseis rahva seas polnud iseenesest valitsusele kardetav. Kardetavaks muutus ta siis, kui ulatus parteisse endasse ja selle löökosadesse.

1933/34.a. talv oli Saksamaal raske. Kuigi partei püüdis suurejooneliste „talveabi“ korjandustega kõige raskemat häda kergendada, oli puudus suur. Ja puuduses kasvas nürin seda enam, et natside võimuletulekust oli hulkades oodatud rutulist pääsemist.

Masside meeleolu ülekeevale tõusule 1933.a. kevadel järgnes mõõn. Eriti suur oli pettumus SA ringides, mis oli paisunud 2 ½ miljoniliseks hiiglaväeks ja partei tähtsana toena nägi endas uue Saksamaa tõelist peremeest.

SA massiorganisatsioon koosnes eeskätt keskkihtidest, kes totaalse võimu haaramise järel olid oodanud „teist revolutsiooni“ NSDAP sotsiaalsete nõudmistele täitmiseks, nagu protsendiorjuse murdmist, suurkaubamajade ülevõtmist omavalitsustele, trustide riigistamist, asunduspoliitikat jne. Selle programmi edasilükkamine täitis nad kibestusega.

Rahulolematuse SA reameeste seas ei saanud siiski iseenesest nii kardetavaks minna: „juhipõhimõte“, millele rajatud SA, nagu kogu uus Saksamaa, takistas seda üles kerkimast. Sama juhipõhimõtte tõttu muutus aga lugu kohe halvemaks, kui SA juhtidel enestel tekkis tõsisemaid põhjusi rahulolematuseks.

SA staabiülem ja organisaator erukapten Ernst Röhm oli Hitleri valitsuses ülendatud portfelli ministriks. Kuid ta tahtis enamat.

Oma eluloo on Röhm välja andnud paljuütleva tiitli all „Die Geschichte eines Hochverrätters“ – ühe riigireetja ajalugu (1928). „Ma vaatlen maailma oma sõdurlikult seisukohalt“, ütleb ta, „teadlikult ühekülgselt.“

See oli haruldane mees: energiline nagu Göring, sirgjooneline nagu Goebbels ja lisaks veel organisaatorlik anna, nagu ei keegi teine.

Vastu hakates Versailles' lepingule, mis lubas Saksamaale ainult 100 000 sõjaväe, tahtis ta oma SA miljonid muuta uueks sõjaväeks. Sellepärast oli ta ennemgi Hitleriga tülli läinud ja siis vahepeal Boliiviasse rännanud. Nüüd nägi ta lõpuks oma tunni tulnud olevat. Ta tahtis, et SA ühendataks reichswehri määratuks rahvuslikuks sõjaväeks, mis Prantsusmaa värisema paneks. SA staap saaks seega Saksa sõjaväe kindralstaabiks.

Selle vastu seisid aga reichsweri kindralid kindlasti. Neil polnud mingit isu anda oma kõrgeid kohti SA vabajõukude partisanidele. Nad olid oma 100 000-se reichswehr koolitanud eeskujulikult täpseks ja distsiplineeritud sõjaliseks aparaadiks. Selles nägid nad reichsweri hukku, kui seda nüüd oleks uputama hakatud SA isemeelse tänavarahva miljonites, kes pealegi poliitiliselt osutasid üsna enamlaste-taolisi tendentse.

Rahulolematus kasvas aga järjest ja pealegi mitmelt poolt. 1934.a.maikuu jooksul olid natside juhid rahulolematuid mitmel korral avalikult hoiatanud. Göring oli koguni ähvardanud halastamatult hävitada kõik, kes vastu juhi tahet hakkaksid tegema „teist revolutsiooni“.

SA käärimine tänavail ärritas aga teisest küljest aadliringkondi, kes olid Hugenbergeri langusest saadik tagasi surutud. Nähes teravnevat SA konflikti reichswehri, arvasid nemadki aja tulnud kaitseesiskorrast pealetungile üle minna. Nad nägid, et Hitler on kaotanud tegeliku võimu oma meeste üle ja natside kohalikud ülemused või, nagu Mussolini nad Abessiinia eeskujudel on ristinud „ras'id“, valitsevad omavoliliselt, teevad kodaniku elu kibedaks ja vahel koguni vangistavad keskvalitsuse agentegi.

Seda rahulolematust väljendades pidas asekancler Papen 17. juunil Martburgi ülikoolis kõne, mis äratas suurt vastukaja. Ta mõistis hukka rahulolematuse suunamise abituile rahvaosadele, piitsutas doktrinäärseid fanaatikuid ja bütsantslikku isikukultust.

Valitsus keelas kõnede avaldamise. Goebbels vastas avalikus kõnes ärritatult, et rahvas ei ole veel unustanud aegu, kus klubitoolid härrad teda valitsesid. Kui Hitler ise asjast Papeniga rääkis, tõi see välja õnnitlustelegrammi, mille oli talle kõne puhul saatnud Hindenburg.

Kõne oli koostanud saksa-rahvuslik publitsist dr. Edgar Jung. Selle juurde ilmus salapolitsei Gestaapo ja vangistas tema. Hiljem ta lasti maha.

Reichswehr juhtidel oli sel ajal Hitleriga otsustavaid läbirääkimisi, mille peale sõjaminister kindral Blomberg pidas 29. juunil tähendusriikka kõne, mõista andes, et reichswehr läheb ühes Hitleriga, kuna Hitler läheb ühes reichswehri.

Seepeale kõneles Hitler 5 tundi Röhmiga, seletades, et kui väeteenistus sisse seatakse, nõuab reichswehr enda otsustada, kes ja kuidas ta sinna võtab. 1. juulist pidi SA paariks kuuks koju saadetama, kus ta enam oma pruuni mundrit ei tohtinud kanda. Pahaselt sõitis Röhm ära Lõuna-Saksamaale.

Nüüd asus tegevusse Hitleri teine vägi, umbes 300 000 „must kaart“ SS. Selle juhiks oli Himler, kes oli varem olnud Röhmiga kaastöeline tema esimestes vabajõukudes, siis aga Gregor Strasseri sekretär. Nüüd kuulus tema alla ka Saksamaa salapolitsei – Gestaapo.

Nii pidi temalt tulema see avastus, et Röhm ühes endise riigikantsleri kindral Schleicheriga valmistavad ette mingit salanõu valitsuse vastu ja Schleicheril olnud selleks koguni salajasi kokkusaamisi ühe välisriigi diplomaadiga. Ka uue valitsuse nimistu olla neil koos. Kantsleriks olevat seal endiselt Hitler, kuid asekancleriks juba Schleicher, sõjaministriks Röhm ja majandusministriks Gregor Strasser.

Sisekriisi tõttu oli reichswehr mõnd aega alarmeeritud: Berliini ohvitserid kandsid büroodeski relvi ja mõni väeosa Berliini läheduses oli viidud mobilisatsiooni-seisundisse.

Õöl vastu 30. juunit ütles Hitler nii tõsiseid uudiseid kuulnud olevat, et otsekohe lennukisse istus ja Lõuna-Baierisse Röhmile järele ruttas. Röhm leitud ühes sõpradega homoseksualistide orgialt ühes suvilas, kust ta Müncheni vangistati ja iseennast maha lasta kästi. Kui ta seda ei teinud, lasti ta maha, nagu teisedki SA ülemjuhivad tema lähedusest. Berliinis juhatas puhastustööd Göring. Seal lasti muude seas maha kindral Schleicher ühes naisega ning endine ministriabi kindral von Bredow.

Kõrgematest juhtidest langesid siis peale Röhmiga veel neli „obergruppenführerit“: Ernst, Heines, Schneidhuber ja Krausser. Peale selle lasti maha Gregor Strasser ja endine

Baieri peaminister von Kahr ning rida katoliiklik-alalhoidlikke poliitikategelasi Papeni ümbruskonnast: „katoliikliku aktsiooni“ juht dr. Klausner, katoliikliku nooruse juht Adalbert Probst, Papeni sekretär von Bose ja Edgar Jung.

Hitler loendas 13. juulil 77 isikut, kes olevat maha lastud. Teised allikad ütlevad neid märksa rohkem olnud – kuni tuhandeteni. Mõned olla ka viimasel silmapilgul ära lipanud, nii endine kantsler Brüning ja tema sõber endine minister Trewiranus.

Mitte usaldades SS juhatust, hakkas reichswehr juhatus ise asja uurima. Ühel ohvitseride koosolekul, mida juhatas feldmarssal Makkensen, teatati, et süüdistused Schleicheri vastu olid alusetu. Kõrgemate sõjaväelaste koosolekul kinnitas Göringki, et Schleicheri mahalaskmine oli eksitus.

30. juuni hoobil oli otsustav mõju Saksamaa pärastisse arengusse. SA kaotas seega oma senise võimu. Teda vähendati ja puhastati põhjalikult ning viidi ilmingimatusse allumusse Hitlerile.

Ühtlasi oli konflikt SA ja Reichwehri vahel otsustatud viimase kasuks. Reichswehr kuulutati nüüd „rahvuse ainukeseks relvakandjaks“. Vastuoksa fašistlikule miilitsale on SA ja isegi suurem osa SS ilma relvadeta.

„Teise revolutsiooni“ katsed olid seega lõplikult likvideeritud. Saanud lahti sotsiaalsest survest altpoolt, võis Saksamaa nüüd vabamalt pühenduda oma välispoliitilistele ülesannete täitmisele.

Uude järku viisid Saksa sõjaväe ja NSDAP vahekorra 1938.a. 4. veebruari ümberkorraldused, mis olid põhjustatud väejuhtide vaadete lahkuminekuid partei omadega. Saksa väejuhid, enamikus pärit aadlikest, pidasid kõige kauem kinni saksa alalhoidlike rahvuslaste seisuslikest traditsioonidest, ühtlasi suhtudes skeptiliselt laiade masside jaoks määratud NSDAP sisepropaganda meetoditesse ning romantilisse radikalismi natside kiriku- ja välispoliitikas.

Sõjaminister Blombergi „mitteseisusekohane“ abielu, mille vastu väejuhid protestisid, tegi konflikti avalikuks ja välja kutsudes partei vasturünnaku, tõi kaasa alalhoidlike rahvuslaste üldise taganemise nende viimastelt positsioonidelt sõjaväe ja välisministeeriumi juhatuses. Lahkuma oli sunnitud maavägede juhataja kindral v. Fritsch ühes hulga teiste kindralitega, niisamuti välisminister v. Neurath ühes mitme suursaadikuga, muude seas ka von Papen, kes oli asekancleri kohalt lahkumise järel olnud Saksa suursaadikuks Viinis. Kuid see ei olnud siiski mitte nii täielik taandumine, nagu SA juhtide katastroof 30. juunil 1934.a. Hitler lahendas konflikti seekord kompromissiga, asudes ise sõjavägede ülemjuhatajaks ja säilitades väejuhtide seas mitmed „frontöörid“, uue rahvussotsialistliku välisministri v. Ribbentropi kõrvale aga luues endale nõuandmiseks välispoliitilise salanõukogu v. Neurathi eesistumisel, kuhu natside juhtide kõrval kuuluvad ka sõjaväe juhid. Nõnda pole alalhoidlike rahvuslaste „fronde“ mitte lõplikult likvideeritud, küll aga tagasi surutud, kuna Hitler võttis endale ülemarbiitri osa mõlema vastasjõu vahel.

7. Välispoliitika primaat.

Kaotada sõda, ütleb Hitler, ei tähenda veel katastroofi mingile tervele rahvale. Kaotus võib olla kättemaks tehtud vigade eest ja sundida rahvast ümbermõtlemisele, ühel

tingimusel siiski: kui rahvas kohe hambad kokku pigistab ja kõigest jõust valmistub võitlema tulevaseks uuestitõusmiseks.

Saksa keisririigi suurimateks vigadeks loeb Hitler („Minu võitluses“) seda, et see koloniaalpoliitikat eelistanud maa juurdevõtmisele Euroopas ning liitu astunud pehkinud Austriaga. Ainult see rahvas olevat vaba, kellel on küllalt ruumi. Oma 100 milj. mis 100 a. pärast tõusvat 250 miljonini, pidavat Saksamaa otsima ruumi idast ja seal ei saa ta peatuda 1914.a. piiridel.

Enamlik Venemaa tähendavat juutide katset rajada oma maailmavalitsust. Selle katse all Venemaa laostub. Selleks pidavat Saksamaa valmis olema. Kõige ohtlikumaks takistajaks on talle Prantsusmaa. Selle vastu ta peab otsima Itaalia ja Inglismaa sõprust. Sisepoliitika peab Saksamaale selleks ajalooliseks ülesandeks mõõga teritama ja välispoliitika temale seni julgeoleku kindlustama. Niisiis – välispoliitika esikoht, primaat, sisepoliitika ees kõige silmapaistvamal kujul. Ja välispoliitika siht – maade vallutamine oma idanaabreilt.

Hitleri mõtteid arendas lähemalt tema vanemaid sõpru Alfred Rosenberg raamatus „Der Zukunftsweg einer deutschen Aussenpolitik“ (Saksa välispoliitika tulevikutee, München, 1927).

Uus eluruum, mida Saksamaa vajab, peab emamaaga ühenduses olema, seega siis eeskätt Ida-Euroopas. Seega on Saksamaa esimene ülesanne hävitada Poola, seks ära kasutades ukrainlasi, kel tuleb aidata lahti lüüa enamliku Venemaa küljest. Iseseisev Ukraina saaks heaks turuks Saksa tööstusele, samal ajal oleks ta Inglismaa huvides, kaitstes Indiat Venemaa vastu. Venemaa vastu võiks Saksamaa julgesti minna Inglismaaga koos, sest Venemaad on ikka korraldanud läänest tulnud põhjatõug. Ja et revolutsioon olevat selle seal kukutanud, ei saavat Venemaa konsolideerumisest nüüd juttu olla.

Natside vasemas tiivas on küll pooldatud ka teistsugust välispoliitilist orientatsiooni. Nimelt on Strasser eelistanud koostööd Nõukogude-Venemaaga kapitalistliku lääne vastu. Samu mõtteid on mõlgutatud ka natside läheduses haritlaste rühmas „Tat-Kreis“ ja ka natside Goebbels pole vahel neist kaugel olnud.

Kõige tähtsam on aga, et kooskäimine Nõukogude-Venemaaga on ikka omanud sooja pooldamist Saksa sõjaväe juhtide seas. Üks nende väljapaistvaim esindaja, reichswehr reorganiseeria kindraooberst von Seeckt, on koguni välja andnud brošüüri (Deutschland zwischen West und Ost“, Hamburg, 1933), et just natse nende välisorientatsioonis ümber veenda.

Seeckt arvab eksliku olevat loota Saksa-Inglise tulevasele koostööle. Inglise traditsioon on ikka olnud Euroopas vastu seista suurriigile, kes seal võiks hegemooniale pretendeerida. Saksamaa on võinud tugevneda, kuni Venemaa oma seljataguse tundis kindla olevat, kaotas aga sõja, kui ta Venemaaga tülli aeti. Sellest järeldus: Saksamaa peab Venemaaga koos käima. Saksa sõjamehed on alustanud Rapallo lähenemist Venemaaga. Nende soov on, et Saksa poliitika hoiaks Saksa sõjaväele seljataguse vaba. Kuni natsid vastasrinnas olid, võisid nad oma välispoliitilistes vaadetes seda enam sõjakust väljendada, mida enam vabariiklikud erakonnad püüdsid võitnud lääneriikide nõudmisi täita. Natside lähenemisel võimule hakkasid aga välispoliitilised probleemid neile varsti keerulistena paistma. Juba 1930.a. valmisvõidu järel oli Hitler oma välispoliitilistes avaldustes ajakirjandusele palju mõõdukam. Isegi Prantsusmaaga soovis

ta siis jõuda tõelisele kokkuleppele, mis oleks rajatud mõlema riigi looduslike õiguste vastastikulisele võrdsusele.

Veelgi mõõdukamaks lähevad Hitleri välispoliitilised deklaratsioonid, kui ta 1933.a. võimule saab. Eeskätt on tal vaja viia riigi siseelus läbi puhastus ning ümberkorraldus. Sinna koonduvad kõigepealt kõik natside huvid, kuna välispoliitika jääb teisele plaanile. Peamureks saab rahu säilitada, kuni Saksamaa tugevneb.

Teiseks oleks nüüd liiga riskantnegi olnud vastaseid enneaegu välja kutsuda, seda enam, et Poola ajakirjanduses hakatigi kaalutlema „preventiiv-sõja“ võimalust, et kiir rünnakuga Saksamaast ette jõuda. Kuid Prantsusmaa ja Tšehhoslovakkia tagasihoidlus võtsid selle võimaluse päevakorralt.

Saksamaa rahutahte kinnitamine kujunes nüüd Hitleri valitsusdeklaratsioonide üheks põhiheliks. Tegelikult ei toimu esialgu veel palju muud kui jätkatakse oma eelkäijate valitsuste välispoliitikat. Selle rõhutamiseks jääb Saksa välisminister von Neurath, vana kooli saksa-rahvuslasest diplomaat, vahetamatult oma kohale. Niisamuti jäävad selles ministeeriumis kõige tähtsamad kohad endiselt vanade diplomaatide kätte.

17. mail 1933.a. peab Hitler kõne, mis üllatab rahuarmastusega kogu maailma. Ta soovib küll Versailles rahulepingu revideerimist kõigi rahvaste üheõiguslikkuse alusel, kuid nõustub Macdonaldi desarmeerimiskavaga ja loobumisega nn. „ofensiivsetest“ relvadest. Ta on valmis ühinema Mussolini poolt ettepanud nelja suurriigi lepinguga. Ainult nõuab ta Saksamaale üheõiguslust ja annab mõista, et ilma selleta oleks Saksamaal raske jääda Rahvasteliitu.

Paar nädalat hiljem tähendab ta, et ükski uus Euroopa sõda ei parandaks praegust seisukorda, vaid tooks paratamatult kaasa kehtiva ühiskonnakorra kokkuvarisemise.

Kuni rahvusotsialism ei olnud veel võimule saanud, olid tal Poolaga kõige teravamad suhted. Poolamaa „ärapäühkimist“ luges Alfred Rosenberg Saksamaa esimeseks ülesandeks.

Weimari Saksamaa oli Locarno lepinguis oma läänepiire tunnistanud, kuid idapiiride kohta ainult selle kohustuse enda peale võtnud, et ei hakka neid muutma vägivaldselt. Loodeti, et edaspidi, kui Saksamaa kõveneb, on Poola jõudude vahekorra muutumise tõttu niikuinii sunnitud järele andma ja Saksamale vastu tulema koridori- ning Ülem-Silesia-küimustes.

Locarno lepinguis oma Prantsuse liitlastest maha jäetud, katsus Poola üksi oma julgeolekut kindlustada. Selleks sõlmis ta 25. juulil 1932.a. mittekallaletungi lepingu Venemaaga. 1933.a. alustasid poolakad Hitleriga läbirääkimisi, mille tulemuseks oli 1934.a. 26. jaanuari 10. aastaks sõlmitud mittekallaletungi leping. 7. märtsil 1934.a. teeb kaubaleping lõpu aastaid nende vahel kestnud majandussõjale ja 1937.a. lisandub veel kokkulepe vastastikuste vähemusrahvuste õiguste kohta.

Poolakail on välispoliitikas omavahel võidelnud kaks orientatsiooni: Dmowski rahvusdemokraadid on pooldanud kooskäimist Venega – Saksamaa vastu. Eluaja venelaste vastu võidelnud Pilsudski on sellevastu ikka kaldunud pigem Saksaga leppima, et kindlamalt seista Venemaa vastu. Selles suunas on liikunud ka Pilsudski õpilase välisminister kolonel Becki välispoliitika.

Saksa natsidel näis aga kokkulepe Poolaga olevat enam poliitilise oportunisti (paindlikkuse) küsimus. Poola oli ainus naaber, kellega nad võisid kokkuleppe sõlmida, sest Austrias natside võimuletulekust tekitatud käärimine ähvardas üksvahe kogu Euroopat Saksamaa vastu ärritada.

Weimari vabariigi aegu oli Austria ise tahtnud Saksamaaga liituda, kui võitjad lääneriigid olid teda tagasi hoidnud.

Kuna NSDAP programmi esimeseks punktiks on kõigi sakslaste ühendamine, siis loodeti, et see peab teostuma eeskätt Austria liitmisega Saksamaa külge, kui mitte muidu, siis samasuguse revolutsioonilise tasalülituse teel nagu Baieriski.

Kuid Austrias põrgati kohe takistuse vastu. Seal valitsevad katoliku kiriklased olid õppinud oma Baieri mõtteosaliste lüüasaamisest ja kindlustasid endid aegsasti igasuguse äkilise võimuvallutamise vastu. Teiseks oli Itaalia huvitatud, et Austria jääks puhvriks tema ja Saksamaa vahele. Mussolini läbirääkimistes Austria riigikantsleri Dollfusiga jõuti otsusele, et Austria ja Saksamaa liitumise küsimus pole aktuaalne. Seepeale hoiatas Mussolini Saksamaa esindajaid hoiduma igasugustest Austria vastastest rünnakutest.

Nüüd algas rahvussotsialistlikul parteil isemoodi varjatud sõjaseisund Austriaga. Saksa minister Frank, kes tuli kõnet pidama Austria natside pidustustele, saadeti see-eest Austriast välja. 27. mail 1933.a. suleti Saksamaal väljasõit Austriasse. Sinna lubati minna ainult 1000 margase piirimaksu eest. Kui Austrias algasid pommiatentaadid, keelati seal rahvussotsialistlik erakond. Haripunkti jõudis varjatud sõjategevus 25. juunil 1934.a., mil Austria natsid katsusid Viinis riigipöört toime panna, vallutasid valitsushoone ja tapsid kantsler Dollfussi. Vastuseks koondas Mussolini oma väed Austria piirile ja ähvardas sisse marssida, niipea kui Austriat tahetakse Saksamaaga liita.

Schuschnigg, kes sai pärast seda Austria kantsleriks, püüdis Saksamaaga liitumise ideele riivi ette lükata Habsburgide troonile tagasikutsumisega. Et autoritaarse kursi poolt olid keelatud mõlema tiiva vastasrinnad – nii sotsialistid kui ka natsid, siis poleks seestpoolt selleks takistusi olnud. Kuid Habsburgide tagasipöördumisega ei nõustunud väikeliid (Tšehhoslovakkia, Jugoslaavia, Rumeenia), kes sellel korral intriige kartis endise Austria-Ungari keiserriigi maade tagasi saamiseks.

Vahekorrad Saksamaaga pehmenesid Schuschniggi aegu, kuid varjatud sõjaseisund lõpetati ametlikult alles siis, kui Mussolini alustas 1936.a. Saksamaaga „Berliin-Rooma telje „ poliitikat.

Austrias oli Saksa välispoliitikal rohkemgi kaalul kui sakslaste ühendamine. Austria taga kerkib kogu nn „Doonau-ruumi“ –probleem. Juba Maailmasõja aegu tuli see Saksamaal arutusele ja Friedrich Naumann avaldas sellest siis raamatu „Mitteleuropa“, (Kesk-Euroopa), mis äratas suurt tähelepanu. Naumanni idee oli, et Saksamaa ja Austria-Ungari liituvad riiklikult ja siis koos majanduslikult organiseeritud nn. Doonau-ruumi ja Balkani poolsaare.

Pärast Maailmasõda kerkis Saksamaal „Mittel-europa“ – mõiste asemele nn. „Zwischeneuropa“ – mõiste, mis pidi tähendama niihästi Doonau –maid kagus kui ka uusi piiririike Kirdes, Saksa ka Venemaa vahel. Saksa tuleviku välispoliitikal kerkis nende kohta uus väljavaade: kõrgesti industrialiseeritud keskusena peab Saksamaa need peamiselt agrarmaad endaga koostöös organiseerima tulevaseks suureks ühiseks majandusruumiks. Seda ideed jutlustati eriti ka natsidele lähedalseisvas nn „Tat-ringis“ (näit. Giselher Wirsing: „Zwischeneuropa und die Deutsche Zukunft“, Jena 1932), kus selle tulevase majandusruumi poliitilise vormina mõeldi föderatsiooni. Kõigis neis riikides olla liberaalne kapitalism raskes kriisis uute rahvussotsialistlike jõudude rünnaku all, kes tulevikus pöörduvat lääne liberaal-kapitalistliku impeeriumi vastu, mille rahalise võimu alla nad olevat sattunud. Nende diktatuurid viia rahvusdemokraatia järjekindla

lõpuni, kuid selles riigivõimu äärmises koondamises esinevat juba olluseid, mis muutuvad uueks föderalistlikuks riigikorras.

See föderalismipropaganda sai uut hoogu Hitleri 1933.a. 17. mai rahu-kõnest. „Imperialismile kui kapitalistliku ajajärgu kõige õnnetumale saadusele seab rahusotsialism vastu rahvaste föderalism põhimõtte“, ütleb sel puhul seesama G. Wirsing („Deutschland in der Weltpolitik“, Jena, 1933). Liberalismi väljasuremisega olla Euroopa muutumas. Liberalismi paratamatu korrelaat on aga imperialism, tagasihoidmatu võistlus rahvaste vahel. Natsionalismi lahutamine imperialismist, mida fašismgi veel pole teostanud, olevat uue Saksamaa tähtsam and maailma poliitilisele arengule.

Need Wirsingi ideed toetuvad Hitleri rahudeklaratsioonidele, kuid ei saa salata, et nad seisavad teatavas vastuolus Alfred Rosenbergi välispoliitiliste ideedega. Ka Rosenberg teeb vahet lääne sõjalise ning majandusliku ja saksa „rahvaliku“ (völkiche) imperialismi vahel. Rahvusliku imperialismi peaülesandeks peab ta aga uue ruumi juurdevõitmist rahvastiku juurdekasvule, mis on iseenesest midagi sootuks muud kui Wirsingi aated „Kesk-Euroopa rahvaste föderatsioonist“.

14. oktoobril 1933.a. a. teatas Saksamaa, et lahkub desarmeerimiskomisjonist ja Rahvasteliidust.

Desarmeerimiskomisjonis oli Saksamaa nõudnud oma üheõigusluse tunnustamist. Pikkade läbirääkimiste järel oli 11. detsembril 1932.a. sellega viimaks nõustunud. Kuid sellelt punktilt desarmeerimisläbirääkimised enam ei nihkunud. Eriti läksid vaated lahku kahes küsimuses: Saksamaa ei tunnistanud, et tema oleks olnud süüdi sõja algatamises, milles Versailles´ rahuleping teda süüdistas. Teisest küljest arvas ta, et on täitnud kõik desarmeerimiskohustused. Lääneriigid heitsid talle aga ette salajast relvastumist ja pidasid tema poliitilisi löögiorganisatsioone sõjalisteks.

Varsti selle järel, 20. novembril 1934.a., katkestas desarmeerimiskomisjon oma töö, sest Saksamaa eemalejäämisel oli ka Itaalia sinna edasi jäänud ainult vaatlejana. Sama aastadetsembris toimusid Ual-Ualis abessiinlaste ja itaallaste esimesed kokkupõrked, millest järgmisel sügisel arenes Itaalia-Abessiinia sõda.

Prantsusmaal Maailmasõjas lõhutud söekaevanduste asendamiseks oli Versailles´ lepinguga Saksamaale kuuluv Saarimaa söeringkond ajutiselt antud Prantsusmaa kasutada. 13. jaanuaril 1935.a. pidi rahvahääletus otsustama, kummale poolele Saarimaa tahab edasi jääda. 90% enamusega otsustati küsimus Saksamaa kasuks. Seega oli kadunud tähtsaim territoriaalne kohustus, mille otsustamine veel õhus oli rippunud. Saksamaal olid selle poolest nüüd vabamad käed.

Saksamaa tugevnemise pidurdamiseks oli Prantsusmaa 1935.a. algul nii Itaaliaga kui ka Inglismaaga kokku leppinud Austria iseseisvuse kindlustamise, üldise julgeoleku, eriti lääne õhupaketi ja Doonau-paketi kohta. Saksamaad taheti tagasi kutsuda Rahvasteliitu, tingimusel, et ta saab üheõigusluse relvastuses. Saksamaa soovis selles asjas Inglismaaga eriläbirääkimisi, lootes teda viia Prantsusmaast ja Itaaliast kaugematele erijäreleandmistele. Inglise peaministri abi Baldwin oli aga juba seletanud, et Inglise piirid on Reinil. Nüüd vastas Inglismaa, et tema kokkulepe Prantsusmaaga on tervik, mille üksikuid osi ei saa eraldada. Inglise parlamendis oldi väga ärritatud Saksamaa salajase relvastumise üle. Leides, et pole lootusi Inglismaaga eriläbirääkimisteks, astus Saksamaa 16. märtsil 1935.a. järgmise suure välispoliitilise sammu: kuulutas Versailles´ rahulepingu sõjalised tingimused tühistatuks ja seadis sisse üldväeteenistuse. 100 000-se

reichswehr asemel, kellel olid keelatud teatavad relvad (eriti lennukid ja tankid), tõsteti Saksa vägi seega 550 000- ni, kellel on olemas kõik relvaliigid.

Areneva Itaalia-Abessiinia tüli tõttu Itaalia ja Inglismaa vahel tekkinud lahkumine ei lasknud lääneriikide reaktsiooni sellele sammule areneda liiga tugevaks, see piirdus ainult protestiga Stresa konverentsil. Oma julgeoleku edasist kindlustamist otsis Prantsusmaa juba mujalt.

Hitleri valitsus oli küll 1933.a. mais jälle pikendanud Rapallo sõpruslepingut Venemaaga. Kuid see sõprus ise oli nii hapraks läinud, et Venemaa hakkas ümber orienteeruma. Lisaks senistele mittekallaletungi-lepinguile sõlmis Venemaa 1933.a. juulis Londonis oma õhtu- ja lõunanaabritega ning Väikese Entente'iga lepingud kallaletungija defineerimise kohta vastavalt Genfi desarmeerimiskomisjoni otsustele. Prantsusmaa ja Inglismaa vahendusel toimus siin esmakordselt Venemaa lähenemine Väikeliiduriikidele, kes teda seni peaaegu üldse polnud tunnustanud. Sellele järgnesid nn. idapakti läbirääkimised. Venemaa pani Poolale ja Saksamaale ette deklareerida oma huvi Balti riikide iseseisvuse ja integriteedi säilitamise kohta. Mõlemad vastasid eitavalt. Poola sellepärast, et Balti riigid ise seda ülearuseks pidasid. Saksamaa, sest et tal parajasti Leeduga terav konflikt oli Meemeliina sakslaste pärast.

Edasi arenesid läbirääkimised Ida- ja Kesk-Euroopa riikide üldise julgeoleku pakti üle. Sellest ei saanud aga asja: Poola loobus temast osa võtmast, sest et see oleks talle pannud kohustuse tarbe korral lasta oma maast läbi minna võõrail vägedel appi teisele riigile. Omaenda ajaloost oli ta aga juba näinud, et kui võõrad väed kord maale tulevad, siis nad enam naljalt sealt ise ei lahku. Saksamaa loobus osavõtust, seletades, et ta on valmis kõigi oma naabritega sõlmima mittekallaletungi-lepinguid, ei tahtvat aga astuda lepingusse, mis teda võiks sundida kaitsma Nõukogude-Venemaad oma relvadega. Balti riigid seletasid, et nad võtaksid idapaktist ainult siis osa, kui see kujuneks tõeliselt üldiseks, eriti juhul, kui sellest võtaksid osa mõlemad vastaspooled, s.o. nii Venemaa kui ka Saksamaa.

Üldise idapakti asemele kerkisid siis päevakorrale vastastikuse abistamise lepingud üksikute riikide vahel. 2. mail 1935.a. sõlmis Prantsusmaa säärase lepingu Venemaaga. Varsti järgnes samasugune leping ka Venemaa ja Tšehhoslovakkia vahel. Ennesõjaaegne Vene-Prantsuse liit Saksamaa vastu oli seega uuel kujul teoks saanud.

Kuna Prantsusmaa otsis uusi vastupanuvahendeid, läks Inglismaa vastupidist teed. Pinevuse tõttu, mis tal Vahemerel tekkis Itaaliaga Abessiinia asjus, oli ta huvitatud, et Saksamaa Itaaliaga koos ei läheks. 18. juunil 1935.a. sõlmiti Inglise-Saksa merekokkulepe, milles nõustuti, et Saksamaa võib ehitada oma sõjalaevastiku kuni 35% Inglise tonnaazist. Seegi osa Versailles' lepingu kitsendustest oli nüüd kõrvaldatud, pealegi asjast huvitatud vastaspoole nõusolekul.

Abessiinia sõja tõttu kujunes olukord Saksamaale eriti soodsaks, seda enam, et Rahvasteliidu sanktsioonid Itaalia vastu osutusid mõjutuks, kuna sama ajal Põhja-Ameerika Ühendriigid oma õliväljaveo Itaaliasse kolmekordistasid.

Seda kasutades kuulutas Hitler 7. märtsil 1936.a. Locarno lepingud tühistatuks ja teatas, et nende lepingutega demilitariseeritud Reinimaadele marsivad samal ajal Saksa vaed. Põhjendusena nimetas ta Prantsuse-Vene abistamispakti, mis rikkuvat Locarno pakti tasakaalu. Saksamaa olevat valmis sõlmima Prantsusmaa ja Belgiaga 25.aastaks mittekallaletungi-lepingu, Inglise ja Itaalia tagatiseaga.

Prantsusmaa nõudis seepeale Rahvasteliidult Saksamaa vastu samasuguseid sanktsioone, nagu Itaaliagi vastu. Kuid Inglismaal olid käed juba Itaaliaga küllalt kinni. Ta piirdus Saksamaale tema ettepanekute lähemaks selgitamiseks küsimuslehe esitamisega. Selle peale aga Saksamaa ei vastanud.

Uues olukorras kuulutab Belgia, et tahab loobuda oma senisest liidust Prantsusmaaga ja tagasi pöörduda ennesõjaaegse neutraliteedi juurde. Ka siis on Versailles' süsteem kokku varisenud. Pikemate läbirääkimiste järel tagab Saksamaa 12. oktoobril 1937.a. Belgia puutumatus.

Lähenedes Itaaliale kasutab Saksamaa nüüd ka tema jõudude kinniolekut Abessiinia ((vt. Aafrika. Kaasaegse Eritrea ajalugu. Kuskilt mujalt. K. L.)) konfliktis. Itaalia, kes oli end sidunud Austria ja Ungariga, annab nüüd oma õnnistuse Saksa – Austria 1936.a. 11. juuli kokkuleppele, millega lõpetatakse nende senine varjatud sõjaseisund. Saksamaa tunnistab küll Austria iseseisvust, kuid saab seal järeleandmisi rahvussotsialistide mõju suhtes, mis võis tulevasteks sündmusteks pinda ette valmistada.

Kui Abessiinia 1936.a. kevadel vallutatakse, kerkib selle aasta juulikuus järjekorda Hispaania kodusõda, kus Inglise kiuste Itaalia jälle hoogsasti sekka lööb, kuna Saksamaa teeb seda palju tagasihoidlikumalt. Et Inglis- ja Prantsusmaa seitsaadik on ametis mittevaheseisemise kindlustamisega Hispaania kodusõjas, tõstab Saksamaa oma väeteenistuse kestuse kahe aastani, seega suurendades oma sõjaväge üle miljoni.

Hispaania kodusõda annab Saksamaale pealegi uue hüüdsõna: komiterni vastu! Sellele pühendatakse 1936.a. sügisene rahvussotsialistide parteipäev ja 25. novembril sõlmib Saksamaa Jaapaniga nn. ideoloogilise lepingu kommunismi vastu, kuna viimane oli samal ajal hakanud energiliselt Hiina rahvuslikule valitsusele peale tungima.

Saksa koostöö Itaaliaga muutus nüüd aina tihedamaks. Kui Saksa liinilaev „Deutschland“ sattus 30. mail 1937.a. Hispaania pommide alla, vastas Saksamaa kohe Almeria pommitamisega ja Saksamaa ühes Itaaliaga lahkusid komisjonist ning hiljem ka mittevaheseisemise kontrollist Vahemerel, kui jälle kaevati, et Saksa ristlejat „Leipzig“ olevat seal torpeedoga rünnatud. Seetõttu jäi ära ka Saksa välisministri külaskäik Londoni.

„Berliini-Rooma telje“- poliitika sai ametliku väljenduse, kui Mussolini külastas 1937.a. septembris Saksamaad. Seepeale liitus Itaalia novembris Saksa-Jaapani komiternivastase paktiga ja astus detsembris välja Rahvasteliidust.

Nii on Saksa välispoliitika suunad kui Hitler esialgu mõelnud, seni arenenud pisut teisiti. Oodatud koostöö asemel Itaaliaga ja Inglismaaga on tal tekkinud koostöö Itaaliaga ja Jaapaniga. Kõigi püüete peale vaatamata on seni tõeks osutunud kindral Seecki ennustus, et Inglise tee ei saa minna ühe Saksa omaga.

Uuemaks arenguks Berliin-Rooma telje poliitikas oli Hitler- Schuschniggi kokkusaamine 1938.a. veebruaris, mille järel Austria s amnesteeriti poliitilised vangid ja võeti valitsusse siseministriks rahvussotsialist Seyss-Inguart, lubades rahvussotsialistidel astuda ka Austria isamaalikku rindesse. Kuna Mussolini, kes Saksa toetust vajab Inglismaa vastu, loobus Austria edasisest toetamisest, oli see sunnitud „Trooja hobust“ sisse laskma, kusjuures Seyss-Inguart sama osa mängis, mis Hitler, Göring ja Frick Saksamaa 1933.a. 30. jaanuari koalitsiooni.

Kui natside meelevaldused ja rahutused kodusõjani hakkasid ulatuma, sobitas Schuschnigg kokkuleppe töölisjuhtidega ja kuulutas 13. märtsiks välja rahvahääletuse Austria iseseisvuse üle.

Sellest sai Hitler põhjuse vahelesegamiseks. Tema ultimatiivse nõudmise peale lahkus Schuschnigg Austria kantsleri kohalt ja asendati Seyss-Inguartiga, kelle esimeseks mureks oli Saksa väed maale kutsuda ja siis Austria Saksamaa külge liidetuks kuulutada. Nii lõppes Austria iseseisvus.

Saksa poliitikas Balti riikide suhtes on esikohal seisnud Klaipeidamaa (Meemeli) küsimus. Selle Ida-Preisimaa põhjapiiril asetseva maariba rahvastik on enamikus saksastatud leedulased. Pärast rahvusssotsialistide võimuletulekut Saksamaal läksid need käärima ja Leedu võimud avastasid nende seas relvastatud vastuhaku ettevalmistamiseks salaseltsi. Seltsi juhid mõisteti surma, kuna Meemelimaa autonoomne omavalitsus suspendeeriti (vabastati ajutiselt ametist). Sel puhul koondas Saksamaa vägesid Leedu piirile ja võttis ähvardava tooni, mispeale, peamiselt Inglismaa vahelesegamisel, konflikt lahendati hukkamõistetute karistuse pehmendamise ja Meemelimaa autonoomia restaureerimisega. Hiljem, 1937.a. konflikt Meemelis maa riikliku sundvõõrandamise pärast näib kergemini lahendatud olevat.

Teiste Balti riikide neutraliteedi-poliitikaga näib Saksamaa esialgu rahul olevat. Kui Soome välisminister Holsti 1937.a. Berliini külastas, seletati Saksa välisministeeriumi häälekandjas, et Saksamaa ei jäävat ükskõikseks, kui Venemaa peaks ähvardama Soome puutumast.

Evides oma sõjalaevastiku tõttu ülevõimu Balti meres, paneb Saksamaa erilist rõhku majandussuhete arendamisele Baltimere-äärsete riikidega, eeskätt metallide sisseveole Rootsist ja toiduainete sisseveole muist Balti riikidest, eriti ka põlevkiviõli sisseveole Eestist, mistõttu tema kaubandussuhted Eestiga on viimasel ajal jõudsasti arenenud.

8. Neliaastakute majandus.

Rahvusssotsialism tunnustab eraomandit, eraettevõtlust ja üksikute eraettevõtete konkurentsi. Kuid põhimõttel „poliitika üle majanduse“ ning „üldhuvi enne erahuvi“ tahab ta kapitalismi uuendada, alistades selle riigivõimude reguleerimisele.

Kapitalistlik süsteem, ütleb NSDAP ajakirjanduse juht dr. Dietrich, on asendatud rahvusssotsialistliku süsteemiga, mis sündinud sootuks teisest vaimust ja alistatud sootuks teistele sisemistele, kui seda on kapitalistlikus majanduses valitsevad, seadustele.

Oma majandussüsteemi kutsuvad natsid sageli ise „saksa sotsialismiks“. Mis selle all mõista? Natside vasema tiiva kujutluses pole see palju erinenud marksistlikust sotsialismist, eriti, mis puutub trustide riigistamise, suurkaupluste munitsipaliseerimise ja „protsendiorjuse murdmise“. Kui revolutsiooni lõpetatuks kuulutamise ja „teise revolutsiooni“ ärakeelamisega tõmmati seal piirid märksa koomale. Sotsialismist on säilinud rohkem kõlbeline hoiak kui majanduslik süsteem. „Meie sotsialism“ ütles Göbbels, „on Preisi sõjaväe pärandus. See on sotsialism, mis võimaldas Friedrich Suurele pidada sõda 7 aastat.“

Seega on Saksa sotsialismile suunatud majandus ainult vahend teatava eesmärgi, nimelt Saksamaa välispoliitilise jõu kõvendamise taotlemisel. Saksa sotsialism tähendab majanduselu militariseerimist, selle allutamist sõjalistele vajadustele.

Sellest johtubki, et saksa sotsialismi arvustajad on selles näinud kahte vastupidist asja. Enamlased seletavad, et see ei ole miski muu kui vana kapitalism, ainult selle vahega, et suurkapitali monopolistlikud ihad saavad seal diktatuuri varjus palju drastilisemalt esineda, kuna rahvahulkade jaoks olevat neile ette tõmmatud sotsialistlike lööksõnade loor.

Vabamajanduse koolkond ei leia aga mingit olulist vahet natside ja enamlaste majanduse vahel. Eraomand olevat Saksamaalgi jäänud ainult paljaks juriidiliseks vormiks, mis on kaotanud peaaegu kogu oma sisu. „Saksa töösturil ei ole rohkem võimu tootmisvahendite ja sihtide üle kui saksa töölisel oma töötingimuste, saksa talupojal oma põllusaaduste, saksa kaupmehele oma kaupade ja nende hindade üle või saksa pankuril krediidi loomise ja jaotuse üle (New York, „Foreign Affairs“, July, 1937, „The destruction of capitalism in Germany“).“

Käies põhimõtte järgi „poliitika üle majanduse“ tunnustab rahvussotsialism majanduslikku konkurentsi ainult sel määral, kuivõrd see ühtib tema eesmärkidega. Seepärast asendab ta vaba turu reguleeritud hindadega ning segab riigivõimu kaudu vahele tööpalkade kujunemisse.

Kutseühingute kihivõitlust püüab ta asendada unitaarse kutselise ja korporatiivse organisatsiooniga, mis peab kaotama ühiskonnakihtide vastuolud ja õpetama koostööd ühiseks hüveoluks. Seejuures seab rahvussotsialism oma ideaaliks majandusalade omavalitsuse, mis aga ei pea olema demokraatlik, vaid autoritaarne, s.o. võim ei pea tulema alt, vaid ülalt. Üleminekuaja jooksul pidavat see ülevalt tulev võim olema väga suur: riik peab oma volinikkude kaudu kasutama peaaegu piiramatut võimu majanduse üle.

Saksa majandus on seega juhitud majandus, plaanimajandus. Avaliku võimu osa majanduselusel on Saksamaal, juba vanastigi, ikka olnud suur. Maailmasõja aegu asutati Saksamaal toidu ja toorainete puudusel sihikindlale plaanimajanduse korraldamisele, millest said oma esimesed ideed ka mõned enamlaste juhtivad majandustegelased, nagu Nõukogude sõjakommunismi isa Larin-Lurje. Saksamaa sõjalisele kokkuvarisemisele aitas suuresti kaasa tema majanduse sõltumus välisturgudest, mis olid sõja tõttu temast ära lõigatud, eriti suur puudus oli toidu- ja toorainetest. Sellest siis natside juhtiv idee: Saksamaa peab korraldama oma majanduse võimalikult välismaailmast sõltumatuks, autarkseks. Eriti peab ta enesevarustamise saavutama tähtsamate toidu- ja tööstustoorme alal.

Saksa tööstuses osutus tööliste ümberkorraldamine palju kergemaks töösturite ümberkorraldamisest.

Tööliste kutseühingute ülevõtmisega loodi 20 miljoni liikmega hiiglaorganisatsioon Saksa Töörinne, kus keskmine liikmemaks alandati 3,60 kuni 1 marga 52 pennini kuus. See hakkas hoolitsema tööliste puhkeaja, kutsehariduse, palkade stabiliseerimise ja vaba aja veetmise eest. Viimaseks otstarbeks asutati eriline alaosakond „Kraft durch Freude“ (Jõud rõõmu kaudu) – turismi, rahvahariduse, muusika, puhkekodude jne. edendamiseks.

Töösturite organisatsioonide ülevõtmine ei läinud nii libedasti. 1935.a. mais esitas töörinde juht dr. Ley Hitlerile selleks suure kava, millest ütles, et sellest kujuneb revolutsiooni suuremaid tegusid. Kuid juba paar kuud hiljem teatas uus majandusminister

Kurt Schmitt, et selle kava teostamine on edasi lükatud, sest soovimata olluste vahelesegamine võiks majandust häirida.

Saksa töösturid olid võimsalt organiseeritud ja neid tuli rahvussotsialismil samuti arvestada nagu vana sõjaväge ja diplomaatkoda.

Weimari-aegse Riigimajandusnõukogu asemele asutati 1933.a. septembris uus (Generalrat der Wirtschaft), kus majanduse tegelikud juhid – ühest küljest suurettevõtjad, nagu Fritz Thyssen, Krupp. Siemens, teisest küljest töörinde juhid eesotsas dr. Leyga – pidid valitsusele majandusajandus nõu andma. Nõukogule deklareeris Hitler, et majanduslik töus oleneb eraalgatusest, kuid et riigivõim on ärielu teenäitaja. Riigi rahandus seatavat korda järsu kokkuhoiuga heolukuludes. Tööloomise kava arendatavat edasi, kuid makse majanduselt kergendatavat ja kapitali turgu ei puudutatavat.

1934.a. korraldati Saksa ettevõtjaskond 12 suurde rühma, igaüks oma juhiga eesotsas. Seitse neist ühendati tööstuse riigiseisuseks (Reichsstand der Industrie) Kruppiga eesotsas, ülejäävad liideti riigi tööstuskojaks. Schmitt, kes sai nende üle Saksa tööstuse ülemjuhiks, teatas, et kindlad hinnad ja produktsiooni osamaksud saavad olema pigem erandiviisilised kui üldised. Konkurentsi reguleeritaks, et ta oleks korrektne ja aus; selleks asutatavat aukohtud. Kuid peavastutajaks iga ettevõtte eest jäävat ikkagi tema omanik, kes on kogu oma ettevõtte ja selle teenijaskonna juht.

Majandusministri võim saksa tööstuse üle hakkas aga järjest kasvama. Eriti toimus see sunduslikkude kartellide asutamisega, kes hakkasid määrama hindu ja reguleerima tööstuse ulatust.

Kui Kurt Schmitt haigestus, sai majandusministriks riigipanga president dr. Hjalmar Schacht, kes Maailmasõja aegu oli korraldanud okupeeritud Belgia rahandust, siis juhtinud Darmstadt suurpanka ja 1923.a. stabiliseerinud Saksa marka. Läänud 1930.a. demokraatlikust suunast üle natside poole ning organiseeris nende toetamist rahandusmaailmas. See Saksa rahandusmaailma usaldusmees valitses Saksa majandust kuni 1937.aastani, mil Göring neliaastakute plaanide diktaatorina võttis selle temalt üle. Riigi vahelesegamine majandusse oli kasvanud juba nii suureks, et Schacht sellega enam nõustuda ei saanud.

Saksamaa plaanimajanduse aluseks on, nagu Nõukogude-venemaagi, riigi täielik kontroll väliskaubanduse üle. Ükski kaubapak ei saa ilma valitsuse loata üle Saksa piiri minna. Ilma sellise loata ei saa ka ükski sakslane midagi välismaale müüa. Loa andmine ei olene aga sugugi turutingimustest. Saksa importöör ei saa osta sealt, kus leiab odavama hinna, nagu saksa eksportöör ei saa müüa sinna, kus tal hõlpsam oleks võistelda. Väliskaubanduse kontrollimiseks on loodud väga keeruline süsteem, mis läheb järjest karmimaks.

1934.a. märtsis loodi selleks kontrollpunktid (Überwachungsstellen) – esiteks mõnede sõjaväele vajalike toorainete jaoks. Kolm kuud hiljem hakkas riigipank kontrollima välisvaluutat, et seda hoida eeskätt relvastumise vajadusteks. Aegamööda levis kontroll kogu siseveole.

Reguleerides toorainete sissevedu pidi riik paratamatult hakkama reguleerima ka nende tarvitamist. Sisseveo kontroll viis majanduse kontrollimisele. Sama lugu kordus ka väljaveoga. Tooraineid hakati ostma eeskätt neilt maadelt, kes olid valmis ostma Saksa väljaveokaupu.

Ühes riikliku kontrolli levimisega lakkab hindade vaba kujunemine. 26. novembril 1936.a. dekreediga keelatakse aga hinnatõstmised üldse. Iga hinna peab hinnakomissar heaks kiitma. See ei käi mitte ainult kaupade, vaid ka üüride ja palkade kohta. Valitsus ei saavat lubada, et hindu määraks pakkumise ja nõudmise vahel. Riigi eelarve puudujääkide ja avalikkude laenude kasvamise korral võiks vaba hindade tõus ähvardada inflatsioonikatastroofiga.

Hindade reguleerimise teiseks põhjuseks oli autarkia-poliitika. Et Saksamaa tahab end toidu- ja toorainetega omast käest varustada, siis ta ei saa panna rõhku sellele, mis need talle endale maksavad. Kuigi kunstlik kummi, õli, lõimed jm. Maksavad palju rohkem kui looduslikud, tuleb neid valmistada, sest looduslikke tuleks osta välismaalt. Hindade reguleerimisele viib juba iseenesest ka tööstuse kartelleerimine, mille juures hinnad muutuvad monopoolseks.

Kuna vaba turg ja vabad hinnad enam ei funktsioneerinud, tuli valitsusel hakata korraldama ja kapitali investeerimist. Iga ehitustegevus vajab valitsuse eriluba. Mõningaid tööstuse ja kaubanduse alasid piirab valitsus, pidades neid ülearusteks või vähem vajalikeks, teisi ta aga ergutab, nagu relvastus- ja autotööstusi, avalikke ja –eriti – parteihoonete ehitamist jne.

Ühtlasi kasvab ka valitsuse kontroll kartellide üle: reguleeritakse juba nende kuulutusigi. Seoses sellega peavad paratamatult kasvama ka reguleerimisaparaadid: kui ühed enam toime ei tule, siis kerkivad nende üle uued – suurema võimuga. Nii tõusiski aegamööda Saksa majanduse diktaatoriks sõjamehelik kindral Göring.

Põllumajanduse kaitse oli rahvussotsialismi esimesi muresid. Mitte ainult sellepärast, et eeskätt talumehed Hitleri võimule hääletasid, vaid põllunduse kriis oli Saksamaal nii kaugelt jõudnud, et edasine laostumine oleks suure osa talurahvast tagasipöördumatult ruineerinud, pühkides nad ära nende maalt.

Natside võimuletõusu järel koondati kogu talupoegkond kõigepealt unitaarsesse korporatiivsesse organisatsiooni „Reichsnährstand“ (Riigi Toitjaskond) või „Stand der deutschen Landwirtschaft“ (Saksa Põllunduse Seisus), kuhu ei kuulu mitte ainult vilja- ja karjakasvatajad, vaid ka nahakauplejad, suhkru-, margariini-, šokolaadi-, õlle, konservide- jt. Tehased.

Siis anti 1933.a. 15. mail ja 29. novembri seadus keskmise päristalunike-kihi kindlustamiseks, nn. põlistaluseadus (Erbhofgesetz). Põlistalu ei pea ulatuma üle 125 ha, s.o. teda peab jätkuma ühe perekonna ülalpidamiseks, ilma et ta siiski tõuseks kapitalistlikuks eksploatatsiooniks. Muutes sellised talud sugukonna fideikomissideks (s.o. perekonda jäävaks müüdamatuks varaks), tahetakse talumeest kindlamalt maa külge köita. Nende talude üldpind arvati olevat 44% haritud maast.

Üldse püüti talumeest kõrvaldada vabaturu nõudmise ja pakkumise seaduse alt. Selleks määrati põllusaaduste, eeskätt viljadele, minimaalhinnad, hiljem ka üldse kindlad hinnad. See-eest pidi aga talupoeg edaspidi kandma ühiskonna suhtes mitte ainult õigusi, vaid ka kohustusi, eeskätt andma kindlaks määratud aegadel riigile teatava hulga saadusi.

Kõik viljatootjad ja -kauplejad koondati sündikaati Hauptvereinigung der deutschen Getreidewirtschaft, mille eeskujul korraldati hiljem ka kõik muu põllumajanduse harud. Neile seati eesmärgiks viia miinimumini põllumajandussaaduste sissevedu, mis on Saksamaal muidu paratamatu. Kui 1935.a. kesise saagi tõttu siiski esines toiduvastustarv, kutsuti sakslasi üles kokku hoidma ja „tootmislahingus“

mitte „kapituleeruma“. Sai kuulsaks juhtlause suurtükkidest, mis olevat tähtsamad kui või.

Kui aga talumees lülitada välja vabaturu nõudmise ja pakkumise seaduse alt, siis tähendab see, et konkurents ei ole enam teda taga kihutamas. Siis jääb talumees alalhoidluse tõttu kergesti esiisade tööviiside juurde magama. Saksamaa aga vajab, et põllumajanduse toodang kiiresti tõuseks. Selleks otstarbeks loodi kohtadel „eeskujulike talupoegade“ („Fachbauern“) võrk: talupoeg umbusaldab tavaliselt õpetatud agronoomi, kuid järgib kergesti enesetaolise naabri paremaid töövõtteid.

Edasi katsuti talumehe enesearmastust õhutada talude ülevaatustega ja võistlusega. Lõpuks hakati tarvitama ka mõningaid surveabinõusid: tehti sunduslikuks teatavad viljaseemnesordid ja suguloomad, niisama ka lehmade kontroll.

Kuivõrd kõik need vahendid on tulemusi andnud, seda on raske täpselt ütelda. On vaatlejaid, kes arvavad, et saksa talupoeg, nagu venegi oma, püüab riiklikule reglementeerimisele passiivselt vastu panna, et vahelesegamisest ja kontrollist mööda hiilida. Igatahes näitavad ametlikud arvud, et esialgsed optimistlikud lootused Saksamaa enesevarustamist põllusaadustega ei ole kaugeltki veel täitunud.

Vastavalt tootmisele on reguleeritud ka tarvitamine, nagu see oli ka Maailmasõja aegu. Eriti käib see rasvainete kohta, mida Saksamaal leidub napilt. Iga linnakodanik on kirjutatud mõne toiduainetekaupluse juurde, kellelt ta on õigustatud ostma teatava hulga võid ja muid rasvaineid, kui neid on seal olemas. On päevi ja nädalaid, kus aga neid üldse ei müüda või müüakse ainult väga vähesel määral. Propageeritakse, et rahvas enam tarvitaks taimetoite lihatoitude asemel. Teatavil aastaegadel on keelatud teha vorste värskest lihast. Tapaloomadele, nagu ka mõnele muule kaubale, on seatud oma kontingendid. Et vilja vähem loomadele söödetaks, on alandatud sigade hinda ja tõstetud leivajahu hinda. Üks kord kuus peab sakslane sööma nn. „üheroaieinet“ (Eintopfgericht) spartalase eeskujul. Kokkuvõttes sellest läheb sageli nn. „talveabi“ jaoks.

Vabakaubanduse kaotamise tõttu on 1932-1936.a. põllumajanduse üldtulud tõusnud 30%, põllusaaduste suurmüügihinnad 20%, väikemüügihinnad aga kõigest 7%.

Valitsuse kontroll tootmise ja jaotamise üle vajab sama täielikku kontrolli ka rahanduse ja krediidi üle.

Saksa pangandus oli juba maailmakriisi-aegadel krahhide läbi sattunud riigi kätte, kes teda vee peal aitas hoida. Enne Hitleri võimuletulekut kinnitati siiski, et valitsus seejuures hoiduvat pankade tegevusse vahele segamast. Hitleriga lisandus see vahelesegamine.

Riik määras protsendi taseme, eriti alandas protsendi määra riigi ja kogukondade pikaajalistelt laenuid ning ka obligatsioonilaenuid.

Kõik rahva rahanduslikud pälvimisallikad võeti valitsuse käsutusse. Eraväärtpabereid võib välja lasta ainult valitsuse eriloal. Ümberpöörduvalt, pangad peavad avama krediidi või ostma valitsuse ülesandel töötavalt ettevõtete väärtpabereid. Kõik pangad tegutsevad riigipanga juhtimisel, mis on ise valitsuse käsutada ja kontrollib kogu riigi majanduskava.

Nagu ettevõtja dividendid on piiratud 6% ja mõnel juhul 8%, nii on ka töölise palk stabiliseeritud 1933.a. tasemel ning liikumisvabadus põhimõtteliselt kaotatud. Selleks on töölisel oma „tööraamat“, ilma milleta ta tööd ei saa. Nii võib valitsus paisata suuremaid töölisklassi ühest riigi osast teise, seda mööda, kuidas on kusagil vajadus. Seda

kutsutakse sõjalise oskussõnaga arbeitseinsatz. See tähendab, et tööturгу enam ei ole, vaid tööjõudude jaotatakse plaanipäraselt.

Briti Berliini-saatkonna kaubandusnõunik Donaldson Kowling ütleb: „Tavaliselt uuritakse mujal, kuidas rahuaja majandust kohandada sõjaoludega, Saksamaal aga ümberpöörduvalt painutatakse rahuaja elu sõjaaja vajaduste järgi.“

Saksamaa iseloomustuseks olevat – kollektiivse elu kõrge tase suvelaagrites, sööklais, koolides, haiglates jm., mis annab rahvale kollektiivse võimu ja jõukuse mulje. Seejuures aga esineb individuaalse elu madal tase: elustandardi langus. Maailmasõjast saadik on sakslane harjunud püksirihma pingutama. Nüüd kutsutakse teda pingutama lootuses, et see toob talle parema tuleviku välispoliitilise enese maksmapaneku kaudu.

Mujal olevat majanduse eesmärgiks eraettevõtja huvi, saksamaal aga riigi huvi. Riigi huvides viiakse tarbija kulul läbi sundkokkuvõid, nagu Venemaalgi.

Rahvussotsialistliku majanduse esimesed aastad olid pühendatud tööpuuduse ületamisele, hilisemad taasrelvastumisele ja majanduse iseseisvustamisele, autarkiseerimisele.

Et 1935.a. aastast peale Saksamaa enam ei avalda oma riigieelarveid, on raske otsustada tema rahandusliku seisukorra üle. Kõrvalvaatajad hindavad tema aastakulutusi taasrelvastumiseks viimasel ajal 800-1.500 miljonile naelsterlingile. Üks prantslane arvestab Saksa taasrelvastumiskulusid aastas suuremaks kui Prantsusmaa kogu aasta eelarvet.

Millega kaetakse need määratud kulud? Kuna kõigist pingutustest hoolimata kasutada olevatest ressurssidest selleks ei jätkunud, tuli teha „hüpoteeke tulevikule“, ette diskonteerides tulevase sissetulekuid. Saksa marga kullakate on teatavasti minimaalne.

Rahvussotsialistlik majanduspoliitika kalduks iseenesest pigem reagrarseerimisele (uuesti põllumajandamisele) kui industrialiseerimisele, seda enam, et Saksamaa hädaks ongi osutunud just ta üleindustrialiseerimine.

Kuid valuutanappuse tõttu (valuutat ei jätku toorainete ostmiseks) tuli asuda 1935.a. peale uuele industrialiseerimisele: asutada vabrikuid toorainete ja nende aseainete tootmiseks. 1936.a. septembris kuulutas Hitler välja teise neliaastaku plaani, millega tahetakse Saksamaa teha välismaailmast sõltumatuks kõigi ainete poolest, mid Saksamaa kuidagi ise võib valmistada. Kava kaugemaks ülesandeks on anda tööd inimestele, kes vabanevad taasrelvastumise lõpulejõudmisel. Kava läbiviimine pandi 18. okt. 1936.a. kindral Göringi peale.

Uut industrialiseerimist finantseeritakse siselaenudega, milleks kõik ettevõtjate dividendid, mis ulatuvad üle 6% ja teatavil juhtudel üle 8%, mahutatakse sunduslikult riiklikesse väärtpaberitesse. Sellest tekib kummaline pilt: 1932-36 a.a on riigi tulud tõusnud 38%, tööstuse kasud 72% ja palkade kogusumma 32%. Tegelikult pigistatakse aga ettevõtete suured kasud riigile – riiklikuks sundakumulatsiooniks. Sellest mööda hiilides püüavad siiski eraettevõtted endale koguda salareserve.

Riiklik majanduse reguleerimine ei ole Saksamaale uudiseks. Avaliku võimu osa on Saksa majanduses alati olnud palju suurem kui läänepoolseis riikides. Vahe on ainult selles, et kõik vanad riigisotsialistlikud ja riigikapitalistlikud elemendid on nüüd liidetud üheks määratuks süsteemiks, mis laviinina vahetpidamatult edasi kasvab.

See oligi, mis dr. Schacht viimaks 1937.a. sundis Saksa majandusministri kohalt lahkuma. „Uus neliaastaplaan,“ ütles ta, „on hirmus asi, sest ta eeldab paratamatult

bürokraatia kasvamist. Ja selles oleme kõik ühel nõul, et meie rahva elatistaset ei saa ülal pidada kogu meie majanduselu bükratiseerimisega.“

9. Kultuuripoliitika.

Kõigest sugulusest hoolimata on rahvussotsialismil fašismist ka erinevusi. Need avalduvad eriti kultuuri alal. Fašism on enam empiiriline, rahvussotsialism enam ideoloogiline nähtus. Fašism piirab oma totaalsuse nõuet enam poliitikaga, rahvussotsialism taotleb, nagu enamluski, kogu maailmavaate ja kultuuri totaalsust.

Poliitilisest empirismist lähtudes peab fašism kõrgeimaks kollektiiviks riiki. Rahvussotsialism peab aga selleks oma bioloogilisest vaatekohast rahvust („Völkischer Gedanke“). Selles üleisikulises organismis leidvat oma sünteesi rahvuslus ja sotsialism.

„Individualism õpetab, et inimene on isik. See on vale“, ütleb NSDAP pressiseff dr. Dietrich. „Inimene ilmub maailma ainult ühiskonna liikmena. Kogu oma tegevuses on inimene ainult kollektiivne olend. Ainsad tõelised olendid maailmas on tõud, rahvad, rahvused, mitte aga isikud. Rahvussotsialism peab rahvust ainsaks orgaaniliseks olendiks.“

Siit järgneb, et isik ei oma mingisuguseid õigusi: „Isiklik vabadus“, ütleb Dietrich, „ei ole inimese loomulik õigus. Looduse poolt on inimesel ainult kollektiivne tunne, oma kohuste tunne ühiskonna vastu, kus ta on sündinud.“

Rahvussotsialism on seega täielik vastand individualismile. Kant ütles, et isik ei või iial olla vahend, vaid ainult eesmärk. Rahvussotsialism pöörab selle õpetuse ümber: inimene on temale ainult vahend ühiskonna otstarbeiks.

Rahvussotsialism on seega veelgi kollektivistikum kui marksism. See piirab isiku vabadusi ajutiselt, et lõpuks ikkagi vastu tulla. Ta jääb individualistlikuks kui mitte vahenditelt, siis ometi lõppeesmärgilt.

Rahvussotsialismi ei huvita isik üldse mitte. Tema eesmärgiks pole üldse korraldada õiglaselt isikute sotsiaalseid vahekordi. Tema ülesandeks on ainult organiseerida ühiskonna, s.o. tegelikult ainult oma rahvuse, võimsust. Ta ei taha võrdsust inimeste vahel, vaid hierarhiat, alluvuse astmestikku, et neid valjus tööjaotuses paremini saaks ära kasutada. Tema sotsialism on oluliselt sõjaline.

Marksismi aluseks on inimeste võrdsus. Rahvussotsialismi aluseks on aga inimeste ebavõrdsus. Nagu marksistliku maailmavaate tuumaks on majandus, nii on rahvussotsialismi tuumaks bioloogia: mitte klassi-, vaid tõuidee. Mis enamlastel on dialektiline materialism (lühendatult „diamat“), seda on rahvussotsialismil „vere- ja pinnaseidee“ – „Blut und Boden“ (lühendatult „Blubo“), mida sümboliseerivat ka SA mundri pruun värv.

Prantslase, krahv Gobineau' ja inglase, Houston Stuart Chamberlain'i järgi õpetavad rahvussotsialistid, et inimtõud ei ole üheväärtuslikud. Nende allastmel asetsevad neegrid ja tipul valge aaria tõug, kes on loonud kogu meie kultuuri. Siis, kui aaria veri segunes madalamate tõugudega, olevat hukkunud antiikne kultuur, kuni rahvasterändamine jälle lisas värsket aaria verd ja euroopa kultuur lõi uuesti õitsele. Kuid madalamate tõugude, eriti juutide uued lisangud ähvardavat teda jälle hukutada. Aaria tõu puhtuse päästmises näeb rahvussotsialism oma kõrgeimat ülesannet.

See maailmavaade seisab küll teaduslikult enam kui kahtlastel jalgadel, kuid tal on sakslaste kohta suur värbimisjõud, sest ta kuulutab nad (nagu seda muiste oli Iisrael) äravalitud rahvaks. Kristusega vaieldes väidab Alfred Rosenberg: „Sakslane ei ole põlispatune, sakslane on - põlisaadlik.“

Kahjuks olevat sakslasedki juba väga segaverelised. H. Günther, rahvussotsialismi ametlik etnoloog, loendab neis peale põhjatõu vähemalt kuus tõugu. Hitleri arvates pole need elemendid veel segunenud uueks tõuks ja sakslastel puuduvat õige karjainstinkt, mis neid hädaohu korral kokku viiks. Kuid sakslaste põhjatõu tuuma võivad veel kasutada luues temast uue juhtiva eliidi, kes võtaks üle vana preisi aristokraatia pärandi ühes selle soldativaimuga. Selleks tuleb kõrvaldada võimult vähema väärtusega tõud, neid kasutades vaid majandusülesandeiks ja hoopis välja heita juudi tõug, kes oma individualismi ja intellektualismiga laostavat rahvussotsialistlikku kultuuri.

Teiseks peab rahvussotsialism looma riigi kui rahvuse mõõga, selleks rahvast totaalselt mobiliseerides. Siin pole rahvuslus suunatud sisemistele ülesannetele, vaid on väliseltki dünaamiline ja ekspansioonivõimeline. Riik, nagu kirjutab Rosenberg, pole talle mitte eesmärk, vaid vahend. Eesmärgiks on rahvuse kasvamine ja võit. Nagu Hitler seda ütleb: „Kord seespool, kui eeltingimus jõu arendamiseks väljaspool.“

Kui praegune Euroopa kultuur on tuletatud antiiksest Ateenast, siis pärineb rahvussotsialismi kultuuriideaal Spartast. See avaldub eriti noorsookasvatuses.

Riigi esimeseks ülesandeks peab Hitler noorsoo kehalist kasvatust, et noorsugu kujuneks tugev ja vastupidav. Ei tohi olla, et koolist tulevad välja „märjad kanad“. Kehalisi harjutusi peab olema vähemalt paar tundi päevas: kõiksugust sporti, eriti poksi.

Kehalise kasvatus järel peab tulema iseloomu kasvatus: ustavus, ohvrimeelsus, tagasihoidlikkus ja enesevalitsus on nõutavad peavoored. Kasvatuse ülesannete huvides tuleb kokku tõmmata intellektuaalset õpetamist.

Noort peab kogu aeg kasvatama ühiskonnas – seda taotleb natslus, samuti kui kommunism. Ainsatki hetke ei tohi ta end üksi tunda. 10-aastaselt astub saksa noor „Deutsches Jungvolk'i“ rühmadesse, kust ta 14-aastaselt siirdub „Hitlerjugend'isse“ ja sealt 18-aastaselt parteisse ja selle eriorganisatsioonidesse, tööteenistusse ja väeteenistusse.

Kuna „Deutsches Jungvolk“ hõlmab võimalikult kogu saksa noorust, on „Hitlerjugend“ viimasel ajal piiratud ainult selle nooruse valimikuks, kellest tahetakse moodustada tulevased parteikaadrid. Muu noorus koondatakse „Reichsjugend'isse“, kus parteipoliitiline rõhk ei ole nii suur.

Idee järgi tulevat saksa noorust kasvatada kooli, kodu ja noorsooorganisatsioonide koostöös. Tegelikult annab eriti „Hitlerjugend“ teatavaid kergendusi koolieksameil. Mis aga kodusse puutub, siis kuulub kaebusi, et noorsooorganisatsioonid võõrutavat noort kodust. Noorest kasvavat kollektivistlik kari-inimene, kellel üldse aega ega huvi ei jätku koduseks ja isiklikuks eluks.

Jätkates endise saksa noorte, „rändlindude“ („Wandervögel“), traditsioone, paneb „Hitlerjugend“ palju rõhku rännakutele ja on selleks arendanud laialdase võrgu paarist tuhandest noorte rändajate öömajast („Jugendherbergen“), kus saab ööbida minimaalse tasu eest. Seega arendatakse noorsoos tervet jalakäimise sporti ja tutvustatakse teda kodumaaga, selle loodusega ja maaeluga.

Kogu Saksa noorsookasvatus on kollektivistlik. Sõnakuulmine on esikohal, isetegevus ning endaalgatus on kõrvaldatud. Et juhtivale eliidile on vaja just viimaseid voorusi, siis toimub tulevase juhtkonna kasvatus erilistes kinnistes asutistes – ordensburgen, - ordulossides.

Saksa noorsookasvatusele on iseloomustav ka üliõpilaskonna uuendus, mis teostati pikemate edasi-tagasi vaidluste ja katsetamiste järel 1936.a. 6. novembri korraldusega.

Kõik üliõpilasorganisatsioonid liideti ühisteks sõpruskondadeks („Kameradschaft“), vilistlased aga ühiseks vilistlasliiduks (Alt-Herrenbund der deutschen Studenten“), ja „üliõpilasvõitlusabiks“, kuna üliõpilaste poliitiline juhtimine kuulub „riigiüliõpilaskonna juhile“ dr. G. A. Scheelile ning N-S üliõpilasliidule.

Vahest enam kui kusagil mujal oli Saksamaa seltskondlikus elus arenenud seisuslik lõhestumine, mis eriti avaldus aristokraatlikkude üliõpilaskorporatsioonide eksklusiivsuses. Läbiviidud tasalülitus peab sellele seisuslikule vaimule lõpu tegema. Üliõpilaskorporatsioonide senised seisusliku au reeglid kaovad ühes korporatsioonidega. Saksa üliõpilane ühtlustatakse selle poolest kogu saksa rahvaga. Vanad kahevõitlused („Bestimmungsmensuren“) kaotatakse ja asendatakse eriliste sõjaliste harjutustega.

Üliõpilaste lähendamiseks rahvaelule seatakse sisse nn. „maateenistus“(Landesdienst“) ning 4 –nädalane vabrikutöölise asendamine.

Üks suurimaid lõhesid saksa rahvuses on usutunnistuslik lõhe: 1/3 sakslastest on katoliiklased, 2/3 protestandid. Bismark põrkus Saksamaa ühendamise katsel katoliiklaste vastuseisule, kes pani võidukalt vastu tema „kultuurivõitluse“ („Kulturkampf“)ägedale rünnakule. Rahvussotsialism pidi usutunnistusega seda ägedamalt vastamisi põrkama, et ei tema kollektivism ega tema tõumessianism ei taha üldse sobida kristlusega.

Hitler ise on püüdnud otsestest usulistest heitlustest diplomaatiliselt hoiduda, seletades, et poliitilisele juhile peavad tema maa usulised õpetused ja asutised olema väljaspool arvustust, - muidu lakkaks ta olemast poliitikamees ja muutuks usu-uendajaks, kui ta selleks end kutsutud tunneks.

Hitlerist kaugemale on aga läinud Alfred Rosenberg, NSDAP kultuuriosakonna juht, kellel teost „XX sajandi müüt“ loetakse rahvussotsialismi teiseks kanooniliseks raamatuks. Rosenbergil on vastuvõtmatud kristluse idamaalikud ja juudilikud lisangud, eriti õpetus pärispatust ja alandusest. Rosenbergist läheb veelgi kaugemale endine protestantlik misjonär Wilhelm Hauer, kes pöördus Indiast tagasi, et jutlustada ürgindogermaani panteismi. Haueri ümber koondub nn. „saksa usuliikumine“ mõne tuhande liikmega. Kõige radikaalsem on saksa uuspaganluses oli aga kindral Ludendorff oma naisega. Nende jaoks oli isegi Hauer liiga kristlik.

Perekam ja mõjukam kui need „uuspaganlikud“ liikumised on nn. „saksa-kristlaste“ rühm, kes ei ole otse kristluse vastu, tahab aga seda puhastada rahvussotsialismi vaimus ja kaugemas tulevikus nähtavasti katoliikluse ja protestantismi liita ühiseks saksa rahvuslikuks kirikuks.

See vool tekkis juba 1921.a. ja tahtis end nimetada rahvussotsialistlikuks, kuid Hitleri nõu peale hoidus sellest, et mitte segada poliitikat usuasjadesse. Kui rahvussotsialism oli tõusul, panid luteri vaimulikud, kes oma monarhistlikus meelsuses muidu ikka saksarahvuslaste poole hoidnud, temale suuri lootusi. 1932.a. käskis Röhm, et

SA iga grupikomando juures oleks üks vaimulik Sturmbannführeri aukraadis. Kui Hitler sai võimule, siis muutus peaaegu kogu Saksa luteri kiriku rahvas natsideks ja 1933.a. kirikuvalimistel said „saksa-kristlased“ selles suure enamuse, mõnes konsistooriumis koguni 100%.

Reaktsioon tuli hiljem, kui 13. novembril 1933.a. „saksa-kristlaste“ massikoosolekul Berliini spordipalees dr. Krause astus ägedasti välja Vana Testamendi ning „juut Pauluse“ õpetuse vastu ja ülistas ristilöödud Kristuse asemel kangelas-Kristust. Sündis Saksa Pastorite Hädaliit, millesse sama aasta lõpuks kuulus juba 1/3 kõigist pastoritest – umbes 6000. 1934.a. jaanuaris pidasid need oma esimest vabasinodit ja panid aluse Saksa usutunnistuslikule kirikule (Bekennniskirche).

Nüüd puhkes sõda Saksa luteri kiriku kahe osa vahel, mille ametlikku poolt juhtis saksa-kristlaste riigipiiskop L. Müller, usutunnistuskirikut aga nende „vennastenõukogu“.

Luteri kirik on Saksamaal avalik-õiguslik asutus. Seega võis riigipiiskop Müller toetuda avalikule võimule, kui ta kiriku embleemid ja lipud asendas haakristiga, nõudis pastoritelt ustavust tõuõpetusele ja keelas hääletamised sinodeil.

Usutunnistuskirik vaidles juriidilisest küljest selle vastu, et Mülleril oleks õigus teda käsutada, usuteaduslikust küljest aga esines eriti suure menuga Heidelbergi professor, dialektilise teoloogia rajaja Karl Barth, kes kristlusele paremaks pidas katakombidesse tagasi pöörduda kui senisest usust loobuda.

Kui see sõda oli kirikuridadesse toonud suure segaduse, määras Hitler 1935.a. juunis kirikuminister Kerrl'i asju korraldama. Et kirikut veel koos hoida, kutsus viimane selle etteotsa riigikiriku komitee (Reichskirchen-ausschuss) kindralsuperintendent Zoellneriga eesotsas. Komitee pidi vastaseid lepitama, mõista andes, et kui see ei õnnestu, siis kirik riigist lahutatakse, mis tähendaks, et kõik protestantliku kiriku suured varandused läheksid ta käest.

1937.a. veebruaris astus riigikiriku komitee tagasi, põhjendades oma sammu sellega, et kõigile vooludele polevat antud evangeeliumi kuulutamise vabadust. „National-Sozialistische Monatshefte“ konstateeris selle järel, et Saksamaa evangeeliumikirikut ei ole enam olemas. Riik peab nüüd tema korraldamise enda kätte võtma.

Surveabinõude tõttu oli usutunnistuskiriku pastorite arv vahepeal umbes 1000 peale kokku sulanud. Kuid nende vastupanu valitsuse sammudele jätkub, samuti nagu vastuhakkajate pastorite vangistamised ja kohtu alla andmised, kus riigi poolt neid süüdistatakse, et nad olevat kantslit kuritarvitanud valitsusvastaseks kihutustööks.

Katoliku kirik ei ole Saksamaal endale rahvussotsialismist nii palju illusioone teinud nagu protestandid ja tema vastupanek on ka märksa visamaks osutunud, niihästi tema tihedama struktuuri tõttu kui ka sellepärast, et ta keskus asub väljaspool Saksamaad.

Juba natside tõusu aegu – 1930/31.a. – kaebasid katoliku piiskopid, et natsid olevat tõu asetanud üle usu. Hitler heidet koguni katoliku kirikust välja. 1933.a. tekkis katoliiklaste seas natside asjus ometi kaks voolu. Katoliikliku tsentrumi enamuse leppis Kaasiga eesotsas 23. märtsil 1933.a. Hitleriga, leppimatuks jäi aga teine osa Brüningiga. Kui Saksamaa katoliiklikud erakonnad olid „vabatahtlikult“ likvideerunud, sobitas katoliiklasest asekancler v. Papen kardinal Pacelliga kokkuleppe, konkordaadi. Loodeti, et katoliku kiriku vahetõttu rahvussotsialismiga kujuneb samuti nagu Itaalias fašismiga. Katoliku vaimulikkudelt ei nõutud nagu protestantidelt ustavusetootust, mis ustavuse

Kristusele ja Hitlerile seadis peaaegu samale jonele. Katoliku piiskoppe ei tagandatud ega seatud nende üle riigikomissare või riigipiiskoppi. Ei olnud ka katoliku kirik kunagi seestpoolt ähvardanud saksa-kristlusest või uuspaganusest. Ta jäi ikka puutumatuks ja autonoomseks.

Esimesed hõõrdumised tekkisid, kui anti steriliseerimise seadus alaväärtuslike isikute kohta. Seda seadust pidas katoliku kirik vastukäivaks ristiusu õpetustele. Siis tekkisid sõnelemised Vana Testamendi pärast, mida juudivastased ei taha sallida. Edasi arenesid need tülid, kui Alfred Rosenberg 24. jaanuaril 1934.a. määrati partei maailmavaatelse kasvatuse juhiks. Paavst „Osservatore Romano“ teatas siis, et selle „XX sajandi müüt“ on kiriku keelu all.

30. juunil 1934 saavutati Vatikaniga ajutine kokkulepe katoliiklike ühingute kohta, aga saksa piiskopid leidsid selle olevat liiga kitsendava. Teiselt poolt kasvas umbusaldus katoliiklaste vastu, kui 1934.a. 19. augusti rahvahääletusel eriti „must“ Reinimaa andis palju vastuhääli – kuni veerandini ja kolmandikuni Kölnis ja Aachenis.

Viimane pide oli Saarimaa rahvahääletuses, kus katoliku kirikul oli palju kaasa rääkida. Kui see oli möödunud, puhkes võitlus noorsoo pärast kiriku ja riigi vahel. „Noorus kuulub meile“, ütles Göbbels 4. aug. 1935.a. „ja meie ei jäta teda kellelegi.“ Partei noorsoo-organisatsioonid muudeti kogu noorsoole sunduslikuks, katoliiklikud noorsoo-organisatsioonid kaotasid oma õigused. Siis algas rünnak koolide dekonfessionaliseerimiseks (usutunnistusest vabastamiseks), - Württembergis toimus see lastevanemate hääletamisega. Katoliku vaimulike vastu, kes protesteerisid, võitles riik algul valuuta väljasaatmise ja hiljem kõlblusprotsessidega, hoidudes Bismarki-taolisest otsesest „kultuurivõitluse“ rünnakust.

Katoliku kirikus näib siiski esinevat asjale kaks vaadet. Austria piiskop Hudal tegi veel 1936.a. vahet Hitleri saksarahvusluse ja Rosenbergi „uuspaganluse“ vahel. Paavst oma 1937.a. kevade läkituses „Põleva murega“ heidab aga ette rahvussotsialismile üldse, et see Jumala asendavat tõumüüdiga.

10. Kokkuvõtted.

Saksa põhjatõu messianismina näib rahvussotsialism olevat lihtne, monoliitne ja – mis peaasi – ainuüksi sakslastele omane. Palju üllatavaid jooni temas juurdub juba Saksa minevikus, teised on pärast sõjaaegsete raskete läbielamuste tagajärg.

Ometi on rahvussotsialism samal ajal ka rahvusvaheline nähtus, - seda tõendab juba selletaoliste voolude rahvusvaheline levik, eriti aga ta sugulus Itaalia fašismiga. Isegi ajaloos ei puudu tal eelkäiad: hulk sarnasusi on tal Napoleon III (1851-1870) valitsusviisiga Prantsusmaal. Juba seal püstitati „autoritaarse demokraatia“ põhimõte, mis väljendub rahvahääletustes (pleibitsiitides), ametlikes kandidatuurides valimistel ja riigivõimu harukordses kõvendamises.

Nagu Napoleon III, nii tõusid ka fašism ja rahvussotsialism segaste aegade, kodusõja- ning revolutsiooniõhkkonnast, kus polnud kõigutatud mitte ainult riigikord, vaid kus ka ühiskonnakihid olid teravasti üksteise vastu üles kihutatud. Ühiskondlik rahu suudeti siis uuesti maksta panna alles erakordsete võimuvahenditega, milleks Napoleon III toetus sõjaväele, fašism ja rahvussotsialism aga omaenda korraldatud poolsõjaväelistele löökrühmadele, kes muutusid monopolierakonnaks, mis puudus Napoleonil.

„Valitseda üheainsa erakonnaga, - see tähendab varem või hiljem sellest sõltuvaks saada“, ütles Napoleon III. „Juhipõhimõtte“ peab Mussolini ja Hitleri sõltumuse oma erakondadest muutma võimalikult väheseks.

Sellest hoolimata on see sõltumus kahtlemata olemas: Hitleri, 1934.a. 30 juuni aktsioon oli võetud ette ainult selleks, et see ei kasvaks üle pea.

Napoleon III süsteemist erinevad fašism ja rahvussotsialism veel seega, et mõlemad viimased on sündinud kaotatud või pooleldi kaotatud sõdadest, seega – solvatud rahvustundest. Nende integraalne rahvuslus on seepärast oluliselt sõjakas ja dünaamiline. Mõlemad mobiliseerivad oma rahvaid selleks, et tõsta nende välist võimsust.

Omakorda erineb rahvussotsialism, nagu öeldud, fašismist oma sügavama tasalülituse poolest. Fašism on usuasjus üsna ükskõikne. Rahvussotsialism nimetab aga iseennast sageli religiooniks: seepärast pole tal ka kuigi head läbisaamist olemasolevate usutunnistustega.

Fašism tekkis Itaalias, kus kapitalism on arenenud alles võrdlemisi vähe. Rahvussotsialistid nimetavad fašismi sageli liiga „kodanlikuks“. Ja tõepoolest – fašismi üheks ülesandeks Itaalias näib olevat kodanliku ühiskonna väljaarendamine. Vastuoksa heidavad fašistid nalja rahvussotsialismi katsete üle kaotada klassivaheid.

Rahvussotsialism on aga sündinud kõrgkapitalistlikul ja üleindustrialiseeritud Saksamaal, kus ühes monopoolse suurkapitalismi kontsernide ja sündikaatidega on ilmsiks tulnud ka teatavad kapitalismi loojumise nähtused, nagu neid on kirjeldanud Ferdinand Fried oma kõmu tekitanud teoses „Das Ende des Kapitalismus“ (Kapitalismi lõpp, Jena, 1931). Rahvussotsialismi antikapitalistlik kallak – kui mitte tegudes, siis vähemalt sõnades – on seepärast palju tugevam, - „teist revolutsiooni“ nõudes ei andnud see marksismilegi palju järele. Rahvussotsialismi ideestik mobiliseerib ennenägemata ulatuses eriti väikekodanluse antikapitalistlikke kalduvusi, mis sisult on alalhoidlikud, taotledes endise väiketootjate ühiskonna säilitamist, vormilt aga, eriti kriisiaegadel, sageli revolutsioonilised, nõudes majandussuhete järsku uuendamist poliitilise võimu vahenditega. Seetõttu ei puudu rahvussotsialismil ka oma teatav sotsiaalrevolutsiooniline kõrvaltoon – vähemalt propagandavahendina – mida võidakse kasutada muudes maades, nagu võisime näha Soome IKL-st ja meie enda vabadussõdalaste liikumisest.

Integraalse rahvuslusena jääb rahvussotsialism siiski eeskätt puhtsaks liikumiseks ja peab oma esimeseks ülesandeks sakslaste ühendamist rahvuslikuks riigiks.

Selles suhtes on sakslaste areng maha jäänud nende läänenaabrite omast – Saksamaa ajaloolise killustatumuse tõttu. Bismarck leidis sakslase rahvustunde olevat liiga nõrga ja riigiteadvuse liiga puuduliku. Saksa filosoof Oswald Spengler ütles meie päivil: „Ehtne prantslane on kodanik, ehtne sakslane on töömees.“ Ja rahvussotsialist Hans Zehrer on tähendanud: „Sakslased ei ole poliitiline, vaid usklik rahvas.“ Sellest järeldati, et Weimari liberaal-demokraatlik riigikord käib sakslastele üle jõu.

Kui Weimari vabariik jõuetuks osutus end seesmiselt ja väliselt maksma panema, siis jäi Saksamaale üle kaks teed: kas tagasi pöörduda saksa-rahvuslaste, s.o. vana-saksa aristokraatliku reaktsiooni teele või minna rahvussotsialistliku revolutsiooni uut teed.

Esimese voolu kaugeimaid ihasid on eriti värvikalt väljendanud Oswald Spengler. Oma „Õhtumaa allakäigu“ („Untergang des Abendlandes“) filosoofia kohaselt ei looda ta, et Euroopa enam suudaks kultuuri kõrgemale arendada. Tal jäävat veel viimaseks

ülesandeks oma kultuuri levitada teistes maailmaosades nagu omal ajal Aleksander Suur tegi kreeka kultuuriga. Võimetu sünnitama uut Goethet, peaks Euroopa selleks andma uue maailmavallutaja – Caesari. See peaks tulema Preisi sõjaväekoolist läbikäinud saksa rahvalt.

Sellelt seisukohalt on Spengler veel hiljuti („Jahre der Entscheidung“, München, 1933) arvustanud ka rahvussotsialismi ja selle leidnud olevat kõigest „vahelahenduse“, peaaegu „ühe liigi enamlusest“. Olevat võimatu uskuda üheainsa partei võimaluse. Iga partei eeldab vastaspartei olemasolu. Kui see viimane keelata, siis tekib ta omaenda parteis. Kes „kodanluse“ lõpust kõneleb, see olevat ise alles proletaarlane, kelle ideaalidel ei ole tulevikku. Töölise kultuse aeg olevat läbi. Ühiskonnakihtide võitlused ei lõpe ühe või teise kihi võiduga, vaid - nagu Rooma hilisemas keisririigis – masside resignatsiooniga: nende püüded jäävad teostamata, sest nad muutuvad igavaks: ei leidu enam kedagi, kes nende pärast ärrituks.

Ka uuest noorusest, nn. rinde-generatsioonist, ei pea Spengler midagi. Et ta usub endas juba kandvat mingit uut korda, see näivat just, kui raskesse hingelisse kaosesse on tema tõuganud Maailmasõja vapustused. See noorus, kellel enese arvustus niisamuti puuduvat nagu respekt ajaloo ees, tõstvat nüüd igal pool uut revolutsioonilist kisa „individualismi vastu“, mis aga olla niisamuti moe vool väikeste individualistide seas, nagu eile oli „individualism“. Nende intelligentsipuudus ei tähendavat veel ratsionalismi ületamist. Nende sotsialism, mis kuulutab sõda isikuvabaduse vastu, olevat idast pärit: tung omaenda tahtest päästetud sada, inertsesse massi ära uppuda – karjatunde apoteoos, viimane vahend idealiseerida oma vastutushirmu. Mass kui jumalus, milles upub inertne, rumal, igasugustest sisetõugetest haige „mina“, see olla ka lunastus, mida tunti juba 1792.a. revolutsioonis. Kes oma mõttes ja tundes lähtub massist, see ei jätvat ajaloos muud järele kui demagoogikuulsuse. Tõeline Caesar võib masse kasutada, kuid ta põlgab neid: ta peab raskeimat võitlust mitte oma vaenlaste, vaid liiga alistuvate sõprade parve vastu. Seepärast olevat võimu tulevane vorm mitte partei, vaid sõjavägi.

Prantsuse professor Henri Lichtenberger („L'Allemagne Nouvelle“, Paris, 1936, lk. 133) tähendab õigusega, et see Spengleri caesar'istlik imperialism olevat Saksamaa naabreile ebamugavam kui rahvussotsialism, mis tegelikult on raskesti katsutud rahva liikumine ja oma sihtides siiski niivõrd ei huvitu maailma hegemooniast kui omaenda tõusaatusest.

Seepärast soovitab Lichtenberger Prantsusmaale Hitleri rahupakkumisi tõsiselt võtta: need ei ole mitte paljas silmapete või lõks, sest nende taga seisab kogu saksa rahvas. Kuid selle juures ei tulevat unustada ka valvsust, nagu ei tohtivat halvaks panna uuel Saksamaalt ka mõndagi õppuse võtmist, eriti mis puutub reaktsiooni kodanlikule ülilpehmenemisele.

„Tülitsev Euroopa läheb vastu uuele rauaajajärgule, kus Saksamaa on uueks Spartaks, - karastatud minevikukatsumustest, süstemaatiliselt harjutatud kehalisele tööle ja sõjale, hingestatud võimsast dünamismist, vallates vahedaid relvi, sügavasti põlates „kodanlikku“ tsivilisatsiooni ja selle mineviku ideoloogiaid, nagu ka vana diplomaatia formalismi; tüdinenud pikkadest lobisemistest ja valmis otseseks aktsiooniks, koondatud kogu oma energiaga üheainsa juhi kätte, kellel on määratu populaarsus.“

See on prantsuse vaateleja otsus Saksamaa kohta. Ta leiab asjatu olevat oodata selle korra peatset lõppu. Õigem tee olevat kindlustada enda individuaalsust saksa oma kõrval ja üksteisest aru saada kõigis lahkuminekuteski.

Teistsugune ei saa olla muudegi Euroopa rahvaste seisukoht.

Teine osa

„Kolmanda Riigi“ sisekorraldus.

Kiri. L. Kahkra.

I .Riik ja partei.

1.Riigiõiguslikud alused.

Juba 7. aprillil 1933.a. antud seaduse alusel määrati Saksamaal iga osariigi eesotsa „riigiasehaldur“ (Reichsstatthalter) – keskvoimu esindaja, kellele vastavas osariigis anti niivõrd suured volitused, et seeläbi osariigi autonoomsus peaaegu täiesti kaotati.

30. jaanuaril 1934.a. – rahvussotsialistide võimuletuleku esimesel aastapäeval - antud „Riigi uuesti ülesehitamise seadusega“ kaotati täiel määral osariikide suveräänsed õigused. Sestsaadik Saksamaa ei ole enam osariikidest moodustatud liitriik, nagu varemalt, vaid unitaarne rahvusriik, kus on ainult üks riigivõim ja ainult üks rahvaesindus – riigipäev (Reichstag), kuna osariikide rahvaesindused (Landtage) on kaotatud.

Selle seaduse kehtima hakkamisega on osariikide valitsused ka de jure muutunud riigi keskvalitsusele alluvateks administratiivorganiteks.

Rahvussotsialistid väidavad, et seega on täitunud saksa isamaalaste unistus, mis eriti lõi laineid Napoleoni sõdade ajastul ja 1848.a. revolutsiooni puhul – see, mida ei suutnud Bismarck ja Saksa keisrid osariikide valitsejate dünastialiste pretensioonide tõttu, mida ei suutnud (või ei tahtnud) revolutsiooniline Saksamaa Weimari rahvuskogul.

Reformide tagajärjel kujuneb Saksamaa riigiõiguslik kord järgmiseks:

Riigi eesotsas seisab riigipea, ametliku nimetusega „juht ning riigikantsler“ („Der Führer und Reichskanzler“).

Päev enne Hindenburgi surma, 1. augustil 1934.a., andis riigikantsler temale riigipäeva poolt antud erakorraliste volituste põhjal „Seaduse Saksa riigi riigipea kohta“.

Selle seaduse järgi ühendatakse riigipresident Hindenburgi surmapäevast alates riigipresidendi- ja riigikantsleri- amet, mistõttu riigipresidendi õigused lähevad üle juhile ning riigikantslerile Adolf Hitlerile. Seadus kinnitati ka rahvahääletusel 19. augustil 1934.a.

Riigivalitsus koosneb riigikantslerist kui peaministrist ja riigiministritest.

Riigiministrite kabinet töötab seni Weimari-põhiseaduse alusel väljatöötatud kodukorra järgi, milles seni on muudetud vaid üksikud määrused.

Tähtsamaid muudatusi senises kodukorras on, et otsuseid enam ei tehta või langetata hääletamise teel, nagu nägi ette Weimari-süsteem, vaid küsimusi arutatakse ning kaalutakse kuni üksmeele saavutamiseni. Kui üksmeelset otsust ei saavutata, siis otsustab lahkuminekuid riigikantsler.

Teine olulisem muudatus on, et veelgi lihtsustati otsuste ringkirjaliselt tegemist kiirustatud korras, mis oli kehtiv Weimari vabariigis. Kui vähem tähtsate asjade otsustamiseks võis vastav minister saata lihtsalt riigikantselei kaudu kõigile ministritele sellekohase ringkirja, mille allakirjutamisega oli otsus tehtud kõikide valitsusliikmete poolt, siis piisab nüüd niisuguste ringkirjaliste otsuste langetamiseks vaid nelja isiku nõusolekut, nimelt riigisekretäri, -rahandusministri, -juhi asetäitja ja riigikantselei riigisekretäri allkirjast.

1933.a. 24. märtsil antud erakorraliste volituste põhjal on valitsus saanud õiguse iseseisvalt anda uusi seadusi ja koguni muuta põhiseadust. Weimari-põhiseadus, mis formaalselt veel kehtimas, on Hitleri seadusandluse läbi muudetud juba mitmetes olulisemates punktides.

Valitsuse seadusandluse kõrval jääb püsima riigipäeva seadusandlik õigus. Kuid praegu teostab seadusandlust riigivalitsus, kes ainult erandlikkudel, eriti tähtsatel juhtudel pöördub riigipäeva poole, et hankida rahvaesinduse heakskiitu.

Varem oli riigipäeva kõrval riikliku seadusandluse kandjaks veel osariikide nõukogu, mille moodustasid osariikide esindajad ja mida nimetati keisririigi ajal Bundesrat ja Weimari vabariigi ajal riiginõukogu („Reichsrat“). See kaotati nüüd täiesti.

Kuigi riigipäev on Hitleri võimuletulekust saadik olnud õige vähe kutsutud osa võtma riigi seadusandlusest, mida teostab riigivalitsus erakorraliste volituste seaduse põhjal, nagu riigiminister dr. Frick on avalikult kinnitanud, rahvussotsialistidel ei ole riigipäeva kui rahvaesindust kaotamise kavatsust.

Samuti säilitatakse „üldine, ühetaoline, vahetu ja salajane“ valimisõigus kõigile mõlemast soost Saksa kodanikele. (Kuidas seda autoritaarse režiimi all tegelikult teostatakse, on muidugi iseasi – ja võrdlemisi ühesugune nii Saksa- kui Venemaal.)

Ainult „mittesaksa tõugu“ rahvastiku kohta on valimisõigust kitsendatud. Eri ülesanded on Kolmandas Riigis seatud rahvahääletusele. Sellekohane seadus 14. juulist 1933.a. võimaldab juhile ja riigivalitsusele küsida rahva seisukohta valitsuse kavatsatud sammude või seaduste puhul.

Nii oli 12. novembril 1933.a. seatud rahvahääletusele küsimus Rahvasteliidust lahkumise kohta ja 19. aug. 1934.a. küsimus, kas rahvas pooldab uut seadust Saksa riigipea kohta. Muidugi tehti sel puhul marulist kihutustööd ainult ühelt poolt, kuna igasugune vastukõnelemine oli karmilt keelatud.

Teatavasti annabki kõige silmatorkavama iseloomustuse Kolmanda Riigi riiklikule korrale see vahekord, milles seisab valitsev erakond riigiga.

Rahvussotsialistlik erakond on sulgenud kõik teised poliitilised parteid ja proklameerinud enda ainukeseks poliitilise juhtimise teostajaks. Seega on rahvussotsialistlik erakond liitunud riigiga lahutamatuks üksuseks: rahvussotsialistlikuks riigiks. Muidugi olid siin eeskujuks Itaalia ja Vene „üheerakonnariigid“.

1.dets. 1933.a. seaduse järgi on rahvussotsialistlik erakond avalik-õiguslik institutsioon ning kasutab viimastele antavaid soodustusi ja erilist seaduslikku kaitset.

Erakonna ja riigi terviklikkus või ühtlus väljendub Saksa praegustes rahvuslikes sümboolites.

Erakonna lipp (punase lipu keskel must haakrist valgel põhjal) on saanud ka riigilipuks. Must tähendavat maad, punane – verd, haakrist päikest ja tuld.

Samuti on rahvussotsialistide võitluslaul „Horst Wesseli laul“ võetud rahvuslikuks hümniks, mida kasutatakse võrdsel alusel lauluga „Deutschland über alles“ (Saksamaa üle kõige). Ka natslik tervitus „Heil Hitler“ – hüüdega on kohustuslik kõigile riigiametnikele.

Erilisteks rahvuslikeks sümboliteks on rahvuslikud pühad. 1934.a. 27. veebruari seadusega tõsteti rahvuslikeks pühadeks: 1) esimene mai, rahvuslik tööpüha; 2) sangarite mälestamise päev („Heldengedenktag“), mida pühitsetakse viiendal pühapäeval enne lihavõttepähi ja mis on pühendatud Maailmasõjas langenute mälestamisele; 3) „lõikustänapäev“ („Erntedanktag“), mida pühitsetakse esimesel pühapäeval pärast mihklipäeva.

Lõikuspüha pühitsemine on talupoegade vana komme. Rahvussotsialism on sellest kujundanud üldrahvaliku suurpäeva, et sellega sümboliseerida: uus Saksa rahvuslik riik juurdub saksa maamullas ja talupoegluses kui saksa vere kandjas ning hoidjas.

„Lõikuspäeva“ pühitseb üleriigiliselt kogu saksa rahvas, kuid pidustuste keskpunkt seisab suure riiklikus aktis Bückebergi mäel Saksimaal.

mai on tõstetud üldiseks suurimaks „saksa rahva rahvuslikuks pühaks“, mida pühitsetakse erakordse pidulikkusega. Poliitiline tagamõte oli sellega ühtlasi halvata 1. mai pühitsemist marksistlikult.

Peale nimetatud kolme suurima rahvusliku püha määrab seadus „rahvuse pühadeks“ („Friertage der Nation“) veel rahvussotsialistliku liikumise tähtsamad mälestuspäevad, millistena esinevad: 1) 30. jaanuar – võimu ülevõtmise mälestamiseks 1933.a.; 2) 20. aprill kui Adolf Hitleri sünnipäev; 3) 9. november – liikumise esimeste ohvrite mälestamiseks, kes langenud 1923.a. Münchenis rahvussotsialistide mässukatse puhul.

2. Erakonna korraldus.

„Rahvussotsialistliku Saksa Tööliserakonna“ („Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei“ – lühidalt NSDAP) eesotsas seisab erakonna juht Adolf Hitler.

NSDAP juhi kantseleile Berliinis on seatud ülesandeks läbi töötada kõik erakonda puutuvad asjad. Juhi asetäitjaks kõigis partei juhtimisse puutuvais küsimustes on Rudolf Hess, et kindlustada koostööd erakonna, ametkondade ja riiklike ning avalike asutuste vahel. Tema juhtimisele kuulub sidestaap, mis on sideorganiks erakonna ja riigivalitsuse vahel.

Erakonna orgaaniline ülesehitus on järgmine:

Kohalikud grupid („Ortsgruppen“) on koondatud ringkonna-osakondadeks („Kreise“) ja viimased omalt poolt provintsi-osakondadeks („Gau“). Provintsi-osakondi on 32, neile lisanduvad välismaa-osakonnad ja eriline Austria-osakond („Landesleitung Österreich“).

Kõik provintsi-osaonnad alluvad erakonna juhtivale keskusele, mille isikliku koosseisu moodustavad erakonna kõrgeimate asutiste ning organite, erakonna haruorganisatsioonide ja erakonnaga liidetud ühingute juhid.

Kõikides rahanduslikes küsimustes on erakonna „riiklik varameister“ erakonna juhi täisvolinik.

NSDAP üleriigiline parteipäev korraldatakse iga aasta Baieri linnas Nürnbergis. Et parteipäevaks moonduvad Nürnbergi suured parteiliikmete hulgad, siis tuli vana linna vastavalt välja ehitada. On kerkinud uued kogunemisväljakud, kuhu mahuvad hiiglainimhulgad; on ehitatud uued laiad teed, hiiglakongressihoone ja hulk muid ehitisi. Et Nürnbergi väljaehitamine NSDAP kongressilinnaks hakkas linnale üle jõu käima, siis asutati 1935.a. 29. märtsi seadusega „Sihtühing Riigiparteipäev Nürnberg“, kelle ülesandeks on ressursside muretsemine Nürnbergi edasiseks väljaehitamiseks erakonna kongressilinnana.

Rahvussotsialistliku erakonna raamides töötab rida eriülesannetega organisatsioone ning ühinguid. Tuleb vahet teha erakonna haruorganisatsioonide („Gliederungen der NSDAP“) ja erakonnaga liidetud ühingute („angeschlossene Verbände“) vahel.

Tähtsamad haruorganisatsioonid on järgmised:

- 1.SA – erakonna löökrühmad „pruun armee“ („Sturmabteilung der NSDAP“), poolsõjaväeline organisatsioon üle kahe miljoni liikmeskonnaga, kelle eesotsas seisab Adolf Hitler kui SA kõrgeim juht koos staabiülemaga;
- 2.SS – erakonna kaitserühmad „must kaart“ („Schutzstaffen der NSDAP“), üle paarisaja tuhande, kelle eesotsas seisev üleriigiline juht („Reichsführer der SS“) vahetult allub A. Hitlerile;
- 3.NSKK – rahvussotsialistlik motoriseeritud korpus („Nationalsozialistisches Kraftfahrkorps“);
- 4.NSFK – rahvussotsialistlik lendurite korpus – kummalgi viimasel üle saja tuhande liikme;
- 5.“Hitleri-noored“ („Hitler-Jugend“), missuguse organisatsiooni eesotsas seisab üleriigiline noorsoojuht („Reichsjugendführer“). See erakondlik noorsoo-organisatsioon jaguneb eri organisatsioonidesse vastavalt liikmeskonna vanadusele ja soole: „Hitler-Jugend“ kitsamas mõttes, kuhu kuuluvad poisid 14-18.a. vanuses; „Deutsches Jungvolk“ – poisid 10-14.a. vanuses; „Bund Deutscher Mädel“ – tütarlapsed 15-21 aastani; „Jungmädelchaft“ – tütarlapsed 10 -15. aastani.

1936.a. 1. detsembril antud „Hitleri-noorsoo“ seadus loob noorsoole üleriigiliselt ühtlase kohustusliku organisatsiooni. „Hitleri-noorsugu“ on ainuke riiklik noorsoo-organisatsioon, mis nõuab, et sinna kuuluks kogu saksa noorsugu riigi piirides. Kogu saksa noorsugu on kohustatud peale kodu ja kooli „Hitleri-noorsoos“ rahvussotsialismi vaimus kasvatatud saama kasvatatud kehaliselt, vaimselt ja kõlbliselt.

- 6.Rahvussotsialistlik saksa üliõpilasliit („NS-Deutsche Studentenschaft“);
- 7.Rahvussotsialistli naiskond („NS-Frauenschaft“), kelle ülesandeks on natsliku ideoloogia kandmine kõigisse naisühinguisse ja naiste hulka.

NSDAP haruorganisatsioonidel ei ole juriidilise isiku õigusi ja seepärast ei ole neil ka oma varandust. Nad kuuluvad täielikult ning otseselt sellesse avalik-õiguslikku institutsiooni, millisena esineb rahvussotsialistlik erakond.

Teine liik organisatsioone, mis töötavad erakonna raamides, on erakonnaga liidetud ühingud („angeschlossene Verbände“). Need on omaette juriidilised isikud, kel on ka oma iseseisev varandus. Nad kuuluvad aga erakonna varamistri rahandusliku kontrolli alla. Erakonnaga on need organisatsioonid liidetud peamiselt tihedama koostöö huvides, mis väljendub ka teatavas „personaal-unioonis“, sest liidetud ühingute juhid

töötavad ühtlasi erakonnas eneses vastutusrikastel kohtadel. Neist erakonnaga liidetud ühingutest on tähtsamad:

„Rahvussotsialistlik Rahvaheolu (NS – Volkswohlfart“), kelle ülesandeks on sotsiaalne hoolekanne ja rahva heaolu eest hoolitsemine. Tähtsamad tema loodud sotsiaalse abi korraldused on „Talveabi („Winterhilfswerk“), „Ema ja Laps“ („Mutter und Kind“), „Laste Maalesaatmine“, N. S. õed“ (tervishoiuks), aga eriti Saksa Töörinne tema alla kuuluva organisatsiooniga „Jõud Rõõmu kaudu“ („Kraft durch Freude“) jt.

Talveabikorralduse („Winterhilfswerk“) ülesandeks on abistada puudustkannatavaid rahvaliikmeid võitluses nälja ja külma vastu.

Selle kogutud vabatahtlikkude annetuste summa oli näit. 1936/37.a. ligi 400 miljonit marka. Tegelikult sünnib annetamine küll teatava „moraalse“ surve all.

Korralduse „Ema ja Laps“ peamiseks ülesandeks on saksa perekonna säilitamine seal kus perekonda ähvardavad hävitada aineiline puudus ja ebaterved sotsiaalsed olud. Selleks antakse majanduslikku abi, muretsetakse töö- ning teenistusvõimalusi, hoolitsetakse korteri eest; naisi, kes on emakssaamilisel, toetatakse nii enne kui ka pärast sünnitamist, antakse arstiabi, hoolitsetakse eriliselt rinnalaste ja üldiselt väikelaste tervise eest, linnas elutsevate laste maalesaatmise, koolilaste ja kooli lõpetanud alaealiste puhkuse eest jne.

„Rahvaheolu“ töötab tihedas kontaktis ning koostöös rahvussotsialistliku naisorganisatsioonidega, erakonna rahvatervishoiu-peaametiga, Saksa Töörindegaga ja Hitleri-noorsooga. Hiiglasuur staap auametiselt töötavaid abijõude aitab teostada sotsiaalse abi andmise organisatsioonile pealepandud ülesandeid. 1935./36.a. seisis talveabi korralduse teenistuses näit. 1.234.918 abijõudu.

3.Omavalitsuste ümberkorraldus.

Samadel alustel, missugustel rahvussotsialism on ümber korraldanud kogu riikliku aparadi, on ka omavalitsused viidud uue korralduse alla.

Ka siin on pandud kehtima üleriigiliselt ühtlane kord. Seni omavalitsuste kohta kehtivusel olnud hulga kohalikke seaduste asemel on A. Hitleri võimuletuleku teisel aastapäeval – 30. jaanuaril 1935.a. antud „Saksa omavalitsuste korraldus“, mis loob ühtlased põhialused omavalitsuste moodustamiseks kogu Saksa riigi jaoks, kuid võimaldab seejuures arvestada ka erinevaid kohalikke olusid.

Nagu riiklik kord, nii põhineb ka omavalitsuste uus kord juhipõhimõttel.

Omavalitsuste organid on järgmised:

- 1.Omavalitsuste juht, kes linnades kannab nimetust linnapea („Bürgermeister“), suurtes linnades ülemlinnapea („Oberbürgermeister“).
2. Tema abid („Beigeordnete“), kes peavad omavalitsuste juhti aitama oma nõuannetega, teiselt poolt aga tavaliselt on üksikute erialade juhatajad.
3. Omavalitsuste nõukogu („Gemeinderat“), mis moodustatakse omavalitsuse piirkonnas elutsevate isikute hulgast valitud esindajatest.
4. Rahvussotsialistliku partei volinik (komissar).

Omavalitsuse juurde määratud erakonnavoliniku ülesandeks on valvata selle üle, et omavalitsuse isikliku koosseisu moodustamisel ja omavalitsuse kogu tegevuses oleks säilitatud täielik ühtlus riigijuhtimise suunaga.

Linnapea kui omavalitsuse juht kannab isiklikult täielikku vastutust omavalitsuse eest. Temal on lõplikke otsuste tegemise õigus. Tähtsamate küsimuste otsustamisel peab ta enne nõu oma abidega ja on teatud juhtudel kohustatud ära kuulama ka omavalitsuse nõukogu arvamust. Kuid mõlemad nimetatud organid ei oma otsustamise õigust.

Hääletamist kollektiivorganites ette ei võeta. Juht ja ta abid kutsutakse ametisse erakonna komisari, riikliku kontrollasutuste ja omavalitsuse nõukogu üksmeelsel otsusel.

Omavalitsuse nõukogu liikmed kutsuvad ametisse erakonna volinik peale nõupidamist omavalitsuse juhiga.

4.Rahvussotsialistliku Saksa Töölispartei programm.

Välja antud 24. veebruaril 1920.a.

1.Meie nõuame rahvaste enesemääramise õiguse põhjal kõikide sakslaste liitmist ühiseks Suur-Saksamaaks (Gross-Deutschland).

2.Meie nõuame saksa rahva võrdõigustamist teiste rahvastega ja Versailles' ning St. Germain'i rahulepingu kaotamist.

3.Meie nõuame maad (asumaid) meie rahva toitlustamiseks ja rahvastiku juurdekasvu asutamiseks.

4.Riigikodanikuks võib olla ainult see, kes on rahvaliige (Volksdenosse). Rahvaliidmeks võib olla ainult see, kes on saksa verd, arvestamata usutunnistust. Ükski juut ei või seepärast olla rahvaliidmeks.

5.Kes ei ole riigikodanik, sellele peab Saksamaal võimaldama elada ainult külalisena, kelle suhtes kohaldatakse välismaalaste kohta käivat eriseadusandlust.

6.Riigi juhtimisest ja seadusandlikust tööst osavõtuõigus tohib kuuluda ainult riigikodanikule. Seepärast nõuame, et iga avalik amet, ükskõik, missugust laadi, hoolimata sellest kas see asub riigis, osariigis või kohalikus omavalitsuses, peab olema täidetud ainult riigikodanikega.

Meie võitleme korrupsiooni põhjustava parlamendi kombe vastu, kus kohtadele määramist teostatakse ainult partei vaatekohtade järgi, arvestamata iseloomu ja võimeid.

7.Meie nõuame, et riik kohustuks esimeses järjekorras hoolitsema riigikodanike teenistus- ja äraelamisvõimaluste eest. Kui ei ole võimalik toita kogu riigi rahvastikku, siis peab võõraste rahvaste liikmed (mitteriigikodanikke) riigist välja saatma.

8.Iga uut mittedakslaste sisserändamist tuleb takistada.

Meie nõuame, et kõik mittedakslased, kes 1914.a. 2. augustist saadik on Saksamaale sisse rännanud, sunnitakse viibimata lahkuma riigi piiridest.

9.Kõik riigikodanikud peavad evima võrdseid õigusi ja kohustusi.

10. Iga riigikodanikku esimeseks kohustuseks peab olema loovalt töötamine kas vaimselt või kehaliselt. Üksikisik oma tegevuses ei tohi eksida üldsuse huvide vastu, vaid peab tegutsema üldsuse raamides ja kõikide hüvanguks ja kasuks.

Seepärast nõuame:

11. Tööta ja vaevata sissetulekute kaotamist.

Protsendiorjuse murdmist („Brechung der Zinskenchenschaft“).

12. Arvestades hiiglasuuri varanduse- ning vereohvleid, mida nõuab igalt rahvalt sõda, peab isiklikku rikastumist sõja läbi nimetama kuriteoks rahva vastu.

Meie nõuame seepärast kõikide sõjaprofiitide täielikku võõrandamist (konfiskeerimist).

13. Meie nõuame kõikide seni juba kapitaliühinguteks muutunud (vergesellschafteten) käitiste (trustide) riigistamist.

14. Meie nõuame (tööliste) kasust. osasaamist suurkäitistes.

15. Meie nõuame vanaduskindlustuse suurejoonelist väljaarendamist.

16. Meie nõuame terve ja tugeva keskseisuse loomist, tema säilitamist, suurkaubamajade viivitamata kommunaliseerimist ja nende väikeettevõtjatele väljaüürimist odavate hindadega, kõikide väikeettevõtjate suuremat arvestamist riigi, osariikide ja omavalitsuste hangete puhul.

17. Meie nõuame meie rahvuslike vajadustega kohandatud maareformi, seaduse loomist maa tasuta võõrandamiseks üldkasulikeks eesmärkideks, maarendi kaotamist ja maaga spekulatsioonide lõpetamist.

18. Meie nõuame halastamatut võitlust nende vastu, kes oma tegevusega halvavalt ja kahjustavalt mõjutavad üldhuvisid. Kurjategijad, liigkasuvõtjad, hangeldajad ja muid rahvavaenlasi tuleb karistada surmanuhtlusega, arvestamata nende usutunnistust ja rassi.

19. Meie nõuame materialistliku maailmakorda teeniva rooma õiguse asendamist saksa õigusega.

20. Et igale andekale ja usinale sakslasele võimaldada kõrgema hariduse saamist ja seega juhtivale kohale pääsemist või jõudmist, peab riik hoolt kandma kogu meie rahvaharidusajanduse põhjaliku väljaarendamise eest. Kõikide haridusasutuste õppekavad peab kohandama tegeliku elu vajadustega. Riigimõtte sisendamist tuleb teostada juba koos arusaamise algusega kooli kaudu (kodanikuõpetus). Meie nõuame, et vaeste vanemate vaimselt eriti andekatele lastele antakse haridus riigi kulul, arvestamata vanemate seisust või elukutset.

21. Riik peab rahvatervise tõstmise eest hoolt kandma ema ja lapse kaitsmisega, noorsootöökeelu, võimlemis- ja spordikohustuse seadusliku kindlaksmääramisega ja kehajõu tugevdamise saavutamiseks kõikide noorsoo kehaliku kasvatusena tegelevate ühingute kõige suurema toetusega.

22. Meie nõuame palgasõduritest väe kaotamist ja rahvaväe loomist.

23. Meie nõuame, seaduslikku võitlust teadliku poliitilise vale ja selle levitamise vastu ajakirjanduse kaudu. Saksa ajakirjanduse loomise võimaldamiseks nõuame:

a. Kõigi saksa keeles ilmuvate ajalehtede toimetajad ja kaastöölised peavad olema rahvaliikmed;

b. Mittesaksa ajalehed peavad ilmumise ja väljaandmise loa hankima riigi vastavalt võimult. Neid ei tohi saksa keeles trükkida.

c. Iga rahanduslik osavõtt saksa ajalehtedest või nende mõjutamine mittede sakslaste kaudu keelatakse seaduse poolt. Karistuseks üleastumiste eest nõuame sellise ajalehekäitise sulgemist ja sellest osavõtnud mittede sakslaste viivitamata väljasaatmist riigist.

Kõik ajalehed, kes eksivad üldhuvide vastu, peavad oma ilmumise lõpetama.

Meie nõuame seaduslikku võitlust kunsti- ja kirjandusesuuna vastu, mis avaldab demoraliseerivat mõju meie rahvaheaolule ja ürituste sulgemist, mis eksivad eelpool nimetatud nõudmiste vastu.

24. Meie nõuame kõigile usutunnistuse vabadust riigis, kuid niipalju kui see ei ähvarda riigi püsimist ega eksi germaani rassi sündsuse- ja moraalitunde vastu.

Erakond kui niisugune asub positiivse kristluse seisukohal ilma end konfidentsiaalselt sidumata teatud kindla usutunnistusega.

Tema võitleb juudimaterialistliku vaimu vastu meie seas ja väljaspool meid ja on veendunud selles, et meie rahva kestav tervenemine võib teostuda ainult seestpoolt – põhimõttel:

Ühiskasu enne omakasu (Gemeinnutz vor Eigennutz).

25. Kõige selle teostamiseks nõuame:

Riigi tugeva keskviimu loomist.

Poliitilise keskiparlamenti tingimusteta autoriteeti üle kogu riigi ja üldiselt üle tema organisatsioonide.

Seisus- ja kutsekodade moodustamist ja riigi poolt antud raamseaduste läbiviimist üksikutes osariikides.

*

Et ülaltoodud erakonna – programmi 17. punkt leidis sageli vääralt tõlgitsemist, andis Hitler 13. aprillil 1928.a. järgmise seletuse.

Et NSDAP seisab eraomandi pinnal, siis järeldeb iseenesest, et passus „tasuta võõrandamine“ käib ainult seaduslike võimaluste loomise kohta maad, mis on ebaseaduslikult omandatud või mida ei valitseta rahva heaolu nõuete kohaselt, võõrandada, kui see osutub tarvilikuks. See on esijoonel sihitud „juudi maaspekulatsiooniühingute vastu“.

*

II., „Rassiteooria – Rahvussotsialismi nurgakivi“.

„Rassiseadused – raudsed loodusseadused.“

Rassiteooria osa Saksa rahvussotsialismi maailmavaates formuleerivad rahvussotsialistlikud teoreetikud järgmiselt.

Rahvussotsialism näeb oma ürgvaenlast marksismis. Marksism olevat maailmavaateliselt rajatud põhimõttele, et sünnilt on kõik inimesed üksteisega võrdsed. Inimeste vahel elu kestel ilmnevad erinevused olevat erinevate välismõjutuste tulemus. Inimese ümbruse ja elutingimuste kujunemisest sõltuv siis otsustaval määral, missuguseks inimene areneb. Inimese arenemise edu võib seega saavutada väliste elutingimuste kohase kujundamise teel.

Rahvussotsialismi maailmavaate nurgakiviks on rassiidee. Mõõtuandvaks teguriks ei peeta siin väliseid elutingimusi, vaid seda, mis inimene on sündimisel kaasasaanud – inimese bioloogilist pärandit ja tema kuuluvust ühte või teise rassi.

Rassiseadused kuuluvad, väidab Adolf Hitler („Mein Kampf“) raudsete loodusseaduste hulka, nagu seda näitab piltlikult loomariik. Hitler kirjutab: „Iga loom paarib vaid omasugusega: hunt hundiga, rebane rebasega, varblane varblasega jne., koduhiir vaid koduhiirega ja põldhiir vaid põldhiirega.“

Paarimine erinevatesse rassidesse kuuluvate inimeste vahel, näiteks valge rassi inimese paarimine musta, kollase või punase rassi inimesega on loomuvastane. Paarimine mitteaaria tõugu inimesega, näiteks juudiga, olevat igaveste loodusseaduste jäme ja lubamatu rikkumine*

(*Selle kohta võib tähendada, et see võrdlus loomariioludega kindlasti lonkab ühes suhtes. Kui hunt paarib ainult hundiga, mitte koeraga, siis järgneb sellest ainult, et ka inimene peab paarituma vaid inimesega, mitte aga näiteks gorillaga. Mis puutub rassi segunemisse teiste rassidega, siis teavad loomakasvatajad, et loodus sugugi ei hooli rassi puhtusest, sest loomakasvataja peab tarvitusele võtma erilisi tõkke- või vastuabinõusid, et puhtarassised loomad ei seguneks teiserassilistega. Ka taimeriigis näeme, kuidas paaritamine erinevate taimede vahel annab sageli inimkonnale kasulikke tulemusi, võimaldades luua täiesti uusi taimi. Maailmakuulus I. W. Mičurin näit. on aretanud palju häid uusi taimesorte just erinevate „rasside“ paaritamisega. Ei ole iseendast sugugi võimatu, et ka inimeste suhtes võik see juhtuda niisama. Kuulus vene klassik A. S. Puškin oli näit. just segavereline: eurooplase ja aafriklase (abessiinlase) segu.)

Orgaaniline elu areng maakeral näitab, et looduse eesmärk on saavutada järjest kõrgemale arenenud ja järjest võimsamaid elu kandjaid maakeral. See on looduse tahe, et tugevamad ja arenenumad valitseksid, sigineksid ning areneksid järjest kõrgemale.

Loodus annab kõigis suhetes vastuvaidlematu eesõiguse tugevatele ning kõrgemalt arenenutele, jättes nõrgemad ning vähem arenenud halastamatult tugevamate ohvriks, nagu seda näitab niihästi taime- kui ka loomariik ning kogu inimkonna ajalugu.
*

(*Seegi mõttearendus, kus „loomaliku looduse“ seadused ja metsikute aegade rusikaõigus kantakse üle ka kultuuriühiskonda, on õige omapärane. Kuid just selliseid vägivalda õigustusi leidub rohkesti rahvussotsialistide teoorias ja veel enam praktikas.)

See on looduse tahe, et inimene ning inimkond tõuseksid järjest kõrgemale kultuurilise arengu tasemele ja areneksid võimsamaks igas suhtes. Seepärast on see looduse eesmärkide vastu, kui tugevamad paarivad nõrgematega, eriti aga kui võimsam, andekam ning arenenum ja kultuuriliselt loov rass seguneb nõrgema rassiga ja alama või madalama väärtusega rahvastega. Niisuguse rasside segunemise tagajärjed olevat: 1) kõrgema rassi taseme alanemine ja 2) keheline ning hingeline tagasimine – degeneratsioon, millele seltsib ka vahest küll aeglane, kuid kindel ja paratamatu kultuuriline langemine ning väljasuremine.

Kõik, mida meie praegu kõrgesti hindame ning imetleme, kogu inimkonna saatused – teadus, kunst, tehnika jne. – kõik see olevat (Hitleri arvates) ainult mõnede väheste rahvaste loodud, üksikute rahvaste kätetöö, võib-olla isegi vaid üheainsa rassi sünnitatud.

See kultuuriliselt loov rass olevat nn. aaria inimtõug, kuna kõik teised kultuurirahvad, teistesse rassidesse kuuluvad kultuurinimesed, olevat ainuüksi kultuuri

kandjad, mitte aga kultuuri loojad. Aaria rass olevat maakeral ainus inimtõug, milles sädeleb loov vaim, mis viib inimkonda järjest kõrgemale, äratades tardumusest ka muid rahvaid, kes ei kuulu aaria rassi.

Siiski jäävad kultuuriliselt loovaks vaid aaria rassi kuuluvad rahvad, kuna muudest rahvastest saab parimal juhul vaid kultuuri kandjaid, kes ilma loova aaria rassita jälle paratamatult peavad sattuma tardumusse.

Hitleri arvates tõendavat seda ajalugu neil paljudel juhtudel, kus juhtiv aaria tõug on hakanud segunema teise rassiga. Kultuuriliselt loova rassi segunemine väärtuselt alama, kultuuri kandja rassiga kisub aga kõrgemat, s.t. loovat rassi, madalama rassi tasemele.

Niisuguse veresegamise ehk, nagu Hitler ütleb, „veremürgituse“ tulemuseks olevat, et valitsev, juhtiv ja kultuuriliselt loov aaria tõug kaotab oma loomisvõime. Nende rahvaste juures, kus see on sündinud, olevat sellega lõpp ka kultuurilisel arengul ning tõusul. Need andvat ruumi seisakule, tardumusele, tagasiminekul. Kui aaria tõug kogu maailmas kaotaks veresegamise ehk „veremürgituse“ teel oma loovad võimed, siis tähendaks see üldse lõppu inimkonna kultuurilisele arengule. Sellest saksa rahvussotsialistide veendumusest järeldub, et inimkonna kultuuri ja selle edasise tõusu nimel on hädavajalik hoida aaria rassi puhtana, et säilitada tema loovaid võimeid. Eriti kahjulik olevat aga aaria tõu segamine semiitide, s.o. – juutidega*

(*Nii Hitler. Ei tarvitse muidugi pikemalt seletada, kuidas kogu see juba varasemate saksa rahvussotsialistide jt. kahtlaste teoreetikute õpetus pole seni tõestatud veel millegi kindlama. Eriti mis puutub Aasia mitteaarialastesse ja semiitidesse, siis on fakt, et nad juba ammu enne aarialasi löid kõrge kultuuri. Ja juutide looming pole mitte ainult piibel, vaid ka määratu hulk muid suursaavutusi teaduse, kunsti, majanduse, organiseerimise jm. aladel. Pigem võib seda rahvussotsialistlikku juudivaenu seletada kui sakslaste alaväärsuskompleksi avaldust, sest juudid oma osavusega kippusid neid seni paljudelt aladelt üldse välja tõrjuma. Muidugi sobib see ühtlasi heaks agitatsioonivõtteks, et igasuguste hädade puhul ajada süü juutidele kui patuoinastele – just nagu tsaariaegsel Venemaalgi.)

2. Pärilikkusmass ja rahvaideoloogia.

Rahvussotsialismi rassiidee tähendab, et inimese kehalise ja hingelise struktuuri kohta on mõõtuandev kõige esimeses järjekorras idioplasma – pärilikkusmass – Erbmasse.

Rahva arenemine ülespoole on sellepärast ainult siis võimalik, kui väärtuslikud pärilikkusvoolud järjest tugevnevad, vähem väärtuslikud aga ikka enam ja enam nõrgenevad ning lõpuks kaovad.

Rahvussotsialistlikkude teadlaste rassiõpetus tugineb ennekõike bioloogilisele pärilikkusteadusele. Uurimused, mis tehtud loomade ja taimede najal, on näidanud, et välised mõjutused ja elutingimused võivad küll muuta elusa olevuse välimust, kuid kõik need välise tegurite sünnitatud muutused ei ole päritavad ega puutu pärilikkusemassi.

Pärilikkusmass – idioplasma – antakse põlvest põlve muutumatult edasi ja seega on temast tingitud olulisemad kehalised ja veimelis-hingelised omadused.

Kõrgema olevuse –inimese – juures on need küll palju keerulisemad kui primitiivsemate loomade ja taimede juures, mis seni on olnud teaduslike bioloogiliste pärilikkusuuringute peamiseks objektiks. Paljude taimede ja rea primitiivsemate loomade juures on sigimine võimalik pärilikkusemassi teiselt sugupoolelt juurde segamata. Inimese juures on aga iga bioloogiline pärilikkus paratamatult seotud kahe inimese pärivusmassi segunemisega. Peamiseks põhjuseks olevat siin asjaolu, et iga lapse pärilikkusmass on vanemate pärilikkusmasside igasugune kombinatsioon.

Bioloogilised õpetused pärilikkusmassist ja pärivusnähteis ilmnevad seaduspärasused olevat rahvussotsialismi maailmavaate olulisemaid aluseid. Siit tuletavad rahvussotsialistid ka oma pedagoogilised põhimõtted. Iga kasvatus eesmärgi eeltingimused seisnevad selles, et kujundada võimalikult soodsamaid tingimusi ja nii, et pärilikkusmassis, idioplasmas, peituvaid väärtuslikke omadusi ning andeid saaks võimalikult täiuslikumalt välja arendada kõige kõrgemale arenemistasemele. Kuid kasvatuslikud mõjud piirduvad pärilikkusmassiga ja kasvatus ei saa rohkem teha, kui pärilikkusmass on selleks eeldusi loonud. Kui pärilikkusmassis puuduvad vastavad loomupärased elemendid, ei aita ka kõige täiuslikum pedagoogiline mõjutus.

Resonants (vastuhelin) on põhjapanevaks nähtuseks, millest iga kasvatuslik mõju sõltub. Ja kui pärilikkusmass ei ole suuteline või võimeline vastu helisema teatud helidele, on ka kõige geniaalsem kasvatuskunstnik võimetu midagi korda saatma.

Nii ütlevad selles mõttes rahvussotsialismi ideoloogid:

„Sinu pärilikkusmass on sinu saatuse“...

Järelikult – ümbruskond ja välismõjutused on jõuetud muutma inimest teiseks, kui ta on.

Et pärilikkusmass määrab inimese saatuse kõigi üksikasjadeni, seda tõendavat, nagu ütlevad rahvussotsialismi teoreetikud, tegelikus inimelus kaksikud. Kaksikute uurimine on tänapäeval arenenud juba eriteaduseks, sest siin avanevad selleks eriti soodsad tingimused. Teadus eristab kaht liiki kaksikuid. On olemas kaksikud erineva pärilikkusmassiga. Nende arenemises ja saatuses pole märgata rohkem ühist kui kahe üksikult sündinud samade vanemate laste saatuses.

Kuid on ka olemas kaksikuid võrdse pärivusmassiga ja nende arenemises ja saatuses tervel real juhtudel on tähele pandud imelikku rööpsust. Isegi siis, kui nad elavad põhiliselt erinevates oludes ja kaugel teineteisest, ilmnevad järjekindlastki säärased nähtused nagu samaaegselt haigestumine samadesse haigustesse, teatud rööpsus abiellumises, kuritegevuses, edukuses jne.

Pärilikkusmass (idioplasma) ei ole küll absoluutselt muutumatu. Kõigepealt tuleb nimetada juhtumeid, kus iga uue põlve juures võib aset leida asjasoodsaid või ebasoodsaid annete ja omaduste kombinatsioone.

Kuigi väliste mõjutuste ja tegurite poolt elusas organismis põhjustatud muutused pole päritavad ega puutu pärivusmassi, siiski on olemas mõned välised tegurid, mis mõjutavad otseselt idioplasmasse. Siia hulka kuuluvad suure keemilise ja füsioloogilise mõjuga kiired, näiteks röntgeni kiired või teatud mürgained, eriti krooniline alkoholimürgitus. Säärased tegurid võivad otseselt mõjuda pärilikkusmassi, halvates teda ja mõjutades seega ka järeltuleva põlve kehalisi ja hingelisevaimseid omadusi*

(*Lähemalt vt. dr. Med. H. Madisson, Tõutervishoid ja rahva tulevik. Elav Teadus nr. 43.)

Nendest tõdedest tuletab rahvussotsialism järgmised praktilised juhised inimese isikliku elu jaoks:

„Sinu pühim kohustus oma laste ja oma rahva ees on hoolitseda selle eest, et sinu abiellumisest tekkiv uus idioplasmade kombinatsioon osutuks võimalikult kõrgeväärtuseliseks. Oma rahva tuleviku nimel pead sa oma eluviise korraldama nii, et sinu idioplasma ei saaks kahjulikke mõjutusi, mürgitusi jms., mis on kahjulikud sinu järeltulevatele põlvedele.“

Kui asutatakse rahvuslike, sotsiaalsete ja kultuur-poliitiliste ülesannete lahendamisele sellest perspektiivist, siis see eeldab vastuseid reale küsimustele.

Inimkonnas on olemas grupe, mis oluliselt erinevad üksteisest idioplasma poolest. Antropoloogia nimetab neid rassideks. Tänapäeva teadus ei tunne üksi neid suuri rassilisi grupe nagu valge, kollane, must jne. rass, vaid isegi eraldab näiteks valge rassi piirides terve rea üksteisest olulistest bioloogilistes joontes erinevaid rasse. Nende rasside uurimine, järjest täpsem kindlaksmääramine ja eraldamine on moodsa rassiteooria aineks. Peaaegu iga rahva kohta on läbi viidud tema rassilise koostise uurimine.

Igal Euroopa rahvaste koostisse kuukuval rassil on selged ja teda teistest eristavad kehalised tundemärgid. Kuivõrd nende rasside erinevus üksteisest ulatub ka vaimsete ja hingeliste omadusteni, seda küsimust on veel vähe uuritud. Sellest hoolimata vastavad rahvussotsialismi ideoloogid sellele küsimusele kategoorilise jaatamisega. Ning see on neile tarvilik, kuna pakub vajaliku aluse, millele toetudes eraldada rahvuslikult, sotsiaalselt ja kultuuriliselt „väärtuslikumad rassid“ „vähem väärtuslikest“ ning „täitsa alaväärtuslikest“.

Saksa rahva rassiline koostis on aga väga kirju, nagu see torkab silma igale turistile, kes on rännanud läbi Saksamaa üksikute provintside. Seda möönavad ka saksa rassiteoreetikud. Nende järgi võib saksa rahvastikus selgesti eristada järgmisi rasse:

- 1.põhjarass (Nordische Rasse),
- 2.fääli rass (Fälische Rasse)
- 3.ida- ehk alpiini rass (Ostische Rasse, Alpine Rasse),
- 4.ida-balti rass (Ostbaltische Rasse),
- 5.dinaari rass (Dinarische Rasse),
- 6.eelaasia rass (Vorderasiatische Rasse),
- 7.lääne-ehk vahemererass (Westische oder mediterraine Rasse) ja
- 8.idamaarass (Orientalische Rasse).

Et rassiteooria tundmine on vajalik praeguse Saksamaa mõistmiseks, peatume ka siis mainitud rasside ja neid üksteisest eristavate tunnusmärkide juures, nagu neid kirjeldavad saksa rassiuurijad.

3.Rasside kehalised ja hingelised tunnusmärgid ja iseärasused.

Põhjarass.

Seda rassi leidub praegu suuremal arvul etnograafiliselt kinnistes gruppides Loode-Euroopas, Rootsi ja Norra keskmistes ja lõunapoolsetes osades, Taanis, Šoti- ja Saksamaal. Kogu Kesk-Euroopas leiame seda rassi väiksemate gruppide näol, kuna Lõuna ja Kagu –Euroopas leidub põhjarassist vaid sugemeid. Põhjarassi inimesed on kõrge ja saleda kasvuga. Mehe keskmine pikkus on 1,73 m. Pea on pikk ja kitsas. Otsaesine näitab kallakut tahapoole, kuna eestpoolt vaadatuna on ta kitsas, eriti meeukohtadelt. Nägu on üldistes kontuurides kõrge ja kitsas, põsenukid vaevalt märgatavad; silmad on kulmudega kergelt varjatud.

Eriti iseloomustav on pikk, kitsas, enamasti sirgjooneline, kuid vahel ka pisut kongus nina. Seejuures tuleb eriti tähele panna, et kongus nina korral on põhjarassi kuuluva inimese juures kõverduse tipp nina esimeses (kõrgemas) kolmandikus, mille poolest nina erineb eelaasia ja dinaari rassi omast.

Ninasõõrmed on kitsad ja mittelihavad. Näo pehmed osad on vähese paksusega. See annab näole üldiselt kõhnuse mulje ja eriti kriipsutab alla näo kontuuride kõrgust. Juuste värv on hele ja vahel kergelt punakas. Nahk on läbipaistvalt hele ja tundlik päiksekiirte suhtes. Silmad on sinised või hallid.

See rass leiab saksa rassiuurijate silmis kõige kõrgemat tähelepanu ja hinnangut. Selle rassi silmatorkavamad omadused olevat eriliselt arenenud õiglustunne, otsustamisvõime ja energia.

Põhjarassi inimene olevat iseloomustatav oma väljapaistva andega silmapilkselt õigesti hinnata reaalselt olukorda. See võime, sõltuvuses temale omase energiaga, õhutab teda laiaulatuslikele algatustele ja ettevõttele. Asjaajamisel kaldub põhjarass kergesti hoogsusse ja kirglikkusse, kuna suguline kirglikus tavalises mõttes vastab tema iseloomule vähem. Tundeelus kaldub ta külmale mõistlikkusele, vaikimisele ning tagasihoidlikkusele. Sellepärast seisab tema momendi mõjude all ka vähemal määral kui teised rassid. Ta ületab kõik teised rassid tahtejõu püsivusega ning tuleviku suhtes ettenägeliku hoolitsemisega. Kõige iseloomulikumaks jooneks on põhjarassi juures enesevalitsemine, millest on tingitud ka silmapaistev kultuuriline loomisvõime.

Ausus, õiglus- ja autunne on eriti omased põhjarassi inimesele. Põhjarassil olevat eriti suured anded tehnilisteks leiutisteks ja loominguks. See ilmnevat ka asjaolus, et tänapäeval näeme eriti kõrgesti arenenud tehnikat just nende rahvaste juures, kelle rassilises koostises on suur ülekaal põhjarassil.

Ka kaubanduse alal näitab põhjarass suuri andeid. Teadusliku töö alal on temal suuremad anded loodus- kui ka vaimuteadustes. Ka riigivalitsemine ja sõjaasjandus on põhjarassi iseloomule ning andeile hästi sobivaid alasid.

Fääli rass.

See on läheduses suguluses põhjarassiga. Mõned teadlased on avaldanud arvamusi, et fääli rass on ürgaegadel moodustanud põhjarassi tekkimise või arenemise lähtekoha.

Praegu võib fääli rassi selgesti eraldada vaid vähestes kitsastes piirkondades, näiteks Vestfaalias ja mõnedes teistes Saksamaa piirkondades, ka Rootsis (Dalarnes). Kaua see rass on säilinud puhtana Kanaari saarestikus. Fääli rass erineb põhjarassist järgmiste tundemärkide poolest: kasv on samuti kõrge, vahest isegi kõrgem kui põhjarassi juures, kuid kehaehitus on üldse tugev ja laiaõlaline. Fääli rassi inimese keha jätab, võrreldes põhjarassiga, teatava massiivsuse mulje. Pea vorm sarnaneb põhjarassi inimese omaga, kuid seejuures tagapoolne peaosa asetub pisut vähem tagapool, laup on laiem, kuid pisut kõrgem ja järsem kui põhjarassi juures.

Näos torkavad silma põsenukid ja laiad lõualuud, mis on veidi paksemad kui põhjarassi juures, silmnähtav lihaskate annab kogu näole massiivse, neljakandilise ilme. Iseloomulik on fääli rassile veel silmi ümbritseva kulmukondi suurem arenemine, mistõttu silmad näivad väga sügavale asetatud. Nina on laiem ja lühem, ninaots nürim kui põhjarassi juures. Lõug on selgete piirjoontega, kuid võrreldes põhjarassiga vähem ettepoole ulatuv. Kõigi nende erinevuste tõttu on fääli rassi kuuluva inimese nägu lamedam kui põhjarassi juures. Juuste ja silmade värv on samasugused kui põhjarassil, s.t. juuksed on heledad, vahest pisut rohkem punakusele kalduvad, silmavärv – helesinisest hallini.

Nagu fääli rass sarnaneb põhjarassiga kehaliselt, kuid erineb n.ö. massiivsusega, raskusega, nii sarnaneb fääli rass põhjarassiga ka hingeliste omaduste poolest, kuid kaldub rohkem liikumatusele ja konservatiivsusele. Ühenduses sellega avaldub ka nähtus, et fääli rassi inimene ületab truuduse, ustavuse ja püsivuse poolest põhjarassi, kuid initsiatiivi poolest on ta nõrgem ja omab loovat jõudu ja andeid ning kalduvusi uuteks julgeteks algatusteks vähemal määral.

Ida- ehk alpiini rass.

Seda rassi leidub Alpimaades, Lõuna- ja Edela-Saksamaal ja Reinimaal, kust ta ulatub ka Hollandisse, vähemal määral Kesk- ja Põhja-Saksamaal. Lõuna poole ulatub selle rassi levikupiirkond kaugele üle Alpide, kuni Kesk-Itaaliani, läänesuunas Prantsusmaa keskprovintsideni. Ulatuspiirid põhja- ja kagusuunas on veel täpselt teadmata. Sellesse rassi kuuluvate inimeste kasv on keskmise kõrgusega, mehe keskmine pikkus on vaid 1,63 m.

Tugeva kehaehitusega, laiaõlgne, ümmargusevõitu peakujuga, pea pikkus on laiusest pisut suurem. Tagumine osa peast on natuke tahapoole kerkiv, seejuures ühtlaselt kumer, otsaesine järsem kui põhja- ja fääli rassi juures ja vastavalt näo üldisele suuremale laiusele ka laiem. Nägu on madal, lai, oma kontuuride poolest ümmardatud, lõug terav, nina väike ja massiivne, ka lühem kui põhja- ja fääli rassi juures, ninaots tõmp, nina üldjoon vahel koguni nõgus. Suured kulmuluud – kulmude loogad – puuduvad, mispärast silmad jätaavad pinnapealse, mittesügava asetuse mulje. Näo pehmed osad on veel

paksemad kui fääli rassi juures, mis kriipsutab alla alpiinirassilisele iseloomulikku ümarat nägu. Nahk on tumedama värvinguga kui põhja- ja fääli rassi juures ja pruunistub kergesti päiksekiirte mõjul. Juustevärv on tumepruun kuni mustavõitu, silmad on pruunid kuni tumepruunid.

Selle rassi omaduste uuringutel ja iseloomustamisel lähevad üksikute rassiuurijate arvamused lahku veel mitmes suhtes. Mida aga nad kõik üksmeelselt nimetavad selle rassi hingelisteks tunnusmärkideks, on kaine ja praktiline suhtumine ellu, osav olude ärakasutamine, püsivus töös, hästi arenenud ühiskonnatunne ja intelligentsus, kuid vähe arenenud fantaasia. Selle rassi inimene kaldub rahulikule ning kindlustatud elule; julged ja kaugeleulatuvad algatused, mis iseloomustavad põhjarassi, ei vasta tema iseloomule.

Ida-balti rass.

See rass näitab mitmes suhtes suurt sarnasust alpiini rassiga. Ida-balti rassi kehakõrgus on natuke suurem, kuid keha üldehitus samuti massiivset laadi. Mõned rassiuurijad väidavad ida-balti rassi iseloomuliku tunnuse olevat suhteliselt suure laiuse õlgadest. Edasi on ida-balti rassile eriti iseloomulikud massiivsed ja rasked, laiad ja kondised lõualuud ning selgepiiriline lõug. Näo üldine vorm jätvat nüri mulje, nagu alpiini rassi juures. Iseloomulikult esiletungivad on põsenukid. Näo pehmed osad on vähem rasvased kui alpiini rassi juures, seepärast nad ei varja sugugi näoluude massiivset ehitust. Nahk on hele, juuksed heleblondist linalakani, silmad sinised*

(* Olgu tähendatud, et seniste uurimuste alusel peetakse ida-balti rassi ka eestlaste (samuti soomlaste) peakomponendiks, kuigi peaaegu niisama tugev on neis ka põhjarassi osa. Mag. J. Auli mõõtmiste järgi (Album Fenno-Ugrica V B, lk. 173) on eestlastest puhtalt ida-balti rassi 29,2%, puhtalt põhjarassi (eriti Lääne-Eestis) 24,8%, kuna heledaverelisi segatüüpe on 32,7%. Mongoliide, kelle põhjal mõned saksa tõuteoreetikud tahavad meid tembeldada „finno-asiatideks“, ei leidu meil peaaegu üldse. Üldiselt võib ütelda, et sakslaste seas, eriti kui juurde arvata lõunapoolsed sakslased ja austerlased, ei ole põhjarassi osatähtsus suurem kui meil.

Mis aga puutub kõigi siin vaadeldud tõugude psüühilistesse omadustesse, siis on need esialgu veel vaevalt kindlakstehtavad ja võivad olla mitte niipalju päritavalt „vere“ omadused kui elamistingimustest ja mitmesugustest ajaloolistest teguritest tingitud, millistena nad küll harjumuste näol võivad vanematelt lastele päranduda.)

Ka selle rassi hingeliste tunnusmärkide kohta ei näi rassiteoreetikute keskel igas suhtes üksmeelt olevat. Mõned neist arvavad, et sell rassi inimestele on individualism võõras, mispärast ta on hea ja kannatlik riigialam. Eriti arenenud olevat ida-balti rassi inimesel isamaatunne. Tal olevat vähe initsiatiivi ja ta vajavat juhtimist. Kaasinimeste suhtes on ta abivalmis ja külalislahke, kuid suhtumine inimestesse, isegi ligematesse sugulastesse sünnib ikka teatava tagasihoidlikuse ja ettevaatusega.

Ida-balti rassi inimesel on arenenud mõistus ja ta olevat eriliselt andekas helikunsti alal.

Dinaari rass.

Selle rassi kodumaa on idapoolne Alpide maa (nn. Dinaari Alpid) ja maa-alad, mis praegu kuuluvad Jugoslaaviale. See rass on levinud lõuna pool Balkani poolsaareni.

Idasuunas kaovad tema piirid Väike-Aasia rahvastiku seas. Lääne-ja loodesuunas ulatub ta kaugelt üle ida-(ehk alpiini) rassi piirkonna.

Lõuna-Edela Saksamaal leidub seda rassi õige sageli, kuid ta on tunginud ka Põhja-Saksamaale ja Inglismaale. Dinaari rassi kuuluvad inimesed on kõrge kasvuga ja tugeva kehaehitusega. Keha keskmine pikkus on meestel 1,73 m. Pea pikkus on vaid natuke suurem laiusest. Iseloomustavaks tunnuseks on pea omapärane kuju, mis tagapool on lame kuna pea tagumine osa ainult vähe ulatub kaelast kaugemale tahapoole, jättes mulje äralõigatusest. Otsaesine on kõrge, nagu põhjarassi inimese juures, kuid järsk. Näo üldpilt pikk ja kitsas, põsenukid vähemärgatavad. Lõug väga arenenud, kuid rohkem ümmardatud. Nina on põhjarassi omast suurem ja lihavam, üldmuljes väga suur. Kongu kõrgkoht on võrreldes põhjarassiga nihkunud rohkem nina keskele, vahel on märgata kerget kõverdust ka ninaotsas (kullinina). Nahk on pruunikas ja läheb kergesti päiksekiirte all tumedaks. Juuksed on tumepruunid, silmad pruunist tumepruunini.

Sellele rassile pühendavad saksa rassiuurijad rohkem tähelepanu, sest dinaari rassil on kaunis suur kaal lõunasakslaste rassilises koostises ning ta on otsustavalt mõjutanud lõunasakslaste kehaliste ning hingeeluliste iseärasuste kujunemist. Dinaari rass ongi see element, mis põhjustab lõunasakslase silmatorkavat erinevust põhjasakslasest. Selle rassi hingeliste tunnusmärkidena nimetavad rassiuurijad järgmisi: jõud ja püsivus, julgus, autunne, isamaa-armastus, kiindumus oma maalapisse või maakohasse ja seoses sellega arenenud iseteadvus, armastus looduse ja üldse maa vastu; loov ilutunne, mis sunnib teda oma ümbruskonda, oma kodu, oma tööriistu ja asju esteetiliselt ilu nõuete kohaselt kujundama. Dinaari rassi inimesed elavad rohkem olevikus kui põhjarassi kuuluvad ja hoolitsevad vähem tuleviku eest.

Dinari rassi inimese arenemisvõimalused on põhjarassi kuuluvate omadest kitsamad. Esimene on enam tundeinimene. Dinaari rassi iseloomulikuks jooneks peab veel pidama näitekunstiannet.

Eriti suur on aga selle rassi musikaalsus. Saksa rahvalaulud on säilinud eriti maarahva seas ja just neis piirkondades, kus dinaari rassi veri mängib suuremat osa. Ka rida helikunstnikke näitab suuremal või vähemal määral selgesti dinaari rassi tunnusmärke, nagu põhja-dinaari-segatüübilised Mozart, Haydn, Liszt, Wagner, Chopin, Bruckner, Verdi või peamiselt diaaritüübilised Weber, Cornelius, Paganini, Cherubini ja Berlioz.

Eelaasia rass.

See rass seisab lähedal dinaari rassile. Tema kodumaaks on Eel-Aasia, kus ta vanasti moodustas kogu rahvastiku. Hiljem on aga sinna tunginud teiserassilisi rahvaid, seepärast on see rass tänapäeval säilinud puhtal kujul vaid Armeenia kõrgustikel. Selle rassi veri

olevat tunginud Euroopasse peamiselt juutide kaudu. Kuid juudid ei ole ainukesed selle rassi Õhtumaale ülekandjad. Võrreldes dinaari rassiga on Eel-Aasia rassi kuuluvad inimesed väiksema kasvuga. Pealuu sarnaneb dinaari rassi omaga peamiselt lameda kuklataguse tõttu. Nina paistab veel suurem ja esiletorkavam kui dinaari rassi juures. Kulmud on tihedavõitu, keskel sageli kokku kasvanud, silmad pruunikast tumepruunini, juuksed tumepruunist mustani. Iseloomulikud on selle rassi ülemised silmalaud, mis on kortsudeta.

Selle rassi silmatorkavamad hingelised tunnusmärgid on elav praktiline mõistus, kavalus ja eriti suur võime hästi aru sada teiste inimeste hingeelulistest nõrkustest. Neist omadustest on ka tingitud, miks suurema Eel-Aasia komponendiga rahvad, kelle hulka kuuluvad kreeklased, armeenlased, osalt ka juudid jne. on eriti edukad ning kohanemisvõimelised ärimehed. Seda rasi iseloomustavad veel anded näitekunsti alal, kõneosavus ja suur musikaalsus.

Lääne – ehk vahemererass.

Selle kodumaaks on Vahemere ranna-äärsed maaalad ja ta on tänapäeval levinud peamiselt Hispaanias, Portugalis, Korsikas, Sardiinias ja Vahemere väiksematel saartel. Väiksemates gruppides leidub seda rassi Balkani poolsaarel ja Prantsusmaal, kuid ka Inglismaal ja esineb segarassi komponendina Saksamaal, peamiselt Reinimaal. Vahemererass on Euroopas kõige väiksema kasvuga. Mehe keskmine pikkus on vaid 1,61 m. Keha on ehituselt sale ja habras, jättes mulje, et nagu ta kuuluks vähendatud põhjarassi isikule. Pea kuju on pikk ja kitsas, samuti on nägu kõrge, põsenukid mitesilmatorkavad ja sarnanevad põhjarassiga. Kuid otsaesine on vähema kõrgusega ja natuke järsem, meelegohad rohkem ümmardatud kui põhjarassi juures. Samuti on lõug vähem selgepiirdeline ja enam ümmardatud kui põhjarassi juures, - seega on näo üldilme pehmem. Juuksed tumepruunist mustani, silmad tumepruunist mustjaspruunini. Nahavärv kergelt pruunikas, muutudes päiksekiirte mõjul kergesti täiesti tumepruuniks.

Kõigist ülalkirjeldatud rassidest erineb vahemererass oma loomuliku elavusega, liikuvusega ja erksusega või rahutusega liikumises. Selle rassi inimene suhtub ellu vähema tõsidusega. Talle omased pinnalised viisakusvormid väljendustes ja ebatõsised žestid mängivad ta elus kaunis suurt osa. Tõetruuduse ja aususe tunded on arenenud vähemal määral kui põhjarassi juures. Vahemererassile on veel iseloomulik lapselik-naiivne lõbus meeoleu, kuid see on ebapüsiv ja kõikuv, muutudes kergesti väliste muljete ja elamuste mõjul. Vahemererassi inimese hinges valitseb elav tung teda valdavate tunnete väljendamiseks. Ta on andekas kõnemees, seejuures kaldudes hooplemale.

Tema iseloomulikeks joonteks on veel kirglikkus, kunstiaided, mis ei ole niivõrd sügavad kui elavad ja eriline anne värvide harmooniliselt kombineerimiseks.

Idamaarass.

Idamaarass on lähedases suguluses vahemererassiga. Tema ürgkoduks on tõenäoliselt Araabia poolsaar, kuna seda rassi võib tänapäeval leida kõige enam Araabia beduiinide juures. Kuid see rass on levinud ka kogu Vahemere piirkonnas, kõige enam neis maades, kuhu omal ajal tungis islam, st. ennekõike Hispaanias. Ta on väiksekasvuline, hapra kehaehitusega, pika ning kitsa peaga ja kitsa ovaalse näoga. Nina ei ole liiga suur, mis on iseloomustatud ühtlase sileda kõverdusega, harmoonilise joone ja ehitusega. Huuled on enamasti paksud, juuste ja silmade värv mustjaspruun. Kulmukaared mandlikujulised, nahk aga suhteliselt heledavõitu.

Juutide rass.

Juudid ei esine puhta rassina, vaid on idamaa- ja eelaasia rassi segu, nagu kõik ajaloost tuntud semiidi sugu rahvad: assüürlased, babüloomlased ja teised. Nendele kahele komponendile juutide rassilises ülesehituses on aegade jooksul lisandunud veel muid rassilisi elemente.

Teatavasti jaotub praegune juudi rahvas kahte suurde harusse: sefardim ja aškenasim, mis erinevad teineteisest ka rassilises suhtes.

Sefardim ehk lõuna-juudid on iseloomustatavad idamaarassi ülekaaluga, kuna ida-juutide ehk aškenasimi juures on valitsevaks komponendiks eelaasia rass. Sefardim moodustab umbes ühe kümnendiku praegusest juutide ligi 20- miljonilisest kogurahvast, aškenasim aga üheks a kümnendikku. Sefardimi harusse kuuluvad Aafrika, Itaalia, Hispaania ja Portugali juudid, osa Prantsusmaal, samuti ka Hollandis ja Inglismaal elutsevaist juutidest.

Aškenasimi harusse kuuluvad juudid kes elutsevad Venemaal, Poolas, Galiitsias, Ungaris, Austrias, Saksamaal ja tõenäoliselt suurem osa Põhja-Ameerika juutidest, nagu ka osa Prantsusmaa, Hollandi ja Inglismaa juutidest.

Juutides võidavat konstateerida Eel-Aasia rassile ning osalt ka idamaarassile iseloomulikke omadusi, nagu: terav praktiline mõistus, kavalus, kiire kohanemisvõime, ettevõtlikkus, mis toetub püsivusele ja energiale töös ja ülesseatud sihtide taotlemises. Juudi rahvale on eriti silmatorkav ning iseloomustav väljapaistev anne instinktiivselt tabada inimeste nõrkusi, kalduvusi ja soove. Juudid oskavat meisterlikult kasutada seda annet ning sellele rajada oma eksistentsi ja võimu muude rahvaste seas.

Tulles vastu teiste inimeste nõrkustele, püüdes rahuldada nende kalduvusi ning soove, juudid meelitavat ning juhtivat neid oma sõiduvette. Sellele juutide iseloomujoonele vastavat ka need kutsealad, mida juudid eelistavad ja kus nad on saavutanud tähelepanuväärset edu, näit: kaupmehe-, ärimehe-, pankuri-, ning üldse laenuandja-, ajakirjaniku-, kirjaniku-, kirjastaja-, poliitiku-, näitekunstniku-, muusiku-, advokaadi- ning arstikutse. Samade omadustega olla seletatav, miks juudid mängivad suurt osa poliitilistes erakondades, niipea kui erakond jätab kõrvale puhtrahvuslikud sihid.

Muu seas toetuvat rahvussotsialistid seejuures ka kuulsale ameeriklasele Benjamin Franklinile, kes 1787.a. Ühendriikide Asutavas Konvendis uue põhiseaduse

arutamisel ütelnud, et juudid on suurim hädaoht Ühendriikidele. „Igal maal, kuhu juudid on asunud suuremal arvul, on nad alla surunud moraalse taseme ning vähendanud ausust kaubanduse alal. Nad on loonud riigis riigi, ja kui neile osutati vastupanu, siis nad püüdsid kogu maad rahanduslikult lämmatada, nagu see oli Hispaanias ja Portugalis. Juudid on vampiirid ja sellepärast ei saagi juudid elada omavahel. Nad peavad elama kristlaste või muude nende rassi mitte kuuluvate rahvaste vaevast. Kui Teie ei eemalda juute, siis tekib vähem kui kahesaja aasta pärast olukord, et meie järeltulijad töötavad põldudel selleks, et juute ülal pidada, kuna viimased istuvad rõõmsalt kontorites ja büroodes.“

Ülaltoodud vaadetega juutide hingeliste omadustele põhjendavadki rahvussotsialistid oma drakoonilisi seadusi juutide kohta kui kaitseabinõusid „saksa vere puhtuse säilitamiseks“.

Saksa rahva rassilist koostist vaadeldes osutub esimesel silmapilgul raskeks leida mingeid jooni, mis rassiliselt ühendaksid kõiki sakslasi, kogu saksa rahvast, määraksid kogu saksa rahvale kehaliselt ja hingeliselt mingi kindla rassilise tunnuse. Kuid hoolimata sellest, väidavad saksa rassiuurijad, on kindlaks tehtud, et põhjarass olevat saksa rahvale ühine iseloomustav element. Seejuures toetuvad nad peamiselt kuulsale kirurgi R. Virchof'i poolt juba aastakümneid tagasi läbiviidud uurimustele, mille tulemusena on selgunud, et Põhja-Saksamaal leidub saja koolilapse hulgas vaid viis-kuus last pruunide või tumedavärviliste juustega, isegi Lõuna-Saksamaal olevat see protsent väiksem, kui algul arvati, nimelt 29-30. Täisealiste seas on tumedajuukseliste protsent suurem. Seda fakti põhjendatakse asjaoluga, et paljudel on lapsepõlves heledad juuksed muutunud aja jooksul tumedaks.

Pärivussteaduse järgi on siin tegemist segaverelistega, kelle eelkäiad kuulunud heleda- ja tumedavereliste rassi.

Ülaltähendatud uurimused kinnitavad, et saksa rahva rõhuvana enamuse – ka tumedajuukselise lõuna-sakslase enamuse veres leidub heledajuukselise rassi komponent. Kuna aga Kesk-Euroopas levinud rassidest ainult põhja- ja temale lähedalseisva fääli rassi iseloomustavaks tunnusemärgiks on heledad juuksed, siis rassiuurijad teevad järelduse, et põhja- ja fääli rass ongi see element, mis on ühine kogu saksa rahvale.

4. Saksa rahva tõupuhtuse säilitamine seadustega.

Toetudes ülalkirjeldatud rassiõpetusele seab rahvussotsialism endale tähtsaimaks rahvuspoliitiliseks ülesandeks hoolitseda saksa rahva rassilise säilimise ja puhtuse eest, kusjuures ta kinnitab, et see rass, mis saksa rahvale on andnud tema iseloomulikumatad jooned, on põhjarass.

Sakslaste kirjus rassilises koostises olevat põhjarass see, mis ühendab kõiki saksa rahva suguharusid.

Juba 1933.a. alates on neil põhimõtetel Saksamaal pandud kehtima rida seadusi, mis immutatud rassiteooriapõhimõtetega.

Kõigepealt 6. aprillil 1933.a. „Kutseametnikkonna uuestiloomise seadus“ (Gesetz zur Wiederherstellung des Berufsbeamtentums).

Selles seaduses on öeldud: Ametnikud, kes pole aaria päritoluga, tuleb määrata erru. Niipalju kui on tegemist auametnikega, tuleb nad ametivahekorra vabastada.“ Mitteaaria päritoluga isikuiks loetakse veel neid, kelle vanematest või vanavanematest on kas või üks juudi soost.

Sõna „aaria“ kohta seletavad rahvussotsialistid, et see pole õieti rassiteooria, vaid võrdleva keeleteaduse termin, järelikult pole see küllalt täpne. Kui aga seadusandlus on siiski valinud selle termini, siis olevat seda põhjustanud asjaolu, et juba enne Maailmasõda tarvitati sõna „aaria“ saksa rahvusliku liikumise ringkondades „mitte-juudi“ päritolu tähistamiseks. Sõna „aaria“ tarvitamine selles mõttes oli järelikult levinud laiemates ringkondades ja seetõttu kodanikele üldiselt arusaadav. See on ka põhjus, mis seaduseandja tarvitab sõna „aaria“, kuigi rassiteooria järgi neid mõtteid tuleks väljendada hoopis teiste terminitega.

Saksa riigi keskvalitsuse ja tema organite määruste järgi tuleb mõistet „aaria“ tõlgendada nii, et selle alla ei kuulu kõik need isikud, kelle kohta võib tõendada kas või osaliselt juudi tõu nn. värviliste rasside vere olemasolu.

„Aaria- paragrahvi“ alla kuuluvad ametnikud väga laias mõttes: ametnikud, kes seisavad otseselt või kaudselt riigi, osariikide, omavalitsuste ja omavalitsusliitude teenistuses; avalik õiguslike korporatsioonide ja neile samaväärsete asutiste ning ettevõtete ametnikud. Selle määruse alla kuuluvad ka sotsiaalkindlustuse asutistes teenivad isikud ja samuti kõik, kes ükskõik missugusel alusel on palgatud kõigi ülaltähteldatud asutiste teenistusse teenijatena või töölistena.

Puhastusaktsiooni läbiviimiseks oli määratud aastane tähtaeg. 1934.a. 31. märtsiks pidid kõik mitte-aaria päritoluga ametnikud olema ametikohustustest vabastatud.

Riigipoliitilistel kaalutlustel osutus siin vajalikuks erandite võimaldamine. Aaria-paragrahvi alla ei kuulu need kodanikud, kes on Maailmasõjast väerinnatel osa võtnud Saksamaa või tema liitlaste vägede tegevusest, samuti ka Maailmasõjas langenute omakesed. Peale selle on teatavil eeldustel tehtud erandeid ametnikele, kes teenivad välismaal.

Edaspidi peab iga isik, kes soovib astuda riigiteenistusse, esitama tõendi, et tema ja ta abikaasa on aaria päritoluga. Samuti on kohustatud iga riigiametnik, kes soovib abielluda, esitama tõendi, et ta väljavalitu on aaria tõugu.

Kõik need normid on kehtimas mitte üksi riigiametnike kohta kitsamas mõttes, vaid ka kõigi teiste avalik-või poolavalik-õiguslike teenistuste kohta. Tõuline puhastusaktsioon on läbi viidud nn. vabades elukutsetes, peamiselt nende suhtes, kes täidavad teataval määral ka avalik-õiguslike funktsioone, nagu advokaadid, arstid, insenerid jt. Seal olevat juutide arv paiskunud liiga suureks. Kuid neil aladel on tööloa andmine siiski kergem.

Rida seadusi ja määrusi on antud ka koolide ja ülikoolide puhastamiseks võõrarassilistest elementidest, mis olevat etendanud liiga suurt osa õpilaskonna arvust. Neid võib koolis olla ainult 1,5% õpilaste üldarvust (numerus clausus).

Olulist tähtsust omab Saksa uuemas seadusandluses ka „Toimetajateseadus“ (4.X 33.a.). Kolmas Riik vaatab ajalehte või poliitilise ajakirja toimetaja kutsele kui avalik-õiguslikku ülesannet täitvale ametile. „Toimetajateseaduse“ paragrahv viies määrab, et toimetajaks võib olla ainult see isik, kes omab Saksa riigi kodakondsust, on aaria päritoluga ega ole abielus mitte-aarialasega, on vähemalt 21.a., omab äritsemisõigusi, on

saanud vastava kutsehariduse, omab kõiki neid omadusi, mida nõuab avalikkuse vaimset mõjutamise ülesannete täitmine jne.

Kuna rassi-idee põhimõttel on Saksa seadusandluses nii tähtis osa, siis riigivõim paneb erilist rõhku kõige laiematele rahvakihtidele, eriti oma ametnikkonna teadlikkusele rassiteooria- ja rassitervishoiu-küsimustest. Nii nõutakse näiteks, et haigekassade teenistusse võib võtta isikuid pärast sellekohase eksami sooritamist ka kodanikuteaduses ja rassiõpetuses. Sedasama nõutakse ka maakonnaarstidelt jt.

Ka õigusteaduslik stuudium ei tohi piirduda juriidiliste ainetega, vaid üliõpilased peavad sama laiema ülevaate kogu saksa rahva vaimuelust. Sii hulka kuulub ka rahvussotsialismi maailmavaatelistel alustel, ilmtingimata ka rassiõpetuse põhjalik tundmaõppimine.

Riigikodanikuks (Reichsbürger), s.t. poliitiliselt täieõiguseliseks riigialamaks võib olla ainult see Saksa riigi alam (Staatsangehöriger), kes on saksa või saksa hõimutõulist verd (Deutschen oder artverwandten Blutes).

Ainult riigikodanikul on kõik poliitilised õigused, on hääletamisõigus poliitilistes küsimustes jm. Samuti on ainult riigikodanik õigustatud avalikku ametit pidama.

Nürnbergis 1935.a. vastuvõetud seaduste, peamiselt riikkondsuse –seaduse ja „saksa vere ja saksa au kaitseseaduse“ õigeks tõlgendamiseks on juba 1936.a. antud lähemad määrused selle kohta, keda arvata mitte-aaria päritoluliseks ehk – tegelikku ellu rakendatult – juudiks. Mitte-aarialased jaotatakse Saksamaal nelja liiki: 1. puhastverd juudid, 2. segaverelised, kelle kolm vanavanemat on juudid ja 4. segaverelised, kelle üks vanavanem on juut.

Viimase liigi segaverelised samastatakse aarialastega. Kui nad on aga juudi usku, siis nad asetatakse samale astmele puhastverd juutidega.

Välismaa juudid ja segaverelised käivad sellesama seaduse alla, kuid nende vastu võidakse tarvitusele võtta vastavad abinõud ainult siseministri loal.

Lõpuks täheldatakse, et riigijuhil ja kantsleril on õigus teha erandeid ülaltähendatud seaduste ja määruste täitmisel tegelikus elus.

„Saksa vere ja au kaitseseaduse“ sissejuhatus motiveerib seaduse kehtimapanekut äratundmisega, et saksa vere puhtus on saksa rahva püsimise eelduseks.

Selle kaitseseaduse paragrahv esimene keelab abiellumise juutide ja saksa või hõimutõulist verd Saksa alamate vahel. Selline abiellu on maksvusetu ka sel juhul, kui see on seadusest möödahiilimise eesmärgiga sõlmitud välismaal.

Seadus keelab ka väljaspoolabiellulise sugulise läbikäimise juutide ja sakslaste või hõimutõulise verrega Saksa alamate vahel.

Juudid ei tohi võtta oma kodumajapidamisse teenistusse alla 45. aasta vanust naissoost saksa või hõimutõulist verd isikut.

Seaduse paragrahv neljas keelab juutidel Saksa riigi- ja rahvuslipu, s.t. haakristlipu, püstitamise ja riigivärvide – must-valge-punane – näitamise.

Seevastu on aga juutidel lubatud näidata juudi rahvuslikke värve. Selle oma õiguse teostamisel seisavad juudid riikliku kaitse all.

Saksa siseminister dr. Frick avaldas õigusteaduslikus ajakirjas „Deutsche Juristen-Zeitung“ nende seaduste ja määruste kohta pikema kirjutise.

Nimetatud seaduste eesmärgiks ei ole sugugi juutide, ainuüksi nende kuuluvuse tõttu, halvemasse olukorda seadmine. Ei ole kellelgi kavatsusi juutidelt võtta ära Saksamaal elamise võimalusi, vaid et ülaltähendatud seadused ja määrused taotlevat ainuüksi seda, et tulevikus saksa rahva saatuse kujundab ja otsustab üksnes „saksa rahvas ise“.

Peamise eeldusena selles on seatud nõudmine, et põhimõtteliselt keegi ei saa omada Saksa riigikodaniku õigusi, kui tema ei ole saksa või hõimutõulist verd. Selle küsimuse kohta ütleb Saksa siseminister dr. Frick: „Saksa veri ei moodusta omaette rassi: saksa rahvas koosneb mitmesugustesse rassidesse kuuluvaist inimestest, saksa rahvale on seepärast hõimutõulised kõik need rahvused, kes rassi poolest koosnevad samadest rassidest, kuigi võib –olla ka teises võrdelises vahekorras kui saksa rahvas. Sellegärast peab hõimutõuliseks tunnistama eranditult kõik Euroopa rahvad, kes asuvad oma kindlais rahvuslikes piirkondades ja seega tunnistama nad Saksa uuema seadusandluse elluviimisel samasteks või üheväärseteks saksa verega.“ Seepärast võivad saada Saksa riigikodaniku õigused ühistel alustel sakslastega Saksa riigi alamad taani, poola jm. Rahvustest.

Mittehõimutõulisteks on aga juudid, seepärast ei või ükski juudi rahvusest isik saada „Reichsbürgeriks“. Mittehõimutõuliseks tunnistatakse ka mõningad muud rahvused, kel kas ei ole kindlat rahvuslikku asumispiirkonda, nagu mustlased, või need, kelle esindajad on tulnud Euroopasse teistelt mandritelt, näiteks neegrid.

Riigikodaniku õiguste ja vastava dokumendi saamise teiseks oluliseks eelduseks on veel, et kodanik peab oma tegutsemisega tõendama oma tahet ja kõlblikkust seista saksa rahva teenistuses. Seepärast ei või riigikodaniku õigusi anda säärastele isikutele, kes on saatnud korda süütegusid riigi või rahva vastu, kellele on raskemate süütegude eest mõistetud kriminaalkaristus jt.

Juudi segaverelise („Jüdischer Mischling“) mõiste on nüüd kehtima pandud ka seadusandlikus korras, kusjuures mõõtuandvaks momendiks on vanemate rassiline kuuluvus.

Juutideks arvatakse need segaverelised juudi vereseguga isikud, kelle vanavanematest ükski ei ole täisjuut, sellest hoolimata, et nende esivanemate seas võib leiduda üksikuid juudi soost isikuid. Need isikud aga, kelle vanavanematest on üks või kaks täisjuudid, arvatakse „segaverelisteks“ (Mischling“), kellele kohta on kehtimas erilised seadused või seadusjõuga normid.

Segaverelised pole ülaltoodud definitsiooni alusel juudid ega sakslasedki, sest neid käsitletakse kui mingit vahepealset rassi, segarassi. Põhimõtteliselt on neile reserveeritud ka võimalus saada „riigikodanikuks“. Kuid teiselt poolt on nende kohta ikkagi jäänud kehtima kõik need kitsendused, mis nn. „riigiametnike“ –seadus ja mõned muud seadused kehtima pannud.

Segavereline, kelle vanavanematest on täisjuut ainult üks, võib vabalt ning takistamatult abielluda saksaverelise isikuga. Juhul aga, kui tema vanavanematest on olnud kaks täisjuuti, on säärasel isikul tarvis hankida eriline luba.

Segavereliste omavaheline abiellumine on takistamatult lubatud, kuid ainult nendel, kelle vanavanematest on kaks juudi soost isikud. On aga ainult üks vanavanematest täisjuut, siis on säärasel segaverelisel abiellumine segaverelisega keelatud. Viimast määrust motiveeritakse sellega, et segaverelised ühe juudi soost vanavanemaga peavad võimalikult kiiresti sakslusega kokku sulama, kuna aga nende omavaheline abielu pidurdavat seda.

*

Mida arvata kogu „rassiteooriast – rahvussotsialismi nurgakivist“? Et iga riik püüab oma inimtõugu arendada võimalikult väärtuslikuks, see on loomulik. Ja et riik tõkestab vähemusrahvust, kes valitsevale rahvusele hakkab juba üle pea kasvama, sellest saab aru, - kuigi Saksamaa vist väga kuri oleks, kui näit. Eesti oma saksa soost vähemusrahvust niisamuti kohtleks. Et aga Saksas seda puhtpoliitilist sõjakäiku juutide vastu teostatakse nii suure paatose ja karmusega saksa tõu puhtana hoidmise sildi all, selle kohta on maailma avaliku arvamuse enamus reageerinud parimal juhul küll vaid õlgade kehitusega.

Ja kui eespool on tsiteeritud nii vana „spetsi“ nagu Franklin, siis võiks teiselt poolt tsiteerida ka üht teist autorit, kes on noorem ja tunneb Saksa olusid palju paremini ning seisab ka muidu natside maailmavaatele kaunis lähedal. See on kuulus saksa mõttetark Fridrich Nietzsche, kes tõuteooria ja üldse juudiküsimuse kohta kirjutab kokkuvõetult järgmist:

„Sellega peab juba leppima (ka siis oli tõuküsimus akuutselt sõelumisel), et saksa rahvas põeb närvipalavikku ja poliitilist auahnust. Mitut liiki pilved tumestavad ja ründavad saksa rahva vaimu, selgemalt väljendudes – saksa rahvast käivad sageli üle väikesed rumalustumise hood, näiteks prantsusevastane rumalus (1885/86.a.), vahel juudivastane, poolavastane, kristlik-romantiline, vagneriaaniline, teutooniline, preisiline jne. – igasugused sellelaadilised saksa vaimu ja südametunnistuse väikesed uimastused ja pimestused...

Kui juudid tahaksid või kui neid selleks sunnitaks, mis näib olevat antisemiitide tahteks, võiksid nad saavutada ülekaalu või selle sõna täpsemas mõttes – valitsemisvõimu Euroopas eneste kätte. Kuid see on kindel, et juudid selles suunas ning sihis ei tööta: neil puuduvad sellekohased kavad. Juudid tahavad ja soovivad Euroopas assimileeruda, milleks ei puudu neil teatav pealetükkivus. Juudid janunevad selle järele, et ometigi kord elutseda kusagil kindlasti ja endid asundada austatud rahvana, et ometigi kord teha lõpp rändelule ja nn. „igavesele juudile“. Seda juutide suunda ning tungi, mis ehk juba väljendubki juudi rahva instinktide nivelleerimises, tuleks panna tähele ja suhtuda neisse heatahtlikult. Selle teostamiseks oleks vahest koguni kasulik ja tarvilik maalt välja saata määratsejaid antisemiite. Kuid vastutulelikust juutidele tuleks avaldada kõige suurema ettevaatusega ning valikuga ja seejuures toimida umbes selliselt, nagu teeb seda aadel Inglismaal.“

Edasi soovitab Fr. Nietzsche juudi ja preislase vere segamist, üteldes: „Ilmselt on selge, et vähemagi kahtluseta võinuks juudid seguneda näiteks kas või aadlisoost preislastest-ohvitseridega, mille tagajärjel võrsuks, areneks ja kujuneks uus ja tugev sakslusetüüp. Oleks mitmes suhtes huvitav näha, kas laseks end põliselt päritavale käskimise ja alistuvalt sõnakuulmise kunstile, mis on sakslastele üldiselt omane, uut tüüpi sakslasele juurde pookida ka juudi raha- ja kannatuse geenius ja esmajärjekorras pisut vaimurikkust, millest on Preisi aadlil küllaltki puudu. Ka oleks tarvis segada saksa ja slaavi rassi. Saksamaa vajab osavaid raha-inimesi, finantsgeeniuse selleks, et evida võimu maakeral.

Inimesed, kes kõnelevad ühte ja sama keelt, loevad samasuguseid ajalehti, raamatuid, nimetavad endid tänapäeval natsiooniks, kes tahab olla ka ühise päritoluga ja ajalooa, kuid see pole teostatav isegi mineviku kõige kurjema võltsimise kaudu.

Kui palju valelikust ja variserlikust on tarvis selleks, et tänapäeval Euroopas tõsta päevakorrale tõuküsimumust (rassiteooria).

Euroopat tuleb võtta tervikliku kultuurikeskusena: rahvuslikud lollused ei tohi tumestada meie arusaamist sellest, et kõrgemas vaimses valdkonnas püsib juba alaline vastastikune sõltuvus, näiteks prantsuse ja saksa filosoofia, Richard Wagner ja Pariis, Goethe ja Vana-Kreeka.“

Ja veel kirjutab sama mõttetark sakslaste kohta: „Saksa rahvas on kohutav rasside segu (Mischung und Zusammenrührung), milles, võib-olla, ülekaal kuulub koguni eelaaria elementidele. Sakslast praegu ei ole olemas, ta alles areneb, seepärast saksa filosoofia eelistab ka arenemise mõistet. Ja see valitsev mõiste koos saksa õllega ja saksa muusikaga töötab praegu selles suunas, et saksastada kogu Euroopat.“

III. Maa- ja tööolud.

Maaolude ümberkorraldus.

24. veebruaril 1920.a. esitas massikoosolekul Münhenis A. Hitler esmakordselt kahekümne viie punktilist rahvussotsialistlikku programmi, kus - nagu eelpool nägime – nõuti 17. punktis „rahvuslikele vajadustele kohandatud maareformi“, „maa tasuta võõrandamist üldkasulikeks otstarbeiks, maarendi kaotamist ja igasugust maaga spekulatsioonide lõpetamist“. Nüüdne rahvussotsialistlik põllutööminister Darré kinnitab, et põllutöö ei tohi olla harrastatav puhtkapitalistlikkudel põhimõtteil, et kasu ja kahju ei ole põllumajanduses mõõtuandvad tegurid, vaid põllupidajail on teatavad sotsiaalsed kohustused ühiskonna vastu.

29.IX 1933.a. antud seaduse sissejuhatuses on tähendatud: „Riigivalitsus tahab, kindlustades sakslaste vana pärandamiskommet, säilitada talupoegkonda (Bauerntum) kui saksa rahva vereallikat.“ (Maarahvas on ainus kiht Saksas, kus sündivus ületab suremuse.) „Talusid peab kaitsma ülevõlastamise, pärandamisel killustumise ja tükeldamise vastu, et nad sugukonna pärandina jääksid kestvalt vabade talupoegade kätte.“

„Peab taotlema põllunduslike omandisuuruste tervet jaotamist. Suur arv elujõulisi väike- ja kesk-talundeid jaotada võimalikult ühtlaselt üle kogu maa on parim tagatis rahva ja riigi tervise säilitamiseks, kuna põllupidajad on teatavaks jõureservuaariks ja sotsiaalseks valimikuks.

Põllu- või metsamajanduslikult kasutatud maaomand arvatakse põlistaluks, kui ta suuruselt ei ületa 125 hektarit ning on töövõimelise või töökõlvulise isiku (bauernfähige Person) ainuomandiks.

Talud, mida kasutatakse rendi teel, ei ole põlistalud.

Põlistalud kantakse põlistaluregistrisse („Erbhöferolle“).“

„Põlistalul peab olema vähemalt ühe põllutoitluse („Ackernahrung“) suurus. Põllutoitluse all mõeldakse säärast maahulka, mis on hädatarvilik ühele perekonnale elatumiseks (toitumiseks ja rõivastumiseks) rippumatult turust ja üldisest majandusseisukorrast, kusjuures põlistalu peab säilitama töötava majanduskäitise iseloomu.

Põlistalusid on Saksamaal praegu umb. 800 000 ja nende arv tõuseb sedamööda, kuidas suudetakse ratsionaalselt kasutada seniseid maatagavarasid või luua juurde uut põllumaad.

Vanadel germaanlastel oli kirjutamata seaduseks, et „odal“ ehk „allod“, s.t. põllumehe mõis või talu ei ole tema isiklik omand, millega ta võib teha, mis ta tahab, vaid see on sugukonna („Sippe“) omand selles mõttes, et see on ka kõikide tulevaste põlvete olemasolu alus.

Faktiline taluperemees oleks seega nagu perekonna ja tulevaste põlvete volinikuks, kes on kohustatud hoidma oma talu tervena ja elujõulisena, ei tohi talundit müüa, koormata võlgadega ega võõrandada mingil muul teel või viisil, vaid on kohustatud oma maad korralikult harima, talundi produktioonivõimet kõigiti tõstma ja pärast oma surma teda säilitama tervena ja elujõulisena ning jagamata üle andma ühele oma poegadest, kes väärilisem ning võimekam neid kohustusi kandma.

See igivana germaanlaste kombeõigus on säilinud tänapäevani mitme rahva aadli pärandamiskommetes. Nii näiteks Inglismaal läheb ühes mõisaga pärijale üle ka perekonna täistiitel, kuna tema vennad ja õed ei ole õigustatud tiitlit kandma.

Vanadel germaanlastel tähendas sõna aadel („odal“) vaba talupoegkonna eliiti. Karl Suure ajast alates algab uue aadli, nn. feodaalaadli, võim ja eesõigustatud seisukord, mis tuletub juba lähedalseisemisest kuninga- või kirikuvõimule. Ikka suuremal ja suuremal arvul läksid talupoegade põlistalud aadli kätte, kes liitis neid hiiglasuurteks mõisateks.

Säärasel viisil tekkis aadli suurmaaomand, kuna senine vaba talupoegkond oli määratud kehvimisele ja lõpuks ka isiklikule orjastamisele. Orjastatud talupoegade südameis elav vabaduse tung plahvatas reformatsiooni ajal (XVI saj.) suureks üleriigiliseks tuleks, väljendudes nn. „talupoegade sõdades“.

Algul näis talupoegade mäss võidukana, kuid lõpuks riigivõimul ühes aadliga läks korda seda maha suruda. Selle tagajärjel sattusid talupojad veelgi raskemasse olukorda. Pärisorjusest (Leibeigenschaft) vabastati saksa talupoeg Preisi aladel alles 1807.a. minister von Stein'i algatusel.

Kui aga algas hoogne industrialiseerimine, tõrjuti põllumajandus ühes põlluharija rahvaga tagaplaanile. Talupoegkond sattus liigkasuvõtjate jt. rahameeste küüsi. Algas talude ülevõlastamine ja oksjonitel müütamine. Talumaad läksid ikka rohkemal arvul äritsejate kätte.

Teiseks saksa talupoegluse hävinemise põhjuseks oli talundite pärandamisviis. Kui pärandamine sündis vastavalt vanaaegsetele kommetele, s.o. talundid läksid jagamatult üle ühele pärijale, pidid kaaspärijad (vennad, õed jt.) saama talundist vastava osa rahas. See viis talud põlvest põlve järjest suuremale ülevõlastamisele. Sel teel ülevõlastati umbes üks kolmandik talundeid.

Paljudel juhtumel aga selle pärimismooduse juures talundid tükeldati, nii et talu polnud enam suuteline moodustama elamisbaasi ühele perekonnale, sattudes, eriti viimasel ajal, oksjonihäämri alla.

Põlistaluseadus seab uuesti ausse vanagermaanlaste kommetele vastava pärandamiseseaduse.

Põlistalu on tükeldamatu ja võõrandamatu. Teda ei tohi enam müüa ega muul viisil võõrandada, ei tohi pantida ega võlgadega ja kohustustega koormata. Pärandamisel peab talu minema jagamatult pärija valdusse, kellelt seadus nõuab „talupojakõlblikkust“ („Bauernfähigkeit“), s.o. talundi peremeheks peab olema tõeline ja võimeline saksa soost talumees. Pärandamisel jääb peremehele õigus määrata, kes tema lastest asub pärijana talu valitsema. Kuid seadusliku jõu omandab otsus pärast kinnitamist kohalikus pärandikohtus „Anerbengericht“ , mida nimetatakse veel „Erbhofgericht'iks“. Selle koosseisu kuuluvad eesistujana üks kõrgema juriidilise haridusega isik ja kaasistujatena kaks talupoega.

„Põlistaluks“ tunnistatud maatükk ei ole enam tema peremehe eraomand tavalises tsiviilõiguslikkus mõttes, vaid on muutunud sugukonna võõrandamatuks omandiks.

Taluperemees on kohustatud talu säilitama elujõulisena ja oma järeltulijatele edasi andma samaväärtuselisena, nagu ta on saanud selle oma isalt.

Taluperemees ei ole seega enam isiklik „ettevõtja“ selle sõna tavalises mõttes, vaid ta seisab oma sugukonna teenistuses. Talupojaks nimetatakse „ainult põlistalu omanikku“, kuna muid põllupidajad nimetatakse põllumeesteks „Landwirt“.

Isikuid, kelle esivanemad kuuluvad värvilisse rassi või on juudi verd, ei saa omada talupoja õigusi. On kehtimas esivanemate verepuhtuse nõuded kuni 1800.aastani.

Põlistaluseaduse järgi ei või talupojaks „Bauer“ olla isik, kes on hooldamisel. On nõutav, et talupoeg peab olema aus ja korralik, võimeline talu korralikult majandama ning ei tohi eksida seaduste vastu. Kui talupoeg ei õienda oma rahanduslikke kohustusi ja võlgasid, kuigi see temal võimalik oleks korraliku majapidamise juures, siis võib talupoeglik pärandikohus seesuguse talupoja põlistalu valitsemisest ja kasutamisest kõrvaldada kas jäädavalt või teatavaks ajaks ja talundi üle anda abikaasale või sellele, kes oleks õigusjärglaseks tema surma korral.

Põlistalu omaniku surma korral läheb põlistalu vastava seaduse põhjal jagamatult üle ühele pärijale, põlvest põlve teguvõimsaile järeltulijaile, esijoones meesoost pärijatele ja seega moodustab erilise osa kogu päranditombust. Pärandamisjärgse korra ja pärijate tubliduse määravad kindlaks parteilised organisatsioonid.

Kui seadusliku korra järgi põlistalu õigusjärglaseks peab kutsuma isiku, kes ei ole „talupojakõlblik“, kõrvaldatakse ta ja talundi omanikuks määratakse isik, kes olnuks tema pärijaks tema surma korral.

Põlistalu pärimises kehtiv kord, mis põhineb eelistusõigusel, tõstab päevakorrale küsimuse kaaspärijate – vendade ning õdede – õiguste kohta. On selge, et neid ei või pärandi korraldamisel lihtsalt kõrvaldada. See on juba seepärast lubamatu, et taluperemehe lapsed on maast madalast üles kasvanud oma sugukonna põlisel maalapil ja oma kaastööga suuresti aidanud hoida talu elujõulisena. Seepärast nõuab põlistaluseadus, et põlistalu üleminekul pärijale kindlustatakse ka kaaspärijatele teatavad õigused pärandi kohta.

Pärija vendadel ja õdedel on õigus saada ülalpidamist ja kasvatust, on õigus kaasavara ja varustamise peale. Ja kui nad on sattunud ilma oma süüta hätta, siis on neil ka õigus saada talus ulualust.

Kuid seejuures ei ole lubatud säärase kohuste täitmiseks koormata talundit obligatsioonidega või hüpoteeklaenudega, vaid see peab sündima ainuüksi talundi sissetulekute arvel. Seega on tõmmatud piirid kaaspärijate nõudmistele: kohustused kaaspärijate – õdede ja vendade – suhtes ei tohi ületada talundi kandejõudu.

Ehk küll talundi tükeldamine ei ole enam lubatud, ei esine see siiski absoluutse keeluna, sest põlistaluseadus võimaldab ka erandeid, näiteks juhtumil, kui pärandajal on kaks poega, kes on mõlemad „talupojakõlblikud“ ja kui talundi maad on küllalt suured selleks, et neist moodustada kaks elujõulist talu.

Üleandmis- ehk pärandamislepingu koostamine ja selle üksikasjade kindlaksmääramine, mille hulka kuulub ka pärija õiguste ja kohuste täpne fikseerimine vendade ja õdede suhtes, on jäetud pärandaja isiklikuks ja tema perekonna omavaheliseks asjaks.

Kuid sellise kokkuleppe peab kinnitama kohalik pärandikohus. Selle kohtu kompetentsi kuulub uurida, kas uuele taluperemehele pealepandavad kohustused on kooskõlas vajadusega säilitada talund elujõulisena ja kas nad ei ületa talundi majanduslikku tasuvust.

Teatud juhtumel on taluüüril lubatud teha isegi laenu, näiteks kui üks vendadest hädasti vajab kapitali iseseisvaks asundamiseks. Enesestmõistetavalt ei tohi säärane laen mingil juhul omada koormava hüpoteeklaenu iseloomu, vaid peab kandma talumehe isikliku krediidi iseloomu, mis on kindlustatud talundi sissetulekutega.

Sellest järeldub, et säärase krediidi hankimine on lubatav ainult talundi majandusliku kandejõu piirides.

Krediidi kasutamine on põlistalu peremehel lubatud vaid neis piirides, mis võimaldavad laene ja laenuintresse korralikult tasuda, riivamata talundi enese elulisi huve. Järelilikult kannab taluperemehe krediit oluliselt isikliku krediidi iseloomu, mille kindlustamiseks peale talu tulutoovuse on taluperemehe isiklik ustavus ja au.

Talumehe aumõistel on eriline kaal. See on „talupoja –kõlblikkuse“ seaduslikuks eelduseks. Kui osutub, et põlistalu valdaja majandab oma talu halvasti või ei täida korralikult kohustusi võlausaldajate vastu, mis oleks täiesti võimalik korraliku majandamise juures, siis võib kohus vastava Saksa osariigi talupoegade juhi, Landesbauernführer'i esildisel kõrvaldada tema talupojaseisusest, tunnistades ta mittekölvuliseks taluperemeheks. Kohtu sellesisulise otsuse tagajärjel kaotab talupoeg põlistalu valdamise ning valitsemise õiguse.

Sel juhul on kohtule antud õigus põlistalu peremehe õigused anda edasi isikule, kes oluks seaduslikuks õigusjärglaseks senise peremehe surma puhul. Kui sugukonnas ei leidu säärast isikut, siis teeb juba üleriigiline talupoegade juht „Reichsbauernführer“ kohtule ettepaneku anda põlistalu üle mõnele teisele isikule.

Ühel ajal põlistaluseaduse elluviimisega on kogu saksa talupoegkond organiseeritud seisuslikul alusel. Kogu põllumajanduse ja rahva toitlustamise juhtimiseks on kutsutud ellu eriline üleriigiline talupoegade organisatsioon korporatiivsel alusel – „Riiklik Toitlusseisus“ „Reichsnährstand“, mis kujutab endast avalik-õiguslikku asutist oma distsipliini ja määrustega ja on õige lähedalt seotud põllutöoministeeriumiga. Sellega on ära kasutatud üks vanadest talupoegkonna nimetustest, kuna vanemas saksa kirjanduses ja luules nimetatakse talupoegi sageli „toitlusseisuseks“, vastandina kaitse- „Wehr“- ja õpetatud seisusele „Lehrstand“.

Üleriigilise talurahva korporatsiooni kohalikud organisatsioonid koonduvad kõrgemate astmete organisatsioonide ümber.

„Riigi talupoegade juht“ seisab üleriigilise talupoegade korporatsiooni eesotsas ühes üleriigilise talupoegade nõukoguga, kelle ülemjuhtimisele allub otseselt ühelt poolt halduslik aparaat „Verwaltungsamt“ ja teiselt poolt „Stabsamt“, mis tegeleb põhimõtteliste küsimustega.

Praegu on saksa talupoegade riiklikuks juhiks „Reichsbauernführer“ Saksa toitusminister Darre', seniste reformide tegelik teostaja, keda peetakse kogu rahvussotsialistide agraarseadusandluse isaks.

Talupoja kindlustamiseks on viidud läbi ümberlaenustamine ja põllumajandussaaduste turustamiseks loodud turukorraldus, mis peab põllumehele kindlustama õiglased hinnad ja ühtlasi tegema põllumeeste sissetuleku sõltumatuks konjunktuuri kõikumistest.

1937.a. 1. veebruarist on Saksamaal pandud kehtima põllunduslike maatükkide ostumüügi-seaduse muutmise seadus. Selle järgi iga maakinnisvara üleminekuks on vajalik valitsusvõimu nõusolek. Niisugune korraldus taotleb maaturu kontrolli, maaga spekulatsioonide vältimist ja maapidamisest kõlbmatu elemendi väljalülitamist.

2. Tööõigus ja töörinne.

Saksa Töörinne (Die Deutsche Arbeitsfront“ – DAF) on avalik-õiguslik organisatsioon, mille eesmärgiks on luua kõikidele loovalt töötavaile sakslastele solidaarset ühistunnet ja võita südameid rahvussotsialismile.

Goebbels kirjutas 1932.a.: „See, kes valitseb tööliste südame ja tunnete üle, valitseb Saksamaa üle.“

Saksa Töörinde loomine algas endiste Saksa ametiühingute ülevõtmisega 2. mail 1933.a. See ülevõtmine teostus Hitleri käsul. Nelja päeva jooksul oli dr. R. Ley, kes hiljem määrati „Saksa Töörinde“ juhiks, üle võtnud kõik 169 vaba ametiühingut, mis kuni tolle ajani tegutsesid demokraatlikul alusel. Need kõik on liidetud üheks hiigelsuureks „töörindeks“, mida juhib dr. Ley üle miljoni alljuhiga. Saksa Töörinde varandus ulatub poole miljardi Saksa riigimargani, kaasa arvatud inventar ja maha arvatud kõik kohustused – muidugi kuulus sellest suur osa juba varemaile ametiühingutele. Reguraalabirahade (Renten) maksmiseks kulutati näit. eelmisel aastal 84 miljonit, muudeks sotsiaalseiks toetusteks 25,7 miljonit riigimarkka.

„Seadus rahvusliku töö korraldamiseks“, mis 1. mail 1934.a. kehtima pandud, lähtub käitise kui rahvusliku töö rakukesest. Ettevõtja on käitise juht. Aktsiaseltside ning muude juuriidiliste isikute juures arvatakse ettevõtte seaduslikud esindajad käitise juhtideks.

Käitise juht ja juhivad (Führer und Gefolgschaft), s.o. kõik käitises töötajad, moodustavad käitise ühiskonna (Betriebsgemeinschaft), kes peab solidaarselt töötama käitise eesmärkide edendamiseks ja rahva üldhuvide kasuks. Käitise juht „peab“ hoolitsema juhivate heaolu eest. Kui „sotsiaalne aukohus“ tunnistab käitise juhi süüdlaseks oma sotsiaalsete kohuste mittetäitmisel või oma juhivõimu kuritarvitamises,

siis võib aukohus teda karistada, tunnistades tema mittekõlvuliseks käitise juhina. Sel puhul tuleb ta asenda teisega.

Alates käitise, milles töötab vähemalt 20 isikut, valitakse vastavalt töötajate arvule kaks kuni kümme usaldusmeest, kes koos käitise juhiga, tema juhtimisel, moodustavad käitise „usaldusnõukogu“.

Seadus määrab usaldusnõukogu peamiseks kohuseks „süvendada vastastikust usaldust käitise ühiskonnas“. Peale selle kuulub usaldusnõukogu kompetentsi läbi kaaluda kõik määrad tööviljakuse tõstmiseks, üldiste töötingimuste eriti iga käitiskorra (Betriebsordnung) korraldamiseks, käitiskaitse teostamiseks ja parandamiseks, kõigi käitises töötajate solidaarsuse tugevdamiseks ja kõikide käitisühiskonna liikmete heaolu tõstmiseks. Edasi peab usaldusnõukogu avaldama oma mõju kõikide vastuolude ning konfliktide likvideerimiseks, mis võivad tekkida käitise ühiskonnas. Muu seas on käitise juht kohustatud enne käitisekorra järgi ettenähtud trahvide määramist ära kuulama usaldusnõukogu arvamuse.

Seatakse sisse eriline sotsiaalne aukohus, millele alluvad niihästi käitise juhid kui ka kõik käitises töötajad.

Raskemaid eksimusi käitisühiskonda (Betriebsgemeinschaft) kuulumisest tingitud sotsiaalsete kohustuste vastu karistatakse aukohtu poolt kui eksimusi sotsiaalse au vastu. Karistusena on aukohus õigustatud määrama: 1. hoiatust, 2. noomitust, 3. rahatrahvi kuni 10 000 riigimargani, 4. tunnistama süüdlast mittekõlvuliseks tegutsema käitise juhina või usaldusmehena, 5. kõrvaldamist senisest töökohast, kusjuures aukohtule on antud õigus määrata lepingu ülesütlemiseks ja tühistamiseks seaduses ettenähtud teine tähtaeg või töölepingus fikseeritud tähtaeg.

Seaduse eeskirjade täitmise üle valvamiseks on määratud töö eestseisjad („Treuhand der Arbeit“), kes tegutsevad riigiametnikena, alludes riigi tööministrile. Nende ülesanded sarnanevad teataval määral meie töökaitseinspektorite omadega. Eriti kuuluvad nende ülesannete hulka järelvalve usaldusnõukogude moodustamise ja nende tegevuse üle, vaidlusjuhtude lahendamine ja otsustamine ning kaasaaitamine aukohtute moodustamiseks.

„Saksa Töörinne“ on sotsiaalpoliitiline organisatsioon, milles on ühendatud kõikide käitiste töölised. Ta asendab endisi töölisorganisatsioone. Töörinne töötab kontaktis riigi majandusnõukoguga. Seal määratakse kindlaks sotsiaalsed ja majanduslikud suunad. Palkade ja tasuvuse küsimustes on otsustajateks erilised ametimehed – töökakuraatorid. Töörinde organisatsiooni eesmärk ja ülesanded on fikseeritud 24. oktoobril 1934.a. „Saksa tööfrondi põhiseaduses“.

Tööfrondi eesmärgiks on tõelise rahvusliku ühiskonna moodustamine kõikidest loovalt töötavatest sakslastest.

Sellega, et ühte organisatsiooni koondatakse tööandjad-ettevõtjad ja töövõtjad-töölised, püütakse mõlemaid kihte üksteisele lähendada, arendada solidaarsust, vastastikust sallivust ja arusaamist, et üle saada huvide lahkuminekust võrsuvast klassivaenust.

Sellega, et ühes ja samas organisatsioonis viiakse kokku vaimse ja kehalise töö tegijad, taotletakse ületada ka kuristikku, mis lahutab mõlema liigi töötegijaid üksteisest. Kuipalju neid suuri sihte on tegelikult saavutatud, see on muidugi iseküsimus. Ja selle kohta puuduvad kindlamad andmed.

Saksa Töörinde ülemjuhtimist teostab muidugi rahvussotsialistlik erakond.

Samuti nagu endistel ametühingutel, nii on ka Saksa Töörindel oma omaabi-korraldus. Töörinne täidab kõiki endiste ametühingute sotsiaalseid ülesandeid, nagu invaliidsuse-, vanaduse- ja töötaolu-toetuste ja matuseraha maksmine. Kõigi nende maksude suurus oli 1935.a. umbes 80 miljonit riigimarka.

Töörinde omaabi siht on formuleeritud järgmiselt: „Saksa Töörinde omaabi-korraldus peab tema liikmeskonnale kindlustama elamisvõimaluste säilitamise häda korral, et kõige andekaimaile tasandada teed edasipääsuks või neid abistada iseseisva eksistentsi loomisel, võimalust mööda ka oma krundil ja maal.“

Iga aasta korraldatakse töörinde poolt kutsetööliste võistlus, millest võivad osa võtta kõikidel käsitöö-aladel töötajad oma iseseisvalt tehtud töödega. Parimaile tegijaile antakse auhindu ja vajaduse korral aidatakse võistlusel võitnuid nende kutseelise tegevuse parandamisel.

Töörinde raamides töötab veel rida muid organisatsioone ning korraldusi, nagu juriidilise nõuande büroode võrk, rahvatervishoiu-korraldus, vaba aja organisatsioon „Jõud Rõõmu kaudu“ (Kraft durch Freude“), organisatsioon „Töö Ilu“ („Schönheit der Arbeit“), siis veel kutseoskuse ning kutsehariduse amet, poliitilise kasvatus korraldus jt.

Juriidilist nõuannet antakse oma liikmeskonnale tasuta ainult tööõigusse puutuvais küsimustes. Tegevusaastal 1935/36 on DAF juriidilisest nõuandekohtades arutanud 3,5 miljoni töölise kaebasja tööandjate vastu. Neist 5% tuli anda lahendamiseks töökohtutele, kuna 95% suudeti DAF vahetalitusel lahendada leppimise teel.

Rahvatervishoiu korralduse ülesanne on hoolitseda töötervishoiu eest käitistes ja ajakohaste kaitseabinõude läbiviimise eest, niisugustesse tööhaigestumiste ja terviserikete eest, nagu mürgitused, kopsude täitumine tolmuaga jms.

„KdF – „Jõud Rõõmu kaudu“.

Töörinde üritustest on erilisel aktiivne ning erilise populaarsuse võitnud organisatsioon töörinde vaba aja korraldamiseks ja kasutamiseks. Ametlikult kannab see nimetust „Kraft durch Freude“. KdF, nagu seda organisatsiooni lühendatult nimetatakse, hoolitseb töörinde vaba aja veetmise ja meelelahutuste eest.

Selle organisatsiooni ülesandeks on võimaldada kõigile töötajaile osasaamisest kultuurielu hüvedest, mis seni olid kättesaadavad peamiselt jõukamaile rahvakihtidele.

Kõnelemata alandatud hindadega korraldatud teatrietendustest, kontsertidest, spordivõistlustest ja muudest ettekannetest parimate jõudude osavõtul. KdF paneb erilist rõhku rõõmu-ja elamusrikkale puhkusele. Selleks korraldatakse iga aasta miljoneile tööliste, käsitööliste, talupoegadele, ametnikele ning teenijaile, vabakutselistele jt. ekskursioone ja huvisõite mägedesse mereranda ja välismaale. Välisreiside korraldamiseks on „KdF'il“ soetatud terve rida ookeaniaurikuid, mis on kas erilisel ehitatud „KdF“ sihtide kohaselt või nendele vastavalt ümber ehitatud.

Need laevad viivad iga aasta miljoneid sakslasi välismaareisudele, näiteks põhjamaadesse Norra ja Rootsi, Inglismaale või Vahemeremaadesse jm.

Saksamaal ringi liikudes võib kõikjal kohata KdF ekskursioone.

Töörinne on endale seadnud sihiks võimaldada igale töötajale sakslasele iga kahe aasta tagant välismaareisu „KdF“ ookeaniaurikul. Selleks otstarbeks, kuna seniseist olemasolevaist sõiduvahendeist ei jätku, on tellitud veel uusi aurikuid. „KdF“ organisatsiooni korraldusel on 1937.a. kasutanud niisuguseid ekskursioone ja reise 11 miljonit inimest. 1936.a. jooksul on KdF kaudu võimaldatud külastada teatrietendusi 3,5 miljonil töötajal. Käitistes on sama aja jooksul korraldatud 450 kunstinäitust, mida külastasid 2.500 000 isikut.

Ametiline organisatsioon „Töö Ilu“ („Schönheit der Arbeit“) seab endale ülesandeks teha tööd käitistes järjest inimväärsemaks. Selle sihi taotlemisel on töörinne tuhandetes vabrikutes läbi viidud ajakohaseid uuendusi.

Saksa Töörindel on ka oma pank („Bank der Deutschen Arbeit“) ja oma kindlustusseltsid.

Tähendatud asutised on üle saja miljoni riigimargaga (1935.a. andmeil) kulutanud tööfrondi liikmete asundamise finantseerimiseks.

1935.aastal oli Saksamaa Töörindel liga kakskümmend miljonit liiget. Samal aastal arvestati töörinde aastast kogusisetulekut kolmesaja miljoni riigimarga peale.

Punase niidina läbistab töörinde üritusi liikmeskonna maailmavaatelise kasvatuse eriline rõhutamine rahvussotsialismi vaimus.

3. Tööteenistus.

Tööteenistuse (Arbeitsdienst) otstarve on kihi- ja seisusevahede kaotamine, kehalise töö aussetõstmine ning noorsoo maale ja loodusele lähemaletoomine kehalise tööga karastamise kaudu, ühtlasi arendades noorsoos üldrahvuslikku seltsimehelikkust „Vere ja pinnase“ („Blut und Boden“) põhimõtteil.

Aluse pani ühiskondlikule tööteenistusele juba Brüningi valitsus 1931.a., kuid sellest uuendusest on rahvussotsialistliku valitsuse ajal välja arendanud omapärane üleriigiline institutsioon, mis pole enam kaugeltki hädaabitöö vahend tööpuuduse vastu võitlemisel, kuigi ta algul seda oli. Nüüd on ta suurel määral noorsoo kasvatamise vahend.

Tööteenistuse ülesandeist kõneleb A. Hitler:

„Tahame tööteenistust mitte selleks, et tööliselt tema tööd käest võtta. Tahame tööteenistust selleks, et iga noort sakslast sundida oma kätetööga rahva ülesehitamisel kaasa aitama.

Tahame aga sakslasi eeskätt neist kutsetest, kes kehalist tööd ei tee, sudida kehalist tööd ära õppima, et seega leida mõistmist suguvendade jaoks, kes töötavad põllul, vabrikus või töökojas.

Tahame neis kaotada upsakust, millega kehalisse töösse suhtuvad kahjuks paljud haritlased ja tahame ka vastuoksa nende eneseusaldust kõvendada teadmiseiga, et nemadki kehalist tööd suudavad teha.

Seega tahame kaasa aidata üksikute rahvakihtide üksteisest arusaamisele, et kõvendada rahvusterviku sidet.

Meie tahame, et nad üksteist tundma õpivad, et seega aegamööda leida kõige loomulikumat alust tõeliselt sisemisele ühtlustundele, mis on lõhutud pikkade sajandite jooksul.“

1931.aastal ellukutsutud vabatahtlik „tööteenistus“ polnud tegelikult muud kui omalaadi produktiivsust tagav töötatöölise hooldamine. See võis rakendatud saada üldkasulike tööde läbiviimiseks üldsuse huvides ja muude finantseerimisvõimaluste puududes. Seega oli lubatud tööde piirkonda nii laialdaselt määratleda, et tegelikult osutus võimalikuks selle alla üks või teine omavalitsus.

Rahvussotsialistlik erakond oli esimesi tööteenistuse propageerijaid. Juba 1928.a. tõsteti päevakorrale „üldise tööteenistuskohustuse“ (allgemeine Arbeitsdienstpflicht) kehtimapaneku küsimus, missuguse idee eestvõitlejat erukolonel Konstantin Hierl'i partei juhatus volitas eeltöid alustama. 1930.a. formuleeris rahvussotsialistlik erakond oma sellekohased nõudmised järgmiselt:

1)üldise tööteenistuskohustuse kehtimapanek eranditult kõikide töövõimeliste ja kodanikuõigusi omavate noorte sakslaste kohta;

2)tööteenistus on kaitseväteeniustusega samaväärne auteenistus rahva ja isamaa huvides;

3)tööteenistus on suur rahvussotsialismi kasvatuskool;

4)tööteenistust tuleb rakendada ainult kasulike, rahvamajanduslikult väärtuslike, produktsiooni tõstvate tööde läbiviimiseks suure eesmärgiga – võita saksa rahvale nn. leivavabadus, mis tähendab seda, et Saksamaa peab vabanema välismaade vilja impordist ja jõudma toita kogu oma maa-alal elutsevat rahvast Saksamaal kasvatatud viljaga.

Et ette valmistada ja välja koolitada tulevikus tarvilikku juhtkonda, organiseeris kolonel Hierl juba aegsasti maskeeritult tööteenistust Hammersteini töölaagris.

1932.a. juulikuust alates on Hierl kõigis Saksamaa osades asutanud ühinguid, kes varjatud kujul organiseerisid vabatahtlikku tööteenistust.

Brüningi-aegset vabatahtlikku töökohustuse elluviimist finantseeriti töötaolu-kindlustuse ja kriisi-hoolekande fondidest. Iga mehe-tööpäeva kohta maksti kaks riigimarka. Rahaline toetus kestis kakskümmend nädalat ja sama kaua kestis ka tööta isiku tegevus tööteenistuses. Need 20 nädalat arvestati ka töötatöölisele nende maksimaalse seadusliku toetus-saamise aja arvel.

Töötatöölise keeldumine astuda tööteenistusse ei toonud neile mingeid ebameeldivaid tagajärgi, sest sellest keeldumisel ei tohtinud järeldada, et nad ei taha töötada, ega ka seda, et nad on töötud oma süü läbi.

1932.a. juulikuus osutus tarvilikuks vabatahtlikku „tööteenistust“ reorganiseerida uue seaduse alusel. Kuna uue korralduse järgi olid tööteenistuse sooritamise seotud teatavad eelistused siis hakkas see liikumine hoogu võtma, nii et Hitleri võimuletuleku ajaks seisis vabatahtlikus tööteenistuses juba ligikaudu 200 000 meest.

Pärast võimu ülevõtmist Hitleri poolt nimetati kolonel Hierl „Tööteenistuse riigisekretäriks“, kes allub vahetult riigi tööministrile.

Hierli juhtimisel asutati kohe, rahvussotsialismi põhimõtete kohaselt, kogu vabatahtliku tööteenistuse ümberkorraldamisele. Selle töö tulemusena defileeris erakonna aastakoosolekul 1934.a. Nürnbergis A. Hitleri ees 52. 000 vormirõivastes tööteenistuse meest, päikese käes säravad labidad õlal.

Kui aasta 1933 oli organisatsiooni ja juhtkonna kasvatamise aastaks, siis 1934.a. esines tööteenistus juba avalikkuse ees üleriigiliselt korraldatud koosolekute, meelevalduste, rongkäikude ja paraadidega. Seega valmistati pinda ette üldise tööteenistuskohustuse kehtimapanekuks.

1935.aasta jaanuarikuus loodi vabatahtliku tööteenistuse raamides distsiplinaarkaristusvõim ning 29. märtsil 1935 muudeti tasuseadust selles mõttes, et osa juhtkonnast võeti üle riigiteenistusse.

Lõpuks, 26. juunil 1935.a. otsustas riigivalitsus panna kehtima üldise sundusliku tööteenistuskohustuse kõigile meeskodanikele enne sõjaväeteenistust.

Riigikantsler määrab tegevvaie suuruse, samuti ka riigi tööteenistuse arvulise koosseisu suuruse. Nii näiteks koosnes riigi tööteenistus 1936.a. 200 000 mehest-sõdurist, juhtkond kaasa arvatud.

Naisnoorsoo tööteenistus on praegu alles kujundamise staadiumis ega ole veel tegelikult kõigile kohustuslikuks tehtud, küll aga tütarlastele, kes soovivad astuda kõrgematesse koolidesse. 1936.a. koosseisus oli ette nähtud 10 000 tööneidu („Arbeitsmaiden“).

Pärast organisatsioonilise ülesehituse lõpuleviimist kavatakse tööteenistus teha kohustuslikuks ka naisnoortele.

Kohustusliku tööteenistuse kestvuseks noortele meeskodanikele on esialgu määratud vaid kuus kuud. Teenistusse võtmist teostatakse kaks korda aastas: 1. oktoobril talviseks ja 1. aprillil suviseks poolaastaks.

Talviseks poolaastaks määratakse tööteenistusse eeskätt need kodanikud, kelle kutsetegevus teostub peamiselt suvel, nagu põllunduses, aianduses, metsanduses, kalanduses, ehitusalal, hotelli- ja restoranipidamise alal, sisevetelaevanduses jm. Säärastel kutsealadel töötajad.

Tööteenistus on enamasti nii korraldatud, et tööle võetakse talvel enamasti maa- ja suvel linnapoisse, et võimalikult vähem segada nende normaalset tööd ning tegevust, kandes tööteenistuse vabale ajale.

Talvel tehakse tööd 7 tundi ja suvel 8 tundi päevas. Peale prii ülalpidamise antakse igale tööteenistuses olijale päevas taskuraha 25 penni. Palka saavad ainult kutselised tööteenistuse juhid, vastavalt sõjaväes teenivate ohvitseride palganormidele.

Tööteenistuse ülesandeks on edendada võitlust saksa rahva leivavabaduse eest, et saksa rahvast teha leivaga varustamisel sõltumatuks teravilja välismaalt sisseveost. Selleks kavatakse:

1) põllundusliku kultuurmaa suurendamist pindala poolest seni põllunduslikult kasutamata maade, soode, tühjade liivanõmmede jms., arvel ja

2) juba olemasolevate põllunduslikkude kultuurmaade muutmist viljakandvamaks.

Saksamaa importis varem 4 miljardi riigimarga eest toiduaineid. Sellest tahetakse nüüd kui mitte vabaneda, siis vähemalt seda määra suuresti vähendada.

Soid ja rabu on Saksamaal 2. 245. 000 hektarit, millest on juba kultiveeritud umbes 15%, s.o. 337.000 ha, kuna umbes 1.900. 000 ha veel kultiveerimata. Põllunduslikult kõlbmatut, tühja kultiveerimata maad, peamiselt liivamaad, arvatakse Saksamaal olevat 1.200.000 ha kuni 2.000.000 ha, millest võib vähemalt 800.000 ha muuta põllunduslikult kasutuskõlvuliseks kultuurmaks. Ülejäänud osa kõljab vaid metsaistutuseks, seepärast kavatakse istutada 1,5 milj ha uut metsa.

Suuremate jõgede kaldail katab kõrgvesi vähemalt 1.000.000 ha, mõnel aastal isegi 2.000. 000 kuni 3. 000 000 ha maad. Ehitades ajakohased kaitseabinõud kõrgvee vastu võib suurel määral tõsta selliste maaalade põllunduslikku tootmisvõimet; ligikaudu üks kolmandik kogu Saksamaa põllunduslikust kultuurmaast – nimelt 8.500. 000 ha – kannatab liigse niiskuse all, mis nõuab maaparandustöid – drenaaži; ka merelt tahetakse maad juurde võita; suur osa (15 kuni 25%) Saksa põllunduslikust kultuurmaad kannatab liigse kuivuse all.

Järelikult kokku umbes pool kogu Saksa põllunduslikust kultuurmaast vajab hüdrotehnilist maaparandustööd.

Kolm kuni viis miljonit hektarit põllumajanduslikku maad on halvasti kasutatud liigse tükeldamise tõttu (peamiselt Lääne- ning Lõuna-Saksas) ja nõuab seepärast ümberkorraldamist. Põllunduse produktiivsuse tõstmiseks on tarvilikud ka laiaulatuslikud teede ehitused.

Kõik loetletud tööd nõuavad aga nii suri kulusid, et osutub võimatuks nende teostamine eramajanduslikul alusel.

Enne Maailmasõda näis kogu energia koondumine tööstusele olevat palju tulutoovam kui põllunduse arendamine, sest tööstusriik võis põllumajandussaadusi hankida palju odavamalt, ostes neid maailmaturgudel.

Maailmasõja-kogemused näitasid, et säärase majanduspoliitika tulemused annavad endid valusasti tunda pikaleveninud sõjapäevil. Saksa rahvas pidi kannatama toidupuuduse all ja see asjaolu osutus olulisemaks teguriks, mis murdis ta vastupanujõu.

Versailles' rahulepingu tõttu vähenes Saksamaa rahvastik 9,5 % võrra, pindala aga tervelt 13% võrra ning põllunduslikult kasutatud maaala 27% võrra, leivaviljasaagid vähenesid kokku 30% võrra.

Saksamaa sõltuvus välismaisest teraviljaimpordist muutus seetõttu veel suuremaks. Omamaa varustamine teraviljaga sai tähtsamaks rahvamajanduslikuks probleemiks, mida on endale seadnud rahvussotsialistlik Saksamaa.

Suureulatusliku maaparandustöö teostamisele on rakendatud tööteenistuse 180 gruppi. Iga grupp on jaotatud seitsmesse rühma. Rühma kuulub keskmiselt 150 meest.

Ametlikult hinnatakse, et juba paari aasta pärast on Saksamaa põllunduse teraviljatoodangu aastane tõus võrdne kõikide Saksamaa asumaade aastase ekspordiga viimaseil aastail enne Maailmasõda.

Neil maa-aladel, kus maaparandustööd on juba enam-vähem lõpule viidud ja soovitud tulemused käes uue kultuurmaa, uute asundustalude ja tõusnud toodangu näol, on riigi poolt tööteenistuseks kulutatud summad osutanud rahvamajanduslikku tasuvust 17 kuni 20 % kõrguses.

1935/36.a. eelarve-aastal on tööteenistuse raamides teostatud maaparandustööde läbi Saksa põllunduslik maa-ala suurenenud 47.000 ha võrra.

Saksa ühiskondlikule tööteenistusele ei ole seatud ainuüksi rahvamajanduslik ülesanne kindlustada saksa rahvale toitu teravilja näol, vaid tööteenistus on rahvussotsialistidele ka tähtsaks vahendiks noorsoo kasvatamisel. Eriti tahetakse seega ausse tõsta kehalist tööd, mis peab uues rahvusühiskonnas siluma kihi ja klassivahed. Koos kehalise töö armastusega peab noor kodanik saama ka maailmavaatelse ja poliitilise koolituse.

Vastavalt nendele eesmärkidele ongi tööteenistuse sooritamisel kõik noormehed asetatud samadesse täpselt loetletud tingimustesse, hoolimata seisusest, sotsiaalsest päritolust, haridusest jne. Kõik on võrdsed üheõiguselised kodanikud ja ühiskondliku tööteenistuse sooritamisel peavad kõik elama samades tingimustes.

Töölaagris viibimise ajal antakse noormeestele ka riigipoliitiline väljaõpe, kus peamiselt pannakse rõhku rahvussotsialismi vaatekohalt Saksa ajaloo tundmisele.

Suurt tähelepanu pühendatakse kehalisele kasvatusel. Iga tööpäev algab kogu meeskonna ühiste võimlemisharjutustega.

Kasvatuslikkude eesmärkide taotlemisel rõhutatakse ka korda, täpsust, hoolsust ja distsipliini töölaagri seesmises elus.

Töölaagrite juhtkonna kasvatamiseks on üle riigi loodud võrk mitmeastmeliste erikoolidega – tööteenistuste juhtide koolid (Führerschulen).

Oma kõnes riigipäeval 17. mail 1933.a. on Hitler üheks oma tähtsamaks ülesandeks nimetanud miljoneisse ulatuva töötatöölise armee uuesti rakendamist produktiivsesse töösse.

Kuivõrd selle ülesande lahendamine (muidugi eriti ülemaailmse majanduskriisi möödumise tõttu) on õnnestunud esimese neliaastaku vältel, näitavad järgmised ametlikud statistilised andmed:

Saksamaal oli töötä töölisi:

Jaauuaris 1933 – 6.014.000

1935 – 2.974.000

Septembris – 1936 – 1.035.000

Aprillis – 1937 – 961. 000

Praegu veel ülejäänud töötutest kuuluvat enamik kutsetesse, mille alal on üldiselt raske tööd leida.

Tähtsat osa võitluses töötuse vastu on etendanud rahvussotsialismi algatusel alustatud riigiautoteede („Reichsautobahnen“) ehitamine. Töid alustati 23. septembril 1933.a. Kolme aasta pärast, s.o. 1936.a. sügisel, oli autoteede ehitamisel tööl 220 000 töölise, neist 100 000 otseselt teede ehitustöödel ja 120 000 igasugustes kõrval- ja varustuskäitistes, mis on loodud ehitustööde läbiviimiseks.

1936.a. sügisel oli riigiautoteedest juba lõplikult valmis ehitatud 1100 km ja ehitusel 1618 km.

IV. Kriminaalõigus.

Individualistliku õigusõpetuse vaatekohalt kujunevad kriminaalõiguslikud vahekorrad järgmiselt: üksikutele isikutele on antud terve rida õigusi, näit. tema isiku-, korteri-, varanduse puutumatus jne. õigus. Igal isikul on ka oma õigustatud huvid. Riigi ülesanne on kaitsta üksikisikut õigustatud huvide riivamise ja kuritahtlikkude kallaletungide eest teiste isikute poolt. Seda kaitset teostab riik, seades riigis elutsevate isikute õiguste ning kohustuste rikkumised karistusahvarduse alla.

Kriminaalprotsessis seisavad individualistliku õigusõpetuse vaatekohalt kaks indiviidi, kaks isikut teineteise vastu: süüalune – füüsiline isik ja karistust määrav – abstraktne juriidiline isik, riik. See põhimõtteline vahekord on kehtiv ka neil juhtudel, kui kuriteod on korda saadetud riigi vastu, nagu katsed kehtiva riigikorra õõnestamiseks või kukutamiseks. Säärasel juhul on füüsilised isikud rikkunud juriidilise isiku – riigi – huve. Järelikult üldiselt karistatav kriminaaldelikt – kuritegu – ei ole midagi muud kui ühe isiku kuritahtlik tegu, mis on sihitud teise isiku seaduslike õiguste ja õigustatud huvide vastu, mis kõik seisavad juriidilise isiku – riigi – kaitse all. Juriidilisel isikul – riigil - ei ole seejuures mitte üksi karistamise, vaid ka süüdistuse tõstmise õigus.

Vastupidi sellele individualistlikule õpetusele ei lähtu rahvussotsialistlik õigusõpetus mitte isikust ja seaduslike õigustest ning kohustustest, vaid nn. „rahvatervikust“, rahvusühiskonnast (Gemeinschaft des Volkes). Nii ei ole kriminaaldelikt – kuritegu – sellest perspektiivist vaadatuna mitte enam isiku õiguste ja kohustuste rikkumine, vaid kriminaalkuriteo- mõiste ühtib ühiskonnavastase teo või ühiskonnavastase ülalpidamise mõistega.

Seesugune pööre vaadetes kriminaalkuriteole, kui ta loogiliselt arendada lõppjärelenduseni, purustab kogu senise kriminaalõiguse (nuhtlusõiguse) ehituse ja nõuab selle uuesti ülesehitamist algusest peale.

Seepärast on väga huvitav jälgida, kuidas Saksamaal praegu väljatöötamisel oleva uue kriminaalseadustiku puhul ametlikud eelnõud, aruanded ja märgukirjad püüavad uute põhimõtete ning seisukohtade läbiviimises võimalikult vähesel määral muuta seni kehtivat kriminaalõigust, piltlikult väljendades –püüavad saavutada oma sihti endise seadustiku ümbersõnastamise teel, endise seadustiku ajakohastamiseks parandamise, mitte aga lammutamise ja siis uuesti ülesehitamise teel. Samal ajal nõuavad teoreetikud – ideoloogid – peamiselt rahvussotsialistlikud õigusteaduse professorid, oma raamatutes ja õigusteaduslikes ajakirjades avaldatud artiklites rohkem järjekindlust seni kehtinud kriminaalõiguse lammutamises.

Rahvussotsialismi õiguslike vaadete järgi tuleb kriminaalkuritegu, nagu eespool juba mainisime, mõista kui ühiskonnavastast tegu, mitte aga kui individuaalse isiku õiguste ja kohustuste rikkumist. Sellest järeldub loogiliselt teistsugune suhtumine karistuse mõttesse, samuti ka teistsugune arusaamine riigi karistava võimu funktsioonidest ja ülesannetest. Kui individualistliku õigusõpetuse järgi riigi poolt teostatava karistuse eesmärk on riigi piirides elutsevate isikute õiguste ja huvide kaitsmine, siis rahvussotsialistliku õigusõpetuse järgi on kriminaalkaristuse eesmärk ühiskonnas uuesti jalule seada säärane kord, millest üleastujat või kurjategijat tuleb karistada kui valitseva korra vastu eksijat, selle korra rikkujat.

Rahvussotsialistliku kriminaalõiguse põhimõtete kohaselt peab iga kriminaalkaristus sisaldama rahvusühiskonna (Gemeinschaft) väljendatud moraalset hukkamõistu kurjategijale.

Sellelt seisukohalt teevad ka saksa uuemad õigusteoreetikud loogilise järelduse, et „iga karistus on ühtlasi ja peamiselt aukaristus“.

Rahvussotsialistide õpetuse järgi on kodaniku ülimalt suuruseks ja kohustuseks truudus oma rahvusühiskonna vastu.

Ühiskonna liige, kes täidab oma kohustusi ühiskonna vastu truult, on auväärne. Saates korda teo või avaldades säärast ülespidamist, mis on sihitud rahvusühiskonna huvide või ühiskonnas kehtiva korra vastu, murrab kodanik truudusekohustuse

rahvusühiskonna vastu ega ole siis auväärne, ta kaotab oma au. Selline au kaotus väljendubki väliselt karistuses.

Peaks olema selge, et rõhuv enamus rahatrahve, mis määratakse kas kohtuniku poolt või administratiivkorras mitmesuguste vähemate üleastumiste eest kas kehtivate määruste või avaliku korra vastu eksimise puhul, ei saa ühiskonna liikme auväärst piirata ega vähendada, ei või ju kodanikult seepärast au ära võtta.

Seda silmas pidades on rahvussotsialistide teoreetikud-õigusteadlased kavatsenud kõik säärased vähemad trahvid tähtsusetute vähemate üleastumiste puhul, milles ei väljendu moraalselt hukkamõistev otsus karistatava isiku suhtes, eraldada kriminaalõigusest ja viia erilise politseinuhtluseseaduse alla.

Seepärast on kriminaalõigus ehitatud täielikult „eetilisele“ alusele, rahvusühiskonna truuduskohustuse printsiibile. Sellisteile põhimõttele rahatud kriminaalõigus peab aga ka kogu oma konstruktsioonis ja kohtupidamise protsessis sügavalt erinema senistest kriminaalkoodekseist.

Seni oli Euroopas kehtivas kriminaalkohtupidamises valitsemas põhimõte, et ainult siis on tegemist karistatava kriminaalkuriteoga, kui on olemas tõendatud fakt või faktide kompleks, mille kohta kehtivate kriminaalseadustikkude eriosades on öeldud, et see sisaldab karistusväärseks tunnistatud kriminaalkuriteo tunnuseid, või teiste sõnadega: kui kriminaalseadustikus puudub vastav paragrahv, mille alla teo või üleastumise võib viia, siis selline tegu ei ole karistatav kriminaalkuritegu, üteltu moraalne õiglustunne nii selgesti kui tahes, et säärane tegu on moraalselt hukkamõistetav ja karistusväärne. „Ne pojman, ne vor*) – ütleb vene vanasõna. (* „Ei ole tabatud, pole varas“.)

Kui aga õiguse süsteem on rajatud mõnele eetilisele põhimõttele, nagu seda on uus saksa kriminaalõigus, siis ei ole säärane kohtupidamisviis enam rakendatav. Vastava paragrahvi olemasolu või puudumine ei ole siis enam oluline, vaid oluline on ainult see, kas sisaldub süüaluse tegudes või üleastumistes truudusekohustuse murdmine ühiskonna vastu või ei. Ka truudusekohustuse mõiste on väga relatiivne ja siin ei saa olla mingit kindlat ega üldtunnustatud definitsiooni. Nii eeldab säärane kohtupidamine ennekõike valitseva võimu tahte teostamist ja nõuab kohtunikult äärmiselt suurt eetilist vastutust ning on ikka enam või vähem subjektiivne.

Jaataval korral, s.o. ühiskonna vastu sihitud eetilise ja truuduseksimuse puhul, langeb süüalune karistuse alla olenevalt sellest, kas tema tegude kohta on kriminaalkoodeksis vastav paragrahv, vastav sanktsioon olemas või ei.

Järelikult sarnaneb ja ligineb saksa uus nuhtlusõigus struktuuri poolest seisuste, korporatsioonide, kutsekodade nn. kutse-eetika kombeõigusele, nn. distsiplinaarsele kutsekohtule (nagu Eestis advokaadid, arstid jt. kutsealad, mis on organiseeritud kutseorganisatsioonidesse avalik-õiguslikul alusel). Oma otsuse langetamisel ei toetu aukohus teatavasti mitte niipalju paragrahvidele kui tegude moraalsele hinnangule, näiteks üliõpilaskonventide kohus toimib eetiliste põhimõtete najal väljakujunenud kombe järgi. Ka advokaatide nõukogul on oma liikmeskonna üle vali eetiline järelvalve, mida Eestis teostatakse kaunis drastiliselt eriti viimaseil aastail. Nii on paljudel kordadel aset leidnud juhud, kus advokaatide nõukogu on karistanud seisuseliikmeid distsiplinaarkorras ka pärast seda, kui tavaline kohus nad mõnes süüteoasjas on kohtulikult õigeks mõistnud. Nii annab säärane moodus Saksa riiklikus elus kohtunikule

õiguse luua norme, seega riigivõim delegerib kriminaalõiguslike normide loomise seadusandlikule võimule piiratud määral, jättes talle normide loomisel minimaalse osa.

Meie, Eesti kohus ei loo seadusi, vaid kohaldab ainult kehtivaid norme konkreetsete eluliste juhtude jaoks, käies seaduse järgi.

Teataval määral on see uute põhimõtete tarvitusele võtmisel arusaadav ka Saksamaal, sest pole ju võimalik üksikasjalikult paragrahvides fikseerida kõiki võimalusi, kõiki juhtumeid ja fakte, milles avaldub ja sisaldub seisuste, korporatsioonide jne. huvide rikkumine tema liikmeskonna poolt.

Täiesti analoogiliselt tuleb aru saada ka saksa uue areneva kriminaalõiguse vaimust. Ja seda analoogiat toonitavadki rahvussotsialistlikud õigusteadlased. Kodaniku kohustused rahvusühiskonna vastu, kuhu ta kuulub, on samasugused nagu korporatsiooni liikme kohustused oma kitsama ühiskonna – liikmeskonna vastu. See leiabki väljendust selles, et saksa kriminaalõigusse on võetud moraalne (eetiline) põhimõte: truuduskohustus rahvusühiskonna vastu.

Iseloomustamiseks tsiteerime saksa kriminaalõiguse uut vaimu kokkuvõtlikult ühe rahvussotsialistliku õigusteaduse professori teosest: „Meie peame lähtuma sellest, et kriminaalprotsessi ja -õiguse oluline tuum ei seisne enam normide kohaldamises, vaid protsess peab seadma jalule endise seadusliku ühiskondliku korra (häiritud ühiskondliku korra) – kohtumõistmine saab tulevikus seega täiesti uue tähenduse. Ainult lähtudes kohtumenetlusest (kohtumõistmisest) laseb ühiskonnapärane õigus (gemeinschaftsmässiges Recht) end teostada, mitte aga normidest, paragrahvidest kinnipidamisega. Kriminaalprotsess peab seejuures omandama niisuguse puhastusprotsessi ilme, nagu see praegu ilmneb seisuste aukohtupidamises ...“

On selge, et väljatöötamisel olev uus saksa kriminaalkodeks, mis rajatud truudusekohustuse põhimõttele, peab loomulikult eriti karmilt suhtuma nn. poliitilistesse kuritegudesse. Nad viiakse rahvareetmise (Volksverrat) mõiste alla, mis on laiema tähendusega kui riigireetmine. Kuna poliitilist kuritegu iseloomustatakse kui reetmise läbi teostatud truudusemurdmist saksa rahva vastu, siis loogiliselt järeldub sellest ka säärasele kuritegudele kõige karmima karistuse nõudmine. Niisugust suhtumist poliitilistesse kuritegudesse motiveeritakse järgmiselt. Niikaua kui saksa rahva riiklik elu teostus säärasel kujul ja viisil, mis ei vastanud tema iseloomule ega saavutatud arenemistasemele, ei tarvitsenud kallaletung riigile igal juhul olla ka kallaletungiks rahvale, ning polnud ühtlasi ka rahvareetmiseks. Kallaletung riigile võis ju olla suunatud eesmärgi poole võita saksa rahva loomule vastav riigikord.

Et aga nüüd olevat saksa rahvas leidnud oma iseloomule vastava riikliku korra ja on juba loonud endale orgaaniliselt vastava riigi, siis ei saavat saksa rahvas riigikorda, nagu seelikut, enam vahetada, ilma et see tähendaks rahvale suurt elujõu kaotust. Kallaletungi rahvussotsialistlikule riigile tulevat seetõttu kvalifitseerida kui kallaletungi saksa rahvale, s.t. kui rahvareetmist (!!).

Seega on kuriteomõistele antud varjamatult rahvussotsialistlikule parteidiktatuurile kohane tõlgitsus.

Märgin veel iseloomustava joonena, et saksa uue kriminaalõiguse visand asetab või seab ka valitseva erakonna samasuguse kaitse alla nagu rahvusühiskonna või rahvussotsialistliku riigi. Motiivides tähendatakse, et kui rahvas peab reetmise eest kaitstud olema, siis ei saa selline kaitse piirduda ainult riigiga, vaid ta peab haarama ka

kogu rahva elu kandva liikumise, s.o. rahvussotsialistliku erakonna või partei, mis olevat Saksamaa rahvusliku elu alussambaks.

Nüüd vaatleme, kuidas Saksamaal rakendatakse ellu truudusekohustuse printsiipi kui kriminaalõiguse alust säärastel juhtudel, mida seni käsitleti peamiselt kodanike isiklike õiguste ja huvide kaitsmise printsiibina, n. o. kuriteod abielu ja perekonna vastu.

Et õigesti aru sada abielust kui rahvusliku elu tegurist, peab – nii väidavad rahvussotsialistlikud õigusteadlased – abielu sõlmimise motiivid lahutama abielu eesmärgist. Need motiivid võivad olla väga mitmekesised, sageli väga kitsad ja egoistlikud, abielu eesmärk on rahva arvu suurendamine ning tema loomu ja rassi säilitamine. Siit näeme, et rassiidee on jällegi kõvasti alla kriipsutatud ka kriminaalõiguses. Seega pole abielu enam eraasi, vaid juba esimeses järjekorras avaliku korra institutsioon.

Niisugune suhtumine abielusse kui institutsiooni peab kajastuma ka abielu kohta käivates õigusnormides. Abielu, ja perekond üldse, seatakse tänapäeva Saksamaal kriminaalõigusliku kaitse alla seepärast, et abielu on rahvatervikule erakordselt suure tähtsusega institutsioon, mille rikkumine või õõnestamine on seetõttu tegu, mis on sihitud rahvaterviku või rahvusühiskonna vastu – teiste sõnadega, see on truuduskohustuse murdmine.

Sellest vaatekohast lähtudes ei ole saksa uue nuhtlusseaduse visandi järgi mitte ükski abielu kavaldus, s.o. abielu sõlmimine teise poole petmise läbi, türmikäitusega ähvardatud süütegu, vaid ka see, kui perekonnaseisuametniku petetakse abielu takistavate asjaolude olemasolu varjamisega ja lõpuks on karistatav ka abielurikkumine. Ainult aset leidnud, s.o. tegelikult teoks saanud abielurikkumine langeb kriminaalkaristuse alla, mitte aga abielurikkumise katsed (järeltõttu abielurikkumise katse ei ole karistatav). Erandina on peale selle ette nähtud juhul, et kui abielupooled enam ei ole tegelikult koos elanud, s.t. abielurikkumine on aset leidnud lahuselamise ajal, siis on kohtule jäetud õigus süüdlasele – abielurikkujale – karistuse määramisest loobuda. Osa rahvussotsialistidest õigusteadlaste seas on valitsemas tendents tõsta süüdistus abielurikkujate vastu avaliku süüdistuse korras, mis tähendab seda, et süüdlane – abielurikkuja – langeb kriminaalkorras karistuse alla ka sel juhul, kui teine pool on süüdlasele – abielurikkujale – selle teo andestanud ja abielu ei lahutata. Kuid ametlikus komisjonis väljatöötamisel olevad seaduseelnõud suhtuvad sellesse eitavalt ja pooldavad karistust abielurikkujale ainult siis, kui abielu rikkumise tõttu on aset leidnud abielu lahutus ja teiseks, kui kannataja pool – ükskõik kas mees või naine – algatab avalikus korras süüdistuse, esitades kohtule avalduse: „Palun minu mees (naine) võtta abielu rikkumise eest vastutusele.“ (Preisi ja riikliku kriminaalseadustiku komisjoni märgukirjad 1936.a. 12 juuli.)

Et rahvussotsialism vaatab abielule kõigepealt kui rahvusbioloogiliselt vaatekohalt tähtsale institutsioonile, siis peab tema ka täiesti arusaadavalt seadma erilise kaitse alla seadma naised, kes on emaks saamas, sest just sellised naised täidavad tegelikult rahvusbioloogilisi ülesandeid. Seepärast on ainult loogiline, et uus saksa arenev nuhtlusõigus seab erilise seaduse kaitse alla ka väljaspool abielu emaksaanud naised, nn. vallasemad.

Saksa uues kriminaalkoodeksis on seepärast nähtud ette ka paragrahv, mis määrab türmikäituse sellele, kes jätab maha temast, s.o. tema süü läbi, rasedaks jäänud

naiskodaniku või keeldub säärasele naisele abi andmast, mida viimane vajab rasedaksjäämise või sünnitamise tõttu.

Samuti on kriminaalkoodeksis ette nähtud norm, mis karistab vangistusega ka sääraseid isikuid, kes avalikult rõvestavad või naeruvääristavad emadust (Mutterschaft), olgu see emadus kas abielust või väljaspool abielu. Saksamaal on üles seatud põhimõte, et väljaspool abielu emakssaamine ei ole küll soovitatav, kuid see pole ka autus ega häbi.

Kuna rassiidee põhimõttel on kolmanda Riigi avalikus õiguses ja üldse kogu seadusandluses niivõrd tähtis – võime isegi täiesti liialdusteta öelda põhipanev – osa, siis on meile ka arusaadav, et riigivõim pöörab suurimat tähelepanu rassiteooria- ja rassitervishoiu-küsimustele, millega on immutatud kõik õiguslikud normid, mis avaldatud tänapäeva Saksas peale Hitleri võimuletulekut.

Toome rea näiteid.

Riigikindlustuse seaduses (3. veebruarist 1934.a.) on muu seas üles seatud nõudmine, et haigekassade teenistusse võib palgata isikuid ainult pärast vastavate eksamite sooritamist üld- ja eriainetes ja ka kodanikuõpetuses, mis teisiti väljendades tähendab eksami õiendamist rahvussotsialistliku maailmavaate ja rahvussotsialismi põhijoonte tundmises, rassiõpetuse, ühes rassitervishoiu ja eugeenikaga põhjalikus tundmises.

Arusaadavalt, nõutakse ka kõigilt juba teenistuses olevatelt ametnikelt samasuguseid teadmisi. Teenijailt ja töolistelt eksami õiendamist ei nõuta, küll aga rahvussotsialistliku maailmavaate tundmist.

Õigusteadlaste ja advokaatide kohta käivas määruses 1934.a. 22. juulist, täheldatakse juba sissejuhatavas osas, et „kuigi õigusteadlastel õppeprogrammi ja õppekäigu olulisemaks tuumaks peab olema põhjalik kutseharidus.“ olevat sellest ikkagi vähe. Et õigusteadlased seisaksid oma ülesannete kõrgusel, et juristid saksid õige kasvatuse, ei tohi õigusteaduslik stuudium piirduda ainuüksi juriidiliste ainetega, vaid üliõpilased peavad õpingute vältel saama ülikoolis ka laiema ülevaate kogu saksa rahva vaimuelust. Nad peavad omandama täielikud ja laialdased teadmised Saksa ajaloost ja nende rahvaste ajaloost, kes on mõjutanud positiivselt saksa rahva kultuurilist arengut – eelkõige vanad roomlased ja kreeklast. Siia kuuluvat ilmtingimata ka rassiõpetuse tõsine ning põhjalik tundmaõppimine.

Tähelepanu saksa kriminaalkoodeksis äratavad rängad karistused salakuulamise ja riigi reetmise eest. Tööstuslikku salakuulamist peetakse teatavil tingimustel riigi äraandmiseks ja seda karistatakse surmanuhtlusega. Tööstuslikuks salakuulamiseks loetakse: majanduslike saladuste väljaandmist mõnele välisriigile, plaanide ja kavade kõrvaldamist, teatavate tootmiskulude kalkulatsioonide avaldamist jms.

Kõigist uue saksa nuhtlusõiguse paragrahvidest jookseb punase niidina läbi üldtendents seada esiplaanile rahvusühiskonna üldsuse huvid, sündigu see kas või üksikisikute individuaalsete huvide kahjuks.

Kuid selle teostamine paratamatult peab tegelikus elus viima ka kompromissidele. Esimese näitena toome üldohtlikud teod („Gemeingefährliche Handlungen“). Mõistet, „hädaoht üldsusele“ („Gemeingefahr“) defineeritakse kui hädaohtu organismile, ihule või elule, olgu see ohtlik kas või üheleainsale inimesele või tähtsaile ainelistele väärtustele, mis on võõraks varaks või mille hävimine riivab või rikub üldsuse heaolu. Sellised teod jagatakse kahte kategooriasse või liiki:

1) konkreetsetel üldohtlikud teod, nagu süütamine, plahvatus, uputus, liiklemisõnnetuste tekitamine, ehitustehniliste eeskirjade ja määruste rikkumine jne.;

2) abstraktselt üldohtlikud teod, nagu hädaaegadel – erakordsetel aegadel- hankelepingute mittetäitmine, igapäevasele elule vajalikus tähtsas käitises töö takistamine ja muud sellelaadilised teod.

Põhimõtteliselt on eelnõus viidud karistuse alla mitte üksi kuritahtlikud teod, vaid isegi hooletuse läbi sünnitatud üldohtlikud teod.

Erilist tähelepanu väärrib asjaolu, et karistatakse rängasti ka neid isikuid, kes süüdlased häda puhul abi mitteandmises. Kriminaalseadustiku komisjoni ettepanekus on vastav paragrahv redigeeritud järgmiselt: „Süüdlast, kes ei abista õnnetusjuhtudel või üldise hädaohu korral, kui see rahva tervete vaadete järgi on iseenesest arusadav ja kui isikult võib seda nõuda, karistatakse kuni kaheaastase vangistusega või arestiga.“

Seaduseelnõu tunneb ka mõistet süüdlase „tegelik ja puhtsüdamlik kahetsemine“ (tätige Reue). See on ette nähtud karistust pehmendava või karistusest vabastava asjaoluna kõigil neil juhtumel, kus selle „tegeliku“ kahetsemise tagajärjel võib oodata tekitatud üldhädaohu kõrvaldamist ja selle võimalike tagajärgede ärahoidmist tekitaja (süüdlase) enese poolt.

Peatame nüüd peatüki juures „Rahva rahu rikkumine“ („Störung des Volksfriedens“).

Selle peatüki alla on viidud rahurikkumise, mässule õhutamise ja mässust osavõtmise kõrval veel „rahva seas ärevust tekitavate kuritahtlikkude kuulujuttude“ levitamine. Näiteks jutud, et nälg on tulemas, rahavääring peatselt variseb kokku, siin ja seal on puhkenud rahutused, mässud, olnud uputused jne. Selle eest karistatakse vanglaga. Sealjuures asus komisjon seisukohale, et kriminaalkorras karistatakse vaid neid, kes levitavad valekuuldusi kuritahtlikult ja oma parema aruaamise ja teadmise vastu. Juhtumitel, kus sellised motiivid puuduvad, ei ole ka kriminaalkorras karistatavat tegu. Komisjoni ettepaneku kohaselt on vastav paragrahv sõnastatud nii: „... vanglaga karistatakse süüdlast, kes levitab kuritahtlikult rahva seas kuulujutte, et rahvas äratada kartust ja hirmu“.

Mis puutub „rahva rahu rikkumisse“, siis komisjonis leiti, et „klassivaenu ässitamine ja karistusnormid selle teo eest võivad seadustikust välja jääda, sest saksa rahva killunemine klassideks on juba lõplikult likvideeritud“(!). Ja edasi – et aga rahva ühe osa teise osa vastu ässitamine näiteks usulistel alusel või jällegi linna- ja maarahva ässitamine teineteise vastu jms., võivad ikkagi aset leida, siis eelnõus on ette nähtud, et selline isik, kes häirib rahva rahu ässitamisega, kuulub kuni kaheaastasele karistamisele vangimajaga või arestiga. Kui aga ässitajaks osutub avalikus teenistuses seisev isik või usuteenija, siis tuleb igal juhul määrata karistuseks vangimaja.

Nii võideldakse Saksas valitseva partei vastaseks kihutustööks kirikukantsli kasutamise vastu.

Vanglaga karistatakse muidugi ka osavõttu riigivastaseid sihte taotlevaist organisatsioonidest.

Uudsuseks seadustikus on karistav tegu ka - purjusolek, kuna vangimajaga kuni 2 aastani või pikaajalise arestiga karistatakse isikuid, kes endid hoolimatult alkoholisveerivad ja siis kuriteo korda saadavad.

Järelsõna.

Kirjandust rahvussotsialistliku Saksamaa kohta on üsna suur valik, kuid just peaküsimustes on lahkumineku nii teravad, et objektiivset ülevaadet anda ei ole kerge. Ometi on meile kui Saksamaa naabreile just erapooletu pilt tema uuemast arengust kõige vajalikum. Seepärast on käesoleva töö kirjutanud kaks autorit, kes lähtusid kahelt eri vaatekohalt: Ed. Laaman on andnud ajaloolise ülevaate rahvussotsialismi päritolust ja arengust, L. Kahkra enam-vähem puhtkirjeldava ülevaate selle juriidilisest korraldusest ja tähtsamaist põhimõtetest rahvussotsialistide eneste andmeil. Võib-olla on töö selle tõttu mõnes osas kaotanud oma ühtlusest. See-eest on ta aga loodetavasti võitnud mitmekülgsuses, seega vahest ka objektiivsuses.

Objektiivsust teaduslikus mõttes vaevalt tohib oodatagi nii raske ülesande puhul nagu siin. On loomulik, et iga riik, seda enam aga maailma kõige tasalülitatum, esitab oma oludest ainult kõige paremad küljed, samuti püüab oma külalistele näidata peamiselt neid. Ei viida Venemaal inturiste Solovetskisse ega Saksas neisse koonduslaagrisse, kus viibivad valitseva režiimi vastased. Ei esita keegi andmeid näit. ka selle kohta, missuguste abinõudega ilma vastasrinnata ja vähimagi arvustusvabaduseta saavutatakse maal „rahvahääletusel“ valitsuse tegevusele ligi 100% -sed heakskiitmisi, ega selle kohta, kuidas tööline tegelikult saab läbi oma ettevõtjaga kui täieõigusliku „juhiga“, ilma et tal oleks vabadesse ametühinguisse koondumise ja streigiõigust, - tööline, keda palkade tõstmise ja või asemel kästakse uhke olla selle üle, et Saksamaal on jälle suurtükke. Ja siin raamatus puudub üldse peatükk vaba intelligentsi tegevusest, kirjanduse- ja kunstielust Kolmandas Riigis, mille kohta ei julge ütelda palju rõõmustavat „juht“ isegi. Ja saksa teaduse kuulsus on kaotanud välismaal väga palju oma aupaistest.

Meie ei tarvitse aga objektiivsena käsitada ka saksa pagulaste kõiki kirjeldusi, mida ametlik Saksa valeks ajab kui liialdatut „koleduspropagandat“. On loomulik, et nii palju kannatanud inimesed ei suuda vaadelda asja küllaldase distantsiga, ei jaksu näha nii mõnegi arengujoone paratamatust.

Ainult üks on kindel, - et on olemas need pagulased ise ja nende seas näit. kirjanikest peaaegu kõik (ühe Ameerikas tehtud statistika järgi ligi 90%) tähtsamad nimed, keda tuntakse ka väljaspool Saksamaa piire. Samuti, et on olemas terve rida teadlasi, olgu need siis juudid või mittejuudid, kes on maalt välja aetud, uurimisvabaduse puudusel sealt ise lahkunud või koguni surmatud (nagu prof. Th. Lessing). Kõik see ei kõnele mingist rõõmsast „saksa vaimu uuestisünnist“.

Ja veel paljuütleavamad on – need suurtükid ise ja kogu uuestirelvastus, demonstratiivsed sõjakad esinemised, lepingute katkirebimised, ähvardused kogu demokraatlikult ja sotsialistlikult mõtleva maailma aadressil. Ja pommid Almeria naiste ja laste pihta ja muu aktiivne toetus Hispaania mässulistele. Ja Austria okupatsioon enne, kui see oleks saanud iseseisvat rahvahääletust korraldada.

On igatahes kindel fakt ka see, et just rahvussotsialistide võimuletulek oma tagajärgedega oli see, mis jälle kogu maailma paiskas veel kardetavamasse sõjapsühhoosi kui 1914.a. Fakt on see, et eriti Kolmanda Riigi raudne rusikas praegugi maailmarahu kõige enam ähvardab, kaudselt on ajendanud ka Itaalia vallutussõjakäigu Abessiinia ja Jaapani oma Hiinas.

Ja lõpuks on veel midagi kindlat: eriti Saksa mõjul ja eeskujul võttis meie hiljutine „rahvaliidumine“ nii demokraatiavastase pöörde, et see võib-olla poleks juhtunud meid

mitte ainult kodusõtta, vaid ka praeguseni on meid eemale paisanud põhjamaariikide demokraatlikust perest, meie ainsast kindlasti heatahtlikest naabreist.

Need ja paljud nendetaolised kurvad faktid ja kaalutlused, mis ei lase meil eriti innustatud olla uue Saksamaa võimust ja vaimust – sest ka vaimu tuleb ju hinnata tema vilja järgi. Ei tohiks seda vaimustust meilt oodata ka rahvussotsialistid ise, kui nad eneste eeskujul lubavad ka muil rahvastel rahvuslikult mõelda.

Käesolev teos ei taha ega saagi olla mingi kohtumõistja uue Saksamaa üle – seda vaevalt suudetaks objektiivselt veel lähemas tulevikuski. Ta tahab ainult mõnest küljest tutvustada meile selle maa ülesehitust, mis on vähemalt määratu katsena, samuti kui Nõukogude Vene, on nüüdismaailma üks huvitavamaid. Ja sellisena väärrib ta kindlasti ka meie kõigi huvi, samuti nagu suur saksa rahvas ise.

Eesti ei saa iialgi unustada seda sajanditepikkust needust, mille alla tema omal ajal heitis saksa „kultuurikandjate“ ülemvõim, ta ei saa unustada Saksa keisririigi lühikest, kuid seda karmimat okupatsiooni, ta ei saa unustada, et uus rahvuslik Saksamaa juba oma põhikalduvuselt, eriti oma „tungiga itta“ on ähvardav temalegi. Aga sellest hoolimata või koguni eriti selle tõttu oleme kohustatud hästi tundma seda Saksamaad ja hindama teda õigesti, niihästi tema puudusi kui ka tema voorusi, nõrkuse ja tugevuse allikaid.

Nagu öeldud, kujuneb uus Saksamaa nähtavasti Euroopale umbes samaks, mis oli Sparta muistsele Kreekale: vaimse kultuuri alal küll väheloovaks, aga sõjaliselt ja poliitiliselt väga tugevaks jõuks. Kui moodsad Ateena ja teised vabavaimulised riigid tahavad säilitada oma poliitilist ja vaimset sõltumatust, peavad nad seda alati valmis olema kaitsma, kui ja kus vaja ka oma vastaselt õpitud vahenditega. Temast ei saa enam mööda minna ükskõikselt või ühe külge, pealiskaudse halvustamisega, kuigi ka mitte naiivselt imetledes uskuda kõike, mis ütlevad ka ametlikud või mitteametlikud propageerijad.

Kui käesolev teos suudab vähegi edendada selle tänapäeva Euroopa tähtsaima probleemi objektiivsemat tundmaõppimist, on ta ülesanne täidetud.

*

Tähtsam kirjandus.

Rahvussotsialistlik:

Adolf Hitler: Mein Kampf, München, Eher.

Alfred Rosenberg: Der Mythos des XX Jahrhunderts, München, Eher.

-. „Blut und Ehre“.

-. „An die Dunkelmänner unserer Zeit“ (poleemika katoliiklastega).

-. „Protestantische Rompilger“ (poleemika protestantidega).

Dr. Joseph Goebbels: Vom Kaiserhof zur Reichskanzlei (1932-34 aastate päevikud).

Herman Göring: Aufbau einer Nation.

Dr. Otto Diertich: Mit Hitler in die Macht (isiklikud mälestused).

R. Walter Darré: Das Bauerntum als Lebensquell der nordischen Rasse.

Baldur von Schirach: Die Hitler-Jugend.

Wilfrid Bade: Der Weg des Dritten Reiches, I-III (partei ametlik ajalugu).

Hans Günther: Rassenkunde des deutschen Volkes.

-. Rassenkunde des jüdischen Volkes.

Gottfried Feder: Kampf gegen die Hochfinanz.
Dr. F. Nonnenbruch: Die dynamische Wirtschaft.

B. Mitte-rahvussotsialistlik:

Konrad Heiden: Hitler – das Leben eines Diktators, Zürich („Frankfurter Zeitung“
endine Müncheni kirjasaatja).

Max Klinger: Volk in Ketten, Karlsbad (1933.aasta sündmused sotsiaaldemokraatide
vaatekohalt).

Oswald Spengler: Jahre der Entscheidung, München, 1933 (saksa-rahvuslikult
seisukohalt).

Edgar Jung: Sinndeutung der deutschen Revolution, 1933 (Papeni saksa-rahvuslik
sekretär, 1934.a. juunikuus maha lastud).

Henri Lichtenberger: L'Allemagne Nouvelle, Paris, 1936.

Francois de Tesson: Voici Adolf Hitler, Paris, 1936.

Wickham Steed: The Meaning of Hitlerism. London.

Ernst Henri: Hitler over Europe? London (enamlaste seisukoht).

-- Hitler over Russia? London (Saksa-Vene sõja võimalustest).

O. Paavolainen: Kolmannen valtakunnan vieraana. 1936.

Üksikuid artikleid Saksa olukordadest leidub ka eesti ajakirjades (näit. „Akadeemias“).

Sisukord.

I osa.

Ed. Laaman'i „Rahvussotsialismi areng“...

1. Juured...

2. Adolf Hitler...

3. Riigipöördekatse Münchenis ...

4. Weimari vabariigi surmaheitlus...

5. „Saksa revolutsioon“...

6. „Teine revolutsioon“ jääb ära...

7. Välispoliitika primaat...

8. Neliaastakute majandus...

9. Kultuurpoliitika...

10. Kokkuvõtted...

II osa.

L. Kahkra „Kolmanda Riigi“ sisekorraldus...

I. Riik ja partei...

1. Riigiõiguslikud alused...

2. Erakonna korraldus...

3. Omavalitsuste ümberkorraldus...
4. Rahvussotsialistliku Saksa Töölispartei programm...

II, „Rassiteooria – rahvussotsialismi nurgakivi“

1. „Rassiseadused – raudsed loodusseadused“...
2. Pärilikkus ja rahva ideoloogia...
3. Rasside kehalised ja hingelised tunnusmärgid ja iseärasused...
 - Põhjarass...
 - Fääli rass...
 - Ida-ehk alpiini rass...
 - Ida-balti rass...
 - Dinaari rass...
 - Eelaasia rass...
 - Lääne- ehk vahemererass...
 - Idamaarass...
 - Juutide rass...
4. Saksa rahva tõupuhtuse säilitamine seadustega...

III. Maa- ja töölud...

1. Maaolude ümberkorraldus...
2. Tööõigus ja töörinne...
3. Tööteenistus...

IV Kriminaalõigus...

Järelsõna...
Tähtsam kirjandus...

Kasutatud on: Ed. **Laaman**, L. Kahkra. Tänapäeva Saksamaa. Peajooni rahvussotsialistliku «Kolmanda Riigi» arengust, alustest ja sisekorrast. Eesti Kirjanduse Selts. Tartu 1938.
